

ЗАД ЗАВЕСАТА

Историята на ГЮЛШАН ЕСТИР

преразказана от

ТЕЛМА САНГСТЕР

фондация „Библейска лига“

First published in English by Marshall Pickering, an imprint of HarperCollins Publishers, under

the title: THE TORN VEIL

Copyright © 1984 Sister Gulshan Esther and Thelma Sangster

Sister Gulshan Esther and Thelma Sangster assert the moral right to be identified as the Authors of this work

Copyright © 1999 фондация „Библейска лига“

София, април 2000 г. Тираж: 5000

1: Към Мекка

Ако нещата в живота ми вървяха нормално, през пролетта на 1966 г. нямаше да искам да отида в Англия. Аз, Гюлшан фатима, най-малката дъщеря в мюсюлманско семейство на *саида* (*Саид* - буквално *вожд, господар, глава; особена привилегирована група в социалната йерархия на мюсюлманското общество, която се ползва с голям авторитет сред вярващите.* - Бел. ред.), потомка на пророка Мохамед (*на арабски Мухаммад.* - Бел. ред.) по линия на една друга фатима - неговата дъщеря - винаги бях водила тих и усамотен живот в моя дом в Пенджаб, Пакистан. Това беше не само защото от седемгодишна възраст израснах зад *пурда* (*завеса, която изолира жените; изолиране на жените.* - Бел. ред.) според строгите, традиционни правила на шиитите, (*една от двете основни части на мюсюлманската общност - сунити и шиити.* - Бел. ред.) но и защото бях парализирана и не можех даже да излизам от стаята си без чужда помощ. Лицето ми беше закрито за всички мъже, освен за най-близките ми роднини - баща ми, двамата ми по-големи братя и чичо ми. През по-голямата част от първите четиринадесет години на моето крехко съществуване, стените на голямата ни градина в Джанг, на около 250 мили от Лахор, очертаваха моите граници.

В Англия ме заведе татко - той, който презираше англичаните, защото се покланят на три бога, вместо на Един. По време на уроците ми с Разиа, моята учителка, той даже не ми позволяваше да уча езика на неверниците от страх да не би по някакъв начин да се оскверня от грешните им разбирания и да ме отклонят от вярата. Все пак ме заведе там, за да търси най-добрия медицински съвет, след като похарчи огромни суми в безплодно търсене на лек в родината ни. Направи го от милост към мен и от загриженост за бъдещото ми щастие, но през ранния априлски ден, когато кацнахме на летище Хийтроу, кой би предположил колко беди и скърби очакват нашето семейство. Странно, че аз, сакатото дете, най-слабото от петте му деца, накрая станах по-силна от тях и се превърнах в скалата, върху която се разби всичко скъпо на сърцето му.

Дори сега, в зряла възраст, е достатъчно само да затворя очи и пред мен се появява образът на баща ми, скъпия Аба-Джан - висок и слаб, в добре ушитата си черна върхна дреха с висока яка, украсена със златни копчета, спусната над широките панталони, и с белия тюрбан, подплатен със синя коприна, на главата. Виждам го, както толкова често в детството си, да идва в стаята ми, за да ме учи на моята вяра.

Виждам как стои до леглото ми, точно срещу снимката на Дома на Аллах в Мекка, най-святото място за исляма, *Кааба*, (най-главното светилище на исляма; по време на молитва мюсюлманите се обръщат в негова посока, а посещението му е един от най-важните пет елемента на ислямския ритуал. „Дом на Аллах“ е едно от имената на *Кааба*, употребявани в *Корана*. - Бел. ред.) за който се твърди, че е бил построен от Авраам и възстановен от Мохамед. Татко сваля свещения *Коран* от високия рафт, най-високото място в стаята, защото нищо не бива да стои върху или над *Корана*. Най-напред целува зеления копринен плат, в който е увит *Корана*, и декламира *Бисмиллах и-рах-ман-ир-Рахийм* *С тези думи започват всички сури в Корана*. И днес те се изписват в началото на всеки документ, на всеки текст в ислямския свят. - Бел. ред.). (В името на Аллах, Всемилостивия, Милосърдния.) После разгръща зелената копринена обвивка - но първо старателно е изпълнил уду, ритуалното умиване, задължително преди да се носи или докосва свещената книга. Той повтаря *Бисмиллах* и поставя свещения *Коран* върху специална кръстообразна поставка, като докосва книгата само с върха на пръстите си. Сяда така, че аз, подпряна на един стол, също да виждам. С помощта на моите домашни прислужници аз също съм изпълнила уду.

С пръста си татко проследява думите на свещеното писание, изписани с пишци арабски букви, и аз, изгаряща от желание да му се харесам, повтарям след него *фатиха* - сура7 *Сура* - „откъс“ от *Небесната книга*; глава от *Корана*. - Бел. ред. Откриване, думи, които свързват всички мюсюлмани, навсякъде по света:

„Хвала на Аллах - Господа на световете,

Всемилостивия, Милосърдния,

Владетеля на Съдния ден!

Само на Теб служим и Теб за подкрепа зовем.

Насочи ни по правия път, пътя на тези, които си дарил с благодат, а не на [тези], над които тегне гняв, нито на заблудените.”

Днес четем от сура *Родът на Амран*:

„Аллах! няма друг Бог освен Него - Вечноживия, Вездесъщия!”

„ Той ни запозна с Книгата с истината, потвърждаваща онова, което бе преди нея. И низпосла *Тората* и *Евангелието*. (Пак там, с. 49. - Бел. ред.

Правя това, което всяко мюсюлманско дете, възпитавано в традиционно семейство, прави от най-ранно детство — чета свещения *Коран* „*Превод на свещения Коран*“, преведе от арабския оригинал *Цветан Теофанов*; и-во „*Гайба ал-хайрия*“, 1997; сура: 1. - Бел. ред. на арабски. Той може истински да бъде разбран само на арабски - езика, на който е написан. Ние, мюсюлманите, знаем, че той не може да бъде преведен както всяка друга обикновена книга, без да загуби част от смисъла си, защото е свещен.

Когато го прочита целия за първи път (на около седемгодишна възраст, смятана за навлизане в зрелостта) ще има празник - наричаме го „амийн на свещения *Коран*“, - на който ще бъдат поканени членовете на семейството, приятели и съседи. В централния открит вътрешен двор на къщата, където мъжете и жените седят отделени чрез преграда, *моллата* (*служител на култа*; познавач на мюсюлманския ритуал; учител в религиозно училище. - Бел. ред.) ще чете молитви, за да отбележи моето навлизане в тази важна нова фаза от живота ми, а жените, насядали в своята част на двора, ще прекратят приказките си, за да слушат.

Стигнали сме до края на сурата. Сега идва ред на въпросите. Татко ме поглежда и на устните му заиграва усмивка:

- Много добре, малка *беити* (дъще) - казва той.

- Сега ми отговори на следните въпроси: Къде е Аллах?

Срамежливо повтарям урока, който знам толкова добре:

- Аллах е навсякъде.

- Аллах знае ли всички твои действия на земята?
- Да, Аллах знае всички мои действия на земята - и добри, и лоши. Той знае даже тайните ми мисли.

- Какво е направил Аллах за теб?

- Аллах ме е създал, както е създал целия свят. Той ме обича и съм Му много скъпа. Той ще ме възнагради на небето за всичките ми добри дела и ще ме накаже в ада за всичките ми лоши дела.

- Как можеш да спечелиш любовта на Аллах?

- Мога да спечеля любовта на Аллах като безпрекословно се покорявам на Неговата воля и се подчинявам на заповедите Му.

- Как можеш да научиш волята и заповедите на Аллах?

- Мога да науча волята и заповедите на Аллах от свещения Коран и от Преданията за нашия пророк Мохамед (Аллах да го благослови и с мир да го дари!).

- Много добре - казва татко. - Искаш ли да знаеш нещо друго? Имаш ли въпроси?

- Да, татко, моля те, кажи ми защо ислямът е по-добър от другите религии?

Задавам този въпрос не защото знам нещо за другите религии, а защото обичам да слушам как татко обяснява нашата религия. Отговорът му е ясен и категоричен:

- Гюлшан, искам винаги да помниш: нашата религия е по-велика от всички останали, първо, защото Мохамед е славата на Бога. Имало е много други пророци, но Мохамед е донесъл последното Божие послание на човечеството, затова няма нужда от други пророци след него. Второ, Мохамед е приятел на Бога. Той е унищожил всички идоли и е обърнал към исляма всички хора, които са се покланяли на идолите. Трето, Бог е дал Корана на Мохамед след всички останали свещени книги. Той е последното Божие слово и ние трябва да му се подчиняваме. Всички други писания са непълни.

Слушам. Думите му се запечатват в ума и сърцето ми.

Ако ни е останало време, моля го да ми разкаже отново за снимката в моята стая. Какво ли е да отидеш на поклонение в святия град Мекка, това притегателно място, към което всеки мюсюлманин се обръща, за да се моли по пет пъти на ден? Ние в нашия град също се обръщаме натам, когато *мюезинът*" (*човекът, който провъзгласява азан*. - Бел. ред.) извика *азан* (*призив за молитва*. - Бел. ред.) от минарето на джамията. Звукът отеква по улиците, надвива шума на уличното движение и чаршията, влиза през прозорците ни при зазоряване, по пладне, на смрачаване и през нощта, призовавайки вярващите на молитва с първото изявление на исляма: (*Ислямският култ - петте му „стълба“ - включва: изповядване на вярата, молитва, пост, задължителна милостиня и хаджийство (поклонение). Задължителните молитви са пет за денонощие*. Бел. ред.)

„Ля илах ил Аллах, у Мухаммад расул Аллах.

„Няма друг Бог освен Аллах и Мохамед е Неговият пророк.“

Татко ми обяснява всичко за поклонението. Той два пъти е ходил на поклонение - веднъж сам и веднъж със съпругата си, моята майка. За всеки мюсюлманин е задължение да посети светите места поне веднъж през живота си, може и повече, ако е достатъчно богат. Поклонението е последният от петте основни стълба на исляма, които обединяват милиони мюсюлмани от множество различни страни и правят възможно устояването на нашата вяра.

- Ще отида ли в Мекка, татко? - питам аз. Татко се засмива и се навежда да ме целуне по челото.

- Разбира се, моя малка Гюлшан. Когато пораснеш и може би...

Не довършва изречението, но аз знам какво иска да каже... „Когато получим отговор на молитвите си за теб.“

От тези часове на наставления се научавам да бъда предана на Бога, да бъда привързана към религията си и нейните обичаи, да изпитвам огромна гордост от родословната си линия, която води началото си от пророка Мохамед чрез неговия зет Али (*шиитите признават Али бинАби Талиб и неговите потомци за единствени законни наследници и духовни приемници на пророка Мохамед. - Бел. ред.*) и да оценявам високото положение на баща ми, който е не само глава на семейството, но и, като потомък на Пророка, е *саид* и *шах*. Той също така е *бил* - духовен водач - и земевладелец с голям имот в страната, собственик на просторна вила, заобиколена от градини, в покрайнините на града. Започвам да разбирам защо сме толкова уважавани като семейство, даже от *моллата*, или *маулви* (*така се произнася молла на езика урду. - Бел. ред.*), който идва при баща ми, за да се съветва с него по религиозни въпроси, на които не може сам да намери отговор.

Сега, като гледам назад, откривам определена цел в онези години на плен, когато умът и духът ми разцъфтяха като розите в нашата обилно напоявана градина, която градинарите ни поддържаха с много любов. Името ми, Гюлшан, на урду означава „място с цветя, градина“. Баща ми се грижеше по същия начин за мен, болнамото цвете, което не заслужаваше да носи това име. Обичаше всички ни - двамата си сина Сеф-дар шах и Алим шах и трите си дъщери - Анис биби, Самина и аз. И макар да го разочаровах, защото съм се родила момиче, а после на шестмесечна възраст се разболях от тиф и останах безпомощен инвалид, татко ме обичаше също толкова, ако не и повече от другите. Та нали на смъртното си ложе майка ми го беше заклела да се грижи за мен.

- Умолявам те, Шах-джи, не се жени отново заради доброто на малката Гюлшан - каза тя, преди да издъхне. Искала да ме защити, понеже една мащеха и децата ѝ биха отнели от наследството на дъщеря от първия брак и биха се отнесли зле с нея, ако е болна или неомъжена.

Беше ѝ го обещал преди много години и удържа на думата си, и то в страна, където Корана позволява на мъжа да има до четири съпруги, стига да е достатъчно богат, та да се отнася към тях еднакво и справедливо.

Така необезпокоявано течеше животът ми до онова пътуване в Англия, когато бях на четиринадесет години. То промени неуловимо всичко, като задейства поредица от непредвидими последствия. Аз, разбира се, няхах ни най-малка представа за това, когато през третия ден от пътуването ни, стоях в хотелската стая в Лондон заедно с прислужничките ми Салима и Сема. Чакахме мнението на английския специалист - баща ми беше чул за него, докато търсеше лек в Пакистан, - който щеше да определи веднъж и завинаги бъдещето ми.

При успешно лечение на болестта, парализирала лявата половина на тялото ми в бебешка възраст, щях да имам свободата да се омъжа за братовчед ми, за когото са ме сгодили още на три месеца, и който сега вкъщи, в Мултан, Пенджаб чакаше новини за моето възстановяване. В противен случай трябваше да развалим годежа и срамът ми щеше да бъде по-голям, отколкото ако се бях омъжила и съпругът ми се бе развел с мен.

Чухме шум от приближаващи стъпки. Салима и Сема скочиха и нервно оправиха дългите си, подобни на шалове *дупати*. Салима спусна моята над лицето ми, докато лежах на оправеното легло. Треперех, но не от студ. Трябваше да стисна зъби, за да не тракат.

Вратата се отвори и в стаята влезе баща ми, заедно с лекаря.

- Добро утро - поздрави приятен и много учтив глас. Не виждах лицето на доктор Дейвид, но той излъчваше авторитет и знание. Две здрави ръце повдигнаха дългия ми ръкав и изследваха безчувствената ми лява ръка, а след това и безжизнения ми крак. След около минута специалистът се изправи.

- За тази болест няма лек - само молитва - каза доктор Дейвид на баща ми. По интонацията му разбрахме, че преценката му е окончателна.

Легнала на леглото, чух как този непознат английски лекар изговаря името на Бога. Бях озадачена. Какво знаеше той за Бога? От милото му и съчувствено държане усещах, че разбива всякакви надежди за моето оздравяване, но все пак ни сочеше пътя на молитвата.

Баща ми го изпрати до вратата. Когато се върна, каза:

- Беше много мило от страна на един англичанин да ни каже да се молим.

Салима повдигна моята *дупата* и ми помогна да седна.

- Татко, той не може ли да ме излекува? - Не успях да прикрия треперенето в гласа си. Очите ми започнаха да се пълнят със сълзи.

Татко ме потупа по безжизнената ръка и бързо каза:

- Сега има само един път. Нека да почукаме на небесната врата. Ще отидем в Мекка, както възнамерявахме. Бог ще чуе молитвите ни и може би ще се върнем вкъщи благодарни.

Усмихна ми се и аз се опитах да му се усмихна в отговор. Болката му беше равна на моята, но той не се бе отчаял. В гласа му звучеше подновена надежда. В Дома на Аллах или при целебния извор Замзам (*свещен кладенец на територията на джамията ал-Харам в Мекка; приписват му чудодейни свойства, от които да лекува болести.* - Бел. ред.), трябваше да получим отговор на желанието на сърцето си, нали?

Останахме в хотела още няколко дни, докато татко уреди полета през Джеда - летището, което поклонниците използват за Мекка. Не беше се погрижил за това предварително, понеже очакваше резултат от евентуалното лечение, което щяха да ни предпишат. Беше планирал посещението ни в Англия точно преди годишния месец за поклонение (*Керваните с поклонниците пристигат в Мекка на седмия ден от месеца ду-л-хиджжа (понеже това е месец от лунната година, а тя е по-кратка от слънчевата, се пада по различно време).* - Бел. ред.), та след лечението да отидем в Мекка да принесем благодарности.

През дните на очакване татко се срещаше със свои приятели от пакистанската общност или пък те ни посещаваха. По принцип беше редно жените от тези семейства да дойдат да ме видят, но аз се срамувах от състоянието си, а и не бях свикнала да посрещам непознати хора вкъщи, затова много малко от тях чукаха на вратата ми. А и кой ли би искал да види съсухрени крайници с почерняла, набръчкана и увиснала кожа или подобие на пръсти с не повече мускулна сила от парче желе? Моите връстнички вече мечтаеха да облекат червената сватбена рокля със златиста бродерия и да отидат с богата зестра, окичени със скъпоценности, в дома на съпрузите си, а мен ме очакваше самотно бъдеще, изолирана от всички зад булото на срама, без възможност някога да бъда пълноценна, истинска жена.

Обитавахме удобна стая точно до тази на баща ми на втория етаж на хотела. Беше с дебели килими и самостоятелна баня. Салима и Сема спяха на дивана и на смени бдяха над мен; нямаха друга работа освен да се грижат за мен и да перат на ръка бельото ни.

Дните обаче минаваха бързо - четене, молитва пет пъти на ден, всекидневните занимания: миене, обличане, ядене, които винаги отнемат повече време на един парализиран човек. През останалите часове слушах забавните клюки на моите прислужнички. Понякога слизаха набързо до фойето, но се страхуваха да излязат навън сами. Задоволяваха се да гледат през прозореца и да ми разказват какво виждат. Реагираха като типични провинциални момичета от Пакистан и ме караха да се смея:

- О, виж красивия град - казваше Салима. - Толкова много хора вървят напред-назад и колко много коли.

А Сема възкликваше:

- О, жените са с голи крака. Не ги ли е срам? Мъжете и жените вървят заедно и се държат за ръка. Целуват се. Така ще отидат направо в ада.

Още от деца ни обучаваха в строгите правила за обличане и поведение. Дрехите ни бяха скромни, увивахме се от шията до глезените в типичните за Пенджаб *шалвар камийз* - широка туника и панталони, набрани в глезена. Около врата носехме дълъг, фин, широк шал - *дупата*, с който покривахме глава при необходимост или го дръпвахме върху лицето, а при студено време се загръщахме с още един шал. Когато се налагаше да излизаме навън, носехме *бурка* - дълго, непрозрачно покривало; то ни обгръща от главата до петите и се пристяга около главата, като има процеп за очите, замрежен с воал. Прави невъзможен какъвто и да е разговор на улицата и затруднява виждането и чуването. Но по времето, за което говоря, никога не поставяхме под въпрос ръководните правила на живота ни и щяхме да бъдем наистина ужасени да се противопоставим на обичая. Всъщност чувствахме покривалото като защита. Ние виждахме света, но той не ни виждаше.

Гледайки как англичанките кръстосват улиците в безсрамни мини поли, доста над коляното, и за трите ни беше ясно, че това е най-порочният град в света. В родината ни и по-специално в нашия град, да заговориш мъж, който не ти е близък роднина, пък бил той и прислужник, означава да се обезчестиш. Основната цел на *пурда* е, разбира се, да защити семейната чест. Ни най-малка следа от петно или сянка на подозрение не бива да пада върху дъщерите от едно мюсюлманско семейство. Наказанията за провинение са ужасни.

Три пъти дневно келнер ни носеше храната на количка. Прислужничките я получаваха на вратата. Понякога я носеше сервитьорка и аз затварях очи, за да не виждам краката ѝ.

Хотелската храна започваше да ми омръзва. Татко всеки ден поръчваше пиле, понеже е *халал* - разрешено за ядене месо, заклано по подходящ начин. Свинското месо *ехарам* - забранено; даже думата „прасе“ осквернява устата на този, който я произнася. Вместо нея, дори и до днес, употребявам пенджабската дума „*бар-ла*“ - „простак, аутсайдер“. Такава е силата на навиците, придобити в ранно детство. Не поръчвахме друг вид месо, защото нямаше как да сме сигурни, че не е готвено със свинска мас. Сервираха ни пилето със зеленчуци и ориз, а за десерт имаше сладолед. Пиехме кока кола; винаги имахме запас от нея в стаята. Аз мечтаех за къри или кебап, за праскови и манго от дърветата къщи.

Татко ми помагаше да поддържам духа си бодър: два-три пъти ме изведе за кратко навън. Веднъж ме разходи из хотела, а два пъти ме изведе, заедно с прислужничките, на обиколка с такси. Тогава ми обясни защо *Ингрез* – (англичани) не са като нас.

- Това е християнска страна - каза той. - Вярват, че Исус Христос е Син на Бога. Но, разбира се грешат, защото Бог никога не се е женил, следователно как би могъл да има Син? Въпреки това те са хора на Книгата, също като нас. Мюсюлманите и християните имат една и съща Книга.

Това ме озадачи. Как може да имаме една и съща Книга и въпреки това да сме толкова различни? . - Те са свободни да правят много неща, които ние не можем да правим - каза той. - Свободни са да ядат свинско и да пият алкохол. Между мъжете и жените няма разграничение. Живеят заедно, без да се женят, а когато децата им пораснат, не уважават родителите си (*Уважението към родителите е норма, която Коранът вменява. - Бел. ред.*). Но иначе са добри хора, много акуратни и имат добри принципи. Обещаят ли нещо, изпълняват го. Не са като азиатците.

Баща ми знаеше много по този въпрос. Работеше непрекъснато с чужденци при износа на памука, който отглеждаше в Пакистан.

- Може религията им да е различна от нашата, но те са състрадателни хора, готови да ти помогнат и са човечни - заключи той.

Замислих се колко противоречиви са *ингрез* - мили хора, които живеят в спокойна, зелена страна, напоявана редовно от дъждове, чиято Книга води до такава свобода. Но все пак нашата Книга е свързана с тяхната. Тогава къде е причината за разликата между нас? Отговорът беше твърде сложен за момиче на четиринадесет години - отхвърлих въпроса от съзнанието си и се отдадох на мисли за предстоящото поклонение. Минаха много години, преди да получа повече светлина по този въпрос, и тогава вече не можех да го отхвърля толкова лесно.

2: Хадж

Красивият, бял самолет на пакистанските международни авиолинии приличаше на птица върху пистата. Докато ме качваха по подвижната стълба на самолета, изпитах облекчение, че напускам Англия

Това пътуване сложи край на неизвестността. оставаше само една надежда и ние пътувахме към нея с голяма скорост. Обляно в кристално чиста светлина това непознато за мен и все пак добре известно място присъстваше в мечтите ми - святия град Мекка, който всеки мюсюлманин желае да види поне веднъж през живота си.

Местата ни в самолета бяха в първа класа и аз отново седях между моите прислужници. Сема подкрепяше парализираната ми лява страна, а Салима беше готова да изпълни всяко мое разпореждане. Баща ми се разположи на две седалки отпред и продължи да ме обучава:

- Сега летим на десет хиляди метра височина, -каза той, когато самолетът престана да се изкачва.

Погледнах през прозореца и занемях от възхищение. Намирахме се в кристален свят от слънчева светлина, а под нас имаше килим от меки, пухкави, памучни облаци - същински пълнеж на булчински дюшек. Салима и Сема също погледнаха навън и нададоха приглушени викове:

- Виж колко много желязо лети във въздуха -възклицаваха те със смесица от думи на пенджаби и урду, произнесени със силен провинциален акцент. Едва не се засмях- те бяха обикновени селски девойки и всичко това им се струваше невероятно.

Изведнъж самолетът започна да се люлее нагоре-надолу и аз се уплаших. Баща ми обясни, че сме минали през въздушна дупка:

- Не се притеснявай. В безопасност сме - увери ме той.

В самолета имаше и други хора, тръгнали на поклонение. Знаех, че и те като нас носят в багажа си *ихрам* - бели одежди, задължителни за всеки поклонник по време на *хадж* - поклонението.

Веднъж татко ме заведе да гледам филм за *хадж*. Разказваше се за религиозни хора, които възнамеряват да отидат в Мекка през месеца за поклонение; чудесно се изобразяваха всички обичаи. Бях учила историята на зараждането на религията ни в пустините на Арабия. Местностите, в които се бяха случили тези събития, ми се струваха толкова близки, колкото и любимия изглед на родния ми дом с красивата му градина. Стюардесата, облечена в зелено (*Зеленото е цветът на исляма. - Бел. ред.*), със символична *дупата* под брадичката, ми донесе храна, но аз едва я докоснах. Салима погледна пълната чиния и каза нежно:

- Биби-джи, няма ли да хапнеш, за да се подкрепиш?

Поклатих глава.

- Не съм гладна.

Всъщност не се чувствах добре - отчасти заради люлеенето на самолета, отчасти заради вълнението от всичко предстоящо. Не й казах нищо за истинските ми чувства. Как да обсъждам с прислужница надеждите и страховете, които прелитаха в съзнанието ми като облаци, гонени от вятъра?

В Абу Даби сменихме самолета и към нас се присъединиха още поклонници, пристигнали от далечни краища на света. Изучавах облеклото им с интерес и се опитвах да позная от къде са. Учителката ми Разиа се беше справила добре. Разпознавах хора от Иран, Нигерия, Китай, Индонезия, Египет... сякаш целият свят се стичаше към Мекка.

По високоговорителя се чу прашене. На два езика, английски и арабски, стюардесата съобщи, че приближаваме Джеда и се подготвяме за кацане. Светна лампичка.

- Трябва да закопчаем коланите - каза татко. Закопчахме ги. Салима ми помогна за моя колан, а баща ми провери дали е затегнат добре.

През прозореца на самолета виждах пустинята с нейните сиво-кафяви дюни, навети като полумесеци от силните, горещи ветрове. Далеч на хоризонта съзрях планини, а след това под нас се разпротря голям град с високи сгради и много улици. Виждах дървета и зелени градини.

- Виждаш ли - посочи татко, - какво прави водата - от пустинята. Само преди няколко години прокарах.! тръбопровод от Уади фатима.

Кимнах. Бях учила как петролните залежи са Допринесли много за подобряването на живота на хората. бедни и изостанали, обитавали глинени колиби, ако са били земеделци или шатри, ако са били номади как са се борили да оцелеят без дъжд в продължение на години.

Самолетът се приземи и на летището ни посрещна старият приятел на баща ми, шейхът, с големия си шевролет. Шейхът имаше осем съпруги и осемнадесет деца. Всички живееха в голямата му вила. Тринадесет от децата му бяха момичета, пет - момчета. Мисля, че имаше и други деца, но бяха семейни или учеха в чужбина. Притежаваше собствен петролен кладенец, който им осигуряваше разкошен живот. Освен това беше земевладелец и отглеждаше едър рогат добитък, камили, овце и кози.

През следващите няколко дни, благодарение на гостоприемството на шейха, имах възможност да се запозная с нравите на голямото му семейство. Шейхът (*Тук „шейх“ не е употребено в религиозното значение, а уважително. - Бел. ред.*) ме представи на всичките си съпруги - фатима, Зора, Рабиа Рукиа... и всички останали по реда си.

- Нямам любимки - увери ни той. - Всичките ми съпруги са равни.

Знаех защо го казва - Коранът ясно дефинира, че един мъж може да има повече от една съпруга само ако се отнася еднакво добре към всички. Пророкът, разбира се, е имал няколко жени, но на мен ми бяха казвали, че за обикновения мъж е почти невъзможно да изпълни условието за равнопоставеност на жените без пристрастие. Затова в нашето общество многобрачието не се насърчава. Тук, изглежда, то процъфтяваше и сякаш всички бяха в добри отношения помежду си

Преводачка на име Билкис ми представи дъщерите на семейството - най-голямата по моя преценка беше на около осемнадесет години. Дойдоха в дамската стая за гости, където ме настаниха заедно с моите прислужнички. Започнаха да ме разпитват за Пакистан:

- Имате ли пътища? А градове? Какво ядете, Какви зеленчуци отглеждате? Имате ли девически училища? Винаги ли ходите облечени така?

Отговарях им колкото можех по-изчерпателно и останах доволна, когато изразиха желание да дойдат в Пакистан и да видят всичко, за което им разказах. След това аз ги заразпитвах за техния живот:

- Как живеете тук? Какво правите през деня! Отговорът беше „много малко“. Шейхът държеше съпругите и дъщерите си въщи. Дъщерите, добре образовани, не правеха почти нищо, освен да се забавляват. Прекарваха дните си в приказки, гледане на телевизия и малко четене на английски и арабски. И все пак изглеждаха щастливи и задоволени. Ако им се ходеше на пазар, Билкис отиваше с тях и носеше парите, докато те си избираха каквото им хареса.

Колкото до съпругите на шейха, освен че увити в черни *бурки* - или дълги до земята, или турски тип, разделени на талията - ходеха на пазар (на смени) и посещаваха болницата с Билкис, основната им задача бе да угаждат на шейха. Бездействаха, седнали на възглавнички с кръстосани крака, облечени в кафтани със златна и сребърна бродерия. До стените на огромната стая с мраморен под имаше канапета, но те предпочитаха да седят на пода. Понякога обличаха западни дрехи: специално изработени, модни рокли, поръчани от Англия или Америка: слагаха и скъпи бижута. Въздухът тежеше от аромата на парфюми, които прислужниците впръскваха в стаята.

Вечер, преди лягане, виждах баща ми за по няколко минути в гостната, за да си поговорим и да споделим впечатленията си.

Според баща ми шейхът беше на шестдесет и пет години, но гладката, опъната кожа на лицето му скриваше възрастта му. Съчетаваше в себе си традиция и съвременност; особено харесваше обществения живот и компанията на други мъже, които щедро и разточително забавляваше в дома си. Обичаше да пуши, да пие черен чай и да слуша арабска музика и за да даде възможност на всички да споделят удоволствието му, беше прекарал високоговорители във всяка стая. Разбрах, че това е типично арабска черта. Приспособленията в къщата трябваше да се споделят от всички, независимо дали го искаха, или не. Аз, обаче, не разбирах арабската музика.

Времето за хранене беше интересно събитие. Готвеше се цяло агне и се сервираше на семейството, разделено в отделни трапезарии за мъжете и жените. Всички се събуваха, преди да стъпят върху цветните персийски килими. Ядяха облежани върху дебели възглавници, разположени в кръг. В средата поставяха огромен поднос с димящото агне и ориз с подправки, а около него нареждаха блюда с патладжан, ориз, салата, тънки като лист питки и крем-карамел или халва. Всички се хранеха само с дясната ръка: правеха пръстите си купчинки ориз и ги пъхаха в устата си и късаха парчета хляб. Аз се хранех в стаята си. Не бих могла да запазя равновесие на тези възглавници пред погледа на толкова много любопитни очи.

Шейхът беше така любезен да ми позволи да правя, каквото намеря за добре. В стаята ми имаше всички удобства - красив килим, няколко зелени растения, прекрасен, кръгъл, сенчест прозорец, голямо огледало и отделна баня с модерна тоалетна.

Гостоприемството е много важно за арабите. То се корени в трудната борба за оцеляване на племето из суровата пустиня, когато животът на пътника е зависел от гостоприемството на някой бедуин. Говори се, че едно време, всеки шейх в пустинята бил готов да посрещне в дома си странник и да се грижи за него три дни, преди да го попита как се казва и с какво се занимава. Приятелят на баща ми продължаваше тази традиция; по време на престоя ни в дома му той ни осигури всички удобства, включително кола с шофьор. Така успяхме да разгледаме част от красивия град Джеда.

Татко седеше на предната седалка до облечения в бяла роба шофьор, Кази, а аз надничах през пердетата на задните прозорци. Градът гъмжеше от тълпи поклонници, които се изсипваха с кораби на пристанището или пристигаха на новото летище с всеки полет.

Кази, шофьорът, ни показва контраста между новото и старото: десететажната сграда с офиси на улица „Крал Аб-дул Азиз“, по която натоварени магарета си проправяха път между големи американски коли. Видяхме *сука*, пазара, където можеш да си купиш всичко - от кафе на зърна до килими; имаше дори светена вода, донесена от Мекка, и магазини, в които се продават западни стоки. Разгледахме стария град с прекрасните му, олющени, високи каменни къщи на търговци, украсени с балкони, през които жените от *харема* често наблюдават живота на улицата, без някой да ги забелязва. Силен контраст представляваха новите, евтини жилищни пострройки в покрайнините на града.

- Преди да бъде открит петролът, имаше бедност и други проблеми - сподели Кази. - Но сега имам* петрол и хубава храна, а децата ни могат да учат.

На едно място спряхме да видим как изпомпват петрол от земята. Миризмата там не ми хареса.

Напуснахме дома на шейха, за да продължим към Мекка; пътувахме удобно и изискано, защото той настоя да ползваме колата и шофьора му. Татко му благодари с една кратка реч:

- Ти показва горещо приятелство и голяма щедрост към нас, за да улесниш пътуването ни.

Шейхът би постъпил така с всеки гост, но аз знаех, че към нас има специално отношение, защото беше стар семеен приятел, съдружник на баща ми и имаше интерес в покупката на породисти овце и кози, с които областта ни бе известна.

Отпътувахме за Мекка много рано сутринта след молитвата, за да имаме време да разгледаме всичко ПО пътя. По новата, отлична четирилентова магистрала хвърчаха безчет таксите, камиони и автобуси, превозващи безкраен поток от поклонници по седемдесет километровата отсечка до Мекка. Много хора вървяха пеша; напредваха стоически, готови да издържат непоносимата жега, която ги очакваше по пладне. Вървяха пеша не защото бяха бедни, а защото така възпомена-ваха пътуването на Авраам, когато е търсел убежище за Агар и Исмаил.

Не бих го признала, но бях почти доволна, че съм парализирана и не ми се налагаше да вървя под парещото слънце. Замълчах си, понеже знаех колко тези мои мисли са в разрез с духа на *хадж*, дух на пълна жертвоготовност и покорство. Шофьорът Кази ни показва крановете за вода по пътя и електрическите лампи, които осветяваха пътниците:

- Кралят ги направи. Самият той идва с министрите си и принцовете и открива поклонението всяка година. Направил е много подобрения в съоръженията по светите места.

На около двадесет километра от града имаше предупредителни знаци:

„Ограничена зона. Разрешено само за мюсюлмани.“ Някои от войниците на пропускателните пунктове носеха оръжие и проверяваха пропуските на хората.

Шофьорът говори с войника и той ни разреши да влезем с колата.

Напредвахме много бавно; изкачвахме хълмовете по път, изсечен в скалите. Подминавахме множество поклонници, облечени в бели роби, които следваха стъпките на Авраам, след като Сара прогонила слугинята и сина й.

До ушите ни стигна звука от напевни молитви, стихове от свещения Коран и декламирането:

„*Няма друг Бог освен Аллах и Мохамед е Неговият пророк.*“

Заобиколихме един хълм и святият град, бял и сияещ под лъчите на вече парещото утринно слънце, изникна пред нас. Шофьорът спря колата и от устните ни неволно се отрони възклицанието на поклонниците:

„Лаббайка Аллахъмма Лаббайка!“ „Ето ме, на Твое разположение съм. О, Аллах! Ето ме на Твое разположение съм; Ето ме, на Твое разположение съм; Няма друг освен Теб; Ето ме, на Твое разположение съм; за Теб да бъде слава, почест и всяка власт на света. Няма друг освен Теб.“

- Градът на Мохамед - каза баща ми. - Можеш ли да си представиш, че Пророкът е проповядвал по тези улици.

Изпълни ме странно чувство на спокойствие. Всичките ми притеснения за бъдещето изчезнаха. Почувствах се едно цяло с останалите поклонници, дошли да търсят невидима сила, вечна и тайнствена като седемте хълма, заобикалящи града.

3: Водата на живота

Лагерът, където отсядат поклонниците, се намира на известно разстояние от джамията ал-Харам. Абдул-ла, гидът, който приятелят ни, шейхът, бе намерил за нас, ни очакваше на входа. Двамата с баща ми си стиснаха ръцете и се прегърнаха.

- *Алхан уа сахлан* (Добре дошли) - поздрави Абдулла.

- И на теб - отвърна баща ми, а в непринуденото му отношение към този арабин пролича братското приемане, толкова характерно за *хадж*.

- Моля, заповядайте. В името на Аллах добре сте дошли - каза Абдулла. - Получих писмото на негово превъзходителство шейха. Уредил съм ви стаи...

Последва разговор за жертвените агнета. Татко поръча по две агнета на човек, дори за прислужничките, така че общо се получиха осем.

Потръпнах от удоволствие. Празникът на жертвоприношението (*Аид ал-адха*) в чест на готовността на патриарха Авраам да принесе в жертва сина си Исмаил е връхната точка на поклонението. Чрез кръвта на толкова много агнета баща ми искаше да направи молитвата ни възможно най-ефективна.

Стаите бяха разположени в редици на едно ниво. Имахме две стаи с бани, обзаведени съвсем просто и обикновено, с *чарпаи* за спане. Помислих си с копнеж за мекия дюшек на *палунгата* вкъщи. Дюшекът от косми, поставен върху мрежа от въжета, не предразполагаше към почивка, още повече, че заради недъга ми трудно се обръщах от една на друга страна. Но всичко това беше част от поклонението. В продължение на много дни стотици хиляди хора щяха да изпълват Мекка и околностите ѝ, натъпкани в хотели, пансиони или лагери на открито. Нямахме удобства и никаква показна пищност. Баща ми обясни, че доброто ще се изгуби, ако някой започне да се оплаква, да се държи гордо и арогантно или изгуби контрол в горещината и трудните условия.

Електрическият вентилатор на тавана в стаята ни раздвижваше горещия, тежък въздух, без да го разхлажда. На прозорците имаше зеленикави пердета против слънцето; бяха плътно притворени и създаваха усещането, че се намираме в аквариум с риби. Освен тях на прозорците имаше тънки, метални транспаранти, през които виждах далечните очертания на минаретата на Голямата джамия, сочещи нагоре като пръсти. Докато си почивах на моето *чарпаи*, чувах непре станния шум от тътренето на кожените сандали с плоска подметка, каквито носят поклонниците. Техните гласове стигаха до нас като глъчка от странни езици. През плетеницата от звуци долавяхме хипнотичното припяване на стихове от Корана и възклицанията *Аллах ул-акбар* - „Бог е най-великият.“ Полазиха ме тръпки от вълнение. Да бъде тук, беше толкова чудесно - стигаше ми за цял живот. Прислужниците ми също мислеха така:

- Какви късметлийки сме, че сме ти прислужнички и сме на *хадж* - каза Салима, докато тя и Сема ми помагаха да си взема втория за деня хладък душ. За тях това беше

наистина късмет, защото мнозина посветени вярващи по света в този момент желяеха да бъдат тук, но нямаха възможност да отделят необходимото време или пари. *Хадж* може да отнеме цял месец, ако човек реши да посети всички свети места.

Баща ми откри някои приятели търговци от Лахор, Равалпинди, Пешавар и Карачи, но както никога досега не разговаряше с тях за цените на памука и зърното. Не, тук светските дела остават на заден план, както и разликите в произхода, народностната принадлежност, успеха, професията или общественото положение. В огромната столова на Лагера хадж прислужниците се хранят заедно с господарите си; всички различия се крият под *ихрам* - дрехата на поклонниците. Мъжете носят просто, не съшито памучно парче плат, увито около долната част на тялото, и друго, праметнато около раменете. Всички жени са облечени в прости, дълги, бели рокли и бели чорапи, с покривала на главите, но не са забулени. Който тръгне по стъпките на Пророка, има еднаква стойност в Божиите очи. Татко ми каза със сериозен тон:

- Щом веднъж облечеш *ихрам*, оставяш стария си живот и преминаваш в новия живот. Той е, един вид, саван. Ако умреш облечена в него, ще отидеш направо в рай.

На улицата, докато отивал на молитва, баща ми беше срещнал стар приятел от училище:

- Аттауллах е тук. Той е истински мюсюлманин - дава милостиня на бедните в Пакистан. И е много религиозен. Това е третото му идване в Мекка.

Отделянето на част от приходите за бедните, известно като *закат* или даване на милостиня, е третият стълб на исляма. Четвъртият стълб е постенето от изгрев до залез слънце по време на деветия месец от лунния календар, месец рамадан. След този пост се дава *закат*, подаяние за бедните.

- Ти също си много религиозен, татко, помислих и аз, - и ти даваш милостиня, това е третото ти посещение в Мекка и точно ти ме научи да казвам молитви. Погледнах челото му. Там ясно си личеше вдлъбнатината, наречена *михраб* по името на свещената книга - нишата обърната към Мекка във всяка джамия. Тази вдлъбнатина се получава от честото притискане на челото на земята по време на молитва. Достатъчно е да я видиш, за да разбереш, че срещу теб стои човек на молитвата - а молитвата е вторият стълб на исляма. През останалата част от първия ни ден в Мекка аз излизах навън; стоях в стаята, молах се и четях свещения Коран, или иначе казано, подготвих се за посещението на Кааба, което ни предстоеше на другия ден. То щеше да е много изморително заради жегата и тълпите блъскащи се хора. Салима и Сема ми донесоха храна в стаята и останаха при мен.

- Тук има толкова много хора и въпреки това е така спокойно - каза вечерта Салима.

Улиците бяха препълнени с поклонници и все цареше спокойствие. Нямах неистово бързане. Мястото приличаше на рай - възплъщение на всички мечти.

Когато на залез слънце *мюезинът* призова от минаретата на джамията вярващите, всички хора на Мекка застинаха на място, обърнати към Кааба - великия символ на единство за милиони мюсюлмани по всички краища на света. Стояха изправени с длани разтворени от двете страни на лицето:

- Бог е най-великият - повтаряха те.

След това отпуснаха ръце надолу и поставиха дясната длан върху лявата ръка над нивото на талията при жените и под талията при мъжете.

- Цялата слава да бъде за Теб, о, Аллах! И хвала да бъде на Теб. Благословено да бъде името Ти и прославно да бъде Твоето величие. Няма друг достоен за слава освен Теб.

Последваха други молитви, *фатиха*, някои стихове от Корана и *Аллах ул-акбар*.

След това молещите се поклониха с ръце, поставени на колената:

- Колко славен е моят Господ, Великия! Изправиха се с ръце, отпуснати край тялото:

- Да слуша Аллах онзи, който Го хвали. Господарю наш, за Теб да бъде слава.

След молитвата *Аллах ул-акбар* хората легнаха на земята:

- Цялата слава да бъде на моя Бог, Най-великия - (три пъти).

После се изправиха и коленичейки, заеха седяща поза:

- О, Аллах! Прости ми и имай милост към мен. Отново паднаха по очи на земята.

Това представлява *пълен ракат* (*цикъл от молитвени пози и движения, съпроводени от произнасянето на молитвени формули. Важно е да се знае, че те трябва да се произнасят единствено и само на арабски. - Бел. ред.*), след което следва повторение на някои движения и молитви.

Понеже бях болна, изпълнявах свещения ритуал седнала, с помощта на прислужничките ми. Арката или *михраба* на молитвеното ми килимче беше насочена към Кааба.

Щях ли да се събудя от този невероятен сън и да се окажа в стаята ни вкъщи, или наистина изричах молитвите си тук, в центъра на света? Прониза ме тръпнещо очакване, изпитах неудържимо вълнение.

- Това, че съм тук, о, Боже, е достатъчно, дори и да не мога да ходя.

Да видиш със собствените си очи Божия дом, построен от Авраам, е привилегия, която остава за цял живот.

- Вярно е, че си живяла четиринадесет години като инвалид - си казах аз, - но тук, където вярата е най-силна, където са съсредоточени толкова много молитви, Бог ще чуе просбите на семейството ти и Мохамед ще Го помоли да те изцери.

Когато си мислех за Бог, няхах никаква конкретна представа за Него, защото как бих могла да си представя Вечно Съществуващия? Той, макар и назоваван с повече от деветдесет и девет имена в свещения Коран, все още е непознаваем. Бях научена, че у човека няма нищо, с което Той да може да бъде сравнен. Но устните ми се раздвижиха, изговаряйки думите на любимата *фатиха*:

„Само на Теб служим и Теб за подкрепа зовем. Насочи ни по правия път, пътя на тези, които си дарил...“

За мюсюлманина животът е път и всеки човек между раждането и смъртта, сътворението и съда се намира някъде по този път. Аз също бях започнала това пътешествие, което, въпреки че не знаех как ще свърши, щеше да трае до края на живота ми.

На другата сутрин всички станахме преди изгрев слънце. След молитвата и една ранна закуска се отправихме към Кааба. Татко уреди да ме заведат до там в инвалидна количка - моите прислужнички вървяха от двете ми страни, а той крачеше отпред. Водеха много други болни и стари хора по същия начин. Седях подпряна и се наслаждавах на оживлението, предизвикано от хиляди мъже и жени от различни националности и възраст, които заедно се стичаха към Божия дом. Никога не бях виждала толкова много хора на едно място, съсредоточени в едно нещо - нито в Лахор, нито в Равалпинди, когато татко ме водеше там с неговата кола, нито дори в Лондон. Поток от хора с една цел и една посока се стичаше напред и докато вървяха, поклонниците се молеха или декламираха ритмичните, напевни стихове от Корана.

Масивни външни стени с порти заобикалят древната джамия ал-Харам. Преди да влезем, мъже и жени, които стояха на портата, ни претърсиха. Татко ме беше предупредил за това:

- Разправят, че неведнъж неверници са се опитвали да се промъкнат в светите места, за да правят пакости и да ги осквернят.

- Какво е станало с тези хора, татко? - уплашено попитах аз.

- О, били са застреляни, предполагам - каза той.

Потреперих при мисълта за наказанието, но чувствах, че са го заслужили заради обидата, която са нанесли.

Влязохме в огромно пространство, над което се извисяват множество минарета. В центъра стои джамията, чието строителство е започнало през осми век; е така реконструирана, че побира хиляди поклонници. Минахме през килимите с обувки в ръце и ги оставихме, срещу което ни дадоха номерирани билети. След това през една порта влязохме във вътрешния двор. Озовахме се в обширно, отворено пространство, в средата на което стои огромната, кубична сграда от гранит, известна като *Кааба*, Божия дом. Тя е покрита изцяло с черна брокатена драперия, на която със злато са избродирани имената на Бог.

Цялото отворено пространство беше побеляло от хиляди и хиляди хора, всички с лица, обърнати към *Кааба*. Някои вървяха или тичаха около *Кааба* в посока, обратна на часовниковата стрелка.

Мраморни пътеки излизат въвн от центъра. Минахме по една и стигнахме до кръгла площ, където, преди да ни повлече въртележката от хора, ме преместиха върху дървено *палки* или носилка, носена от четирима яки мъже. Тръгнахме около *Кааба*: три пъти тичахме и четири пъти ходихме, а аз се люшках на *палкито* като пияна върху гребена на вълна. Всеки път, когато минавахме покрай Черния камък на североизточния Ъгъл, поставен там лично от Мохамед, издигахме ръце и викахме *Аллах ул-акбар* - „Бог е най-великият!“ Чувствах се неудобно върху друсаштата носилка и нетърпеливо поглеждах към баща ми, но той изглежда не забелязваше горещината, блъскането на тълпата и неудобството. Да бъде тук, беше единственото, което имаше значение за него.

При последната ни обиколка се озовахме пред Черния камък. Спомням си как ми бяха казали, че това е камъкът, който Бог хвърлил на Адам. Той е важен символ на нашата вяра, докоснат от Бог, Адам и Мохамед. Носачите ни избутаха напред и снишиха *палкито*. Помогнаха ми да се наведа, за да целуна Черния камък. Той е обкован със сребро и напръскан с благоухания. Затворих очи с чувството за общение със самия Пророк. На допир камъкът е различен от другите. С устните си усетих топлина, а около мен настана мир. Казах

- Моля те, излекувай ме. Излекувай и останалите Не се случи нищо. Салима и Сема ме изправиха и продължихме нататък. Държах главата си наведена, за да избегна разтревожения поглед на баща ми. После отидохме на молитвеното място на Авраам и представихме в молитва най-голямото ни желание.

- Моля те, изцели ме - призовавах аз. Следващият ритуал включваше прекосяване тичешком на разстоянието между Сафа и Маруа – два малки хълма, разположени под купола на Голямата джамия, на около осемстотин метра разстояние един от друг. Смята се, че под тези два хълма са погребани Агар и Исмаил (*пророк. Според Корана му било послано божествено откровение и учил хората на молитва. Бил син на Ибрахим (Авраам) и робинята Агар. - Бел. ред.*).

- Това е голяма игра - помислих си аз, но не го казах.

Смехът нямаше да бъде добре приет тук, където всички бяха толкова сериозни. Отново седнах в инвалидната количка, за да прекося седем пъти по мраморните пътеки разстоянието между Сафа и Маруа. Следвах пътя на Агар, която търсила вода за сина си Исмаил, след като ги изгонили. Според Преданията някъде наблизо Бог отворил кладенец с вода, наречен АбузЗамзам (Водата на живота). Хората си купуваха от тази вода и я пиеха от метални чаши. След като и ние пихме, баща ми купи мех с вода, който трябваше да ни доставят в Лагера хадж. Част от тази вода щяхме да занесем в Пакистан, а с друга - щях да се изкъпя. Ритуалите ни отнеха почти цял ден; нито се

хранихме, нито почивахме. Сега се завръщахме в лагера, за да изчакаме следващото събитие: пътуването до Арафат. Това място е разположено на около единадесет километра от Мекка.

Според мюсюлманите Бог изпитал Авраам като го накарал да принесе в жертва за първородния си син Исмаил. Когато Бог видял покорството на Авраам, спрял жертвоприношението и заместил детето с овен, който се бил заплел в близките храсти. и Мисля, че по пътя спряхме в Мина, за да хвърлим камъни срещу три колони, символизиращи трите демона, опитали се да изкушат Авраам да не пожертва сина си. Всички се смееха на грозните стълбове, докато хвърляха по тях камъни и обувки. Да хвърлиш по нещо е голяма обида.

Отидохме при мястото на жертвоприношението, положено извън града. Наредихме се на опашка касапина; той знаеше за агнетата ни. Държеше с едната си ръка агнето в другата. Сложих ръка върху ножа, а касапинът го закла. Към дървеното корито потече кръв от шията на агнето, а то се извиваше дърпаше, сякаш искаше да избяга. Не чувствах -смъртта на агнето беше изпълнение на заповедта за жертвоприношение. Дойде друг касапин да го одере. Не можехме да останем и да гледаме *как* ще заколят останалите ни агнета, защото опашките бяха много дълги. Всичко обаче беше добре организирано. Агнетата ни бяха записани и щяха да бъдат принесени в жертва по-късно. Видяхме как други хора застанаха на нашето място, за да принесат в жертва другите агнета, кози или камили. Татко каза, че жертвата на камила важи за шест човека. Радвах се, *че* не останахме повече и не видях как умира камилата. Знаех какво ще стане с месото. Баща ми беше казал:

- Част от него отива за бедните - те ядат добре ние сме на *хадж*. Друга част ще изядем ние в Лагера Доста от него ще бъде изгорено, защото няма да се запази в тази жега.

Поклонниците остават в Мина три дни; на втория ден отново обличат обичайните си дрехи и прашните, горещи Улици греиват ярките цветове на различни национални костюми. Мъжете бръснат главите си и се подстригват, а жените подкъсяват косите си по 3 *сантиметра*.

Всички си пожелават „Честит хач“. През тези дни хората празнуват със стари и нови приятели. Освен това е време за изглаждане на взаимоотношенията и за помирение с другите.

- Светът щеше да е прекрасен, ако запазил духа на *хадж* през целия си живот, - каза баща ми.

Заради състоянието ми не останахме в Мина, но се прибрахме в Лагера хадж. Скоро след като се върнахме, седнах на стол в дълбоката вана и подкрепяна от Сема декламирах молитви, докато Салима изливаше върху мен с пластмасова кофа водата от Замзам.

Наистина очаквах в този момент да бъде излекувана и освободена от парализата. Не се случи обаче абсолютно нищо. Тялото ми все още тежеше като олово. Сърцето ми се сви, когато прислужничките ме внасяха, подсушиха и облякоха.

След известно време баща ми седял в съседната стая с очакване да отида при него сама на двата си крака, дойде да ме види.

- Не е било волята на Аллах да те изцели ди Но няма да се отчайваме. Бог е най-великият той излезе бързо. След тези ритуали много *от хаджиите* щели да се завърнат по домовете си, където ги очакваха почести. Някои дори щяха да сложат *хаджи* пред името си . да го изпишат върху табелата на магазина си да покажат, че са честни.

- Ще ми се да можех да им повярвам - каза татко с лека усмивка.

Много други щяха да продължат като нас към Медина - втория по значение град за мюсюлманите, който се намира на разстояние четиристотин километра. Мохамед е

живял десет години след като го пропъдили от Мекка и през 622 г. е основал исляма. началото на мюсюлманската ера. (Тази формулировка е неточна. На 24 септември 622 г. (най-вероятно) Мохамед предприема хиджра (преселение) от Мекка в Ятриб (наречен по-късно Града на Пророка -Медина ар-Расул). Хиджра (преселението) е изиграло решаваща роля за формирането и разпространението на исляма, а това преселение е прието като начало на ново летоброене, базирано на лунния календар, чиято година има 354 дни. -Бел. ред.). В Медина е прекарал последните години от живота си и ние възнамерявахме да посетим мавзолея му. Много от историите, които ме вълнуваха като дете, са свързани с този град. Джамията в Медина е величествена. Вървахме по дебели, красиви килими и отдадохме почит на гроба на Мохамед. Беше покрит и застлан с килими и заобиколен от стъклена преграда. Хората вървяха около гроба и изпращаха въздушни целувки през стъклото. А понякога хвърляха пари и венци от цветя. Служителите ги вдигаха и украсяваха с тях гроба.

Във вътрешния двор седяха хора и пееха религиозни песни. Понеже баща ми беше *мл.*, попита дали може да ме пуснат по-близо до гроба на Мохамед. Служителите ми отвориха вратата и аз поседях две-три минути до нея в инвалидната количка и се молех. Беше чудесно преживяване. Посетихме и други гробници в района, а на края отидохме до градината с фурми на фатима. Мохамед я е направил за дъщеря си. Купихме кошница с петнадесет килограма фурми (много скъпи), за да занесем вкъщи.

В Медина се сбогувахме с Кази. Татко му даде плик с бакшиш като подарък. Кази ни беше приятен и много полезен; със съжаление гледахме как се отправя с колата към дома на шейха, отнасяйки поздравите ни.

От Медина отлетяхме за Байт ал-Мукадас (Ерусалим), където се бяха събрали поклонници от три различни вери - Мюсюлмани, юдеи, християни. Нашият *хадж*, чиято дата всяка година се измества с 10 дни поради по-малката продължителност на лунната годи на, сега съвпаднаше с юдейската Пасха и християнския Великден. Джамията в Ерусалим се нарича ал-Акел Най-далечната, по посока на която се е молил Пророк Мохамед, преди Мекка да стане негов център.

Куполът на Скалата, който се намира точно до нея, се свързва с Авраам. Давид купил мястото, а Соломон построил тук Храма, който Тит разрушил; тук проповядвал пророкът Исус. Днес, до единствената запазена стена (*Има се предвид оцелялата западна стена на храма - така и я наричат юдеите, а иначе е известна като Стената на плача. - Бел. ред.*), юдеите оплакват изгубената си слава.

Останахме само една вечер и ношувахме в общежитие, близо до Купола на Скалата, но аз не го посетих, понеже бях разстроена, че не се бях излекувала.

На другия ден се отправихме към Карбала, в Ирак, за да видим къде са погребани внукът на Мохамед, Хюсеин, заедно със семейството и прислугата му -общо седемдесет и двама души. Хюсеин и седемдесет и двамата смелчаци се изправили срещу сирийския халиф Язид и в разразилата се яростна битка всички загинали славно. Оттогава ние, мюсюлманите шиити, отбелязваме всяка година смъртта на Хюсеин с траурни шествия из улиците, по време на които мъже и момчета се самобичуват. През месец мухаррам хората се обличат в черно, а в град като Джханг никой не би помислил да вдигне сватбено тържество.

Молихме се за изцеление в Карбала, но нищо не стана. Вече цял месец бяхме на поклонение. Дойде време да се прибираме вкъщи. Докато чакахме самолета за Карачи, татко ме погледна и каза:

- Бог изпитва теб, изпитва и мен. Не се обезсърчавай. Може би в определен момент от живота ти ще бъдеш излекувана.

Скъпият, добър татко, толкова търпелив и верен. Опитваше се да ме насърчи и успя. Увяхващата ми вяра се съживи.

- Добре. Няма да се обезсърчавам - обещах аз. -Ще остана вярна на Пророка и на Аллах.

Засмях се, за да покажа, че нямам нищо против да се върна в същото състояние, в което дойдох. Татко се наведе и ме целуна:

- Точно това очаквах от теб. Прислужничките също прошепнаха:

- Биби, надявай се на Аллах.

И така, отлетяхме обратно за Лахор през Карачи. Чувствах, че ме очаква специално благословение заради поклонението, но съзнавах необходимостта да изчакаме времето, определено от Аллах, за да се яви то. На летището в Лахор ни посрещна семейството ни и прислугата. Носеха гирлянди от силно ухаещи оранжеви и жълти невени, които окичиха на вратовете ни. Всички ни докосваха и викаха *Аллах ул-акбар*, защото беше благословение да се допреш *до хаджия*. Видяха, че все още не мога да се движа, но не казаха нищо.

Баща ми се обърна към братята и сестрите ми:

- Бог не е несправедлив. Трябва да имаме търпение да дочакаме Божието време.

- Точно така. Сестра ни трябва да има търпение да чака.

Прекарахме нощта в Лахор в едно бунгало (*така авторката нарича типичните за Пакистан и Индия едноетажни, немного солидни къщи. - Бел. ред.*), собственост на член от семейството, и на другия ден, съпроводени от върволица коли, продължихме за вкъщи, където ни очакваха радостните поздравии на останалата част от нашите роднини.

4: Сватба

Да се завърнеш от *хадж* е почти толкова вълнуващо колкото и да отидеш.

- Нека те докосна - казваше Самина и настояваше да чуе отново и отново всичко, което сме видели и правили. Така е винаги, когато поклонници се завръщат от Мекка. Тълпи от хора се стичат на гарата в Лахор и викат, „Д Мохамед“ и „Д расул ал-араби (бедуински (арабски) пратенико. -Бел. ред.)“ и се опитват да докоснат *хаджиите*, които пристигат с влака от Карачи. По този начин получават безплатно от благословенията, които други са придобили на толкова висока цена.

Въодушевляването продължи цял месец: посещаваха ни роднини от близо и далеч, както и хора от града; носеха ни малки подаръци - това е традиция при завръщането. На роднините и близките ни приятели подарявахме бутилки със светена вода от извора Замзам Една бутилка получи *и жаулви*, който всяка седмица идваше при баща ми да обсъждат Свещения Коран и някой *Хадис ((новост, известие, разказ) - така се наричат преданията за думите и действията на Мохамед, засягащи различни религиозно-правни страни от живота на мюсюлманската общност. - Бел. ред.)*.

Колкото до мен, всички ми казваха „Бог да те благослови“, като влагах в тези думи нов смисъл, защото се бях върнала от *хадж*. Всички, разбира се желяеха изцелението ми, но то не ми беше дадено. Дори това да е предизвикало прикрито недоволство, не разбрах за него. Близките ми само въздъхнаха, целунаха ме и казаха:

- След време Бог ще те излекува, Биби-джи. Трябва и,! да се преклоним пред волята Му.

Но въпреки тъгата в сърцето ми, предизвикана от нашия ни неуспех, в някои отношения имаше и добри резултати. Знаех колко много хора от града ни не могат да си позволят да отидат на поклонение, дори и цял живот да спестяват. Дълбокото ми преживяване при Кааба остана в мен и ми помогна да осъзная, че при някои хора съществува пътуване - като „пътуването на сърцето“ на суфи - *мистик.Бел. ред.* - на което поклонението в Мекка е външен символ. Целта на тези пътници е пълното им

покоряване на божествената Воля - „ислям" означава „предаване" (*Има се предвид „предаване на Бога". - Бел. ред.*). Едва ли на четиринадесет години бих формулирала нещата толкова ясно, но си спомням колко силна ставаше увереността ми, че трябва да стоя далеч от всичко, което може да ме оскверни, и да се отдавам все повече и повече на молитва.

Когато прозвучаваше *азанът*, с все по-ясно намерение коленичех върху молитвената си постелка, обърната към Кааба, а Салима ме подкрепяше. Не го правех, само защото така бях научена, но и заради нуждата, която изпитвах. В различни часове на деня, без да знам друг начин да изкажа сърдечната си прозба за изцелително докосване, прехвърлях между пръстите си зърна-1.1 на броеницата, която донесох от Медина, повтаряйки *Бисмиллах* (в името на Бога) с всяко зърно. Но и, като нямаше начин да разбере Божията воля, а подобрене не настъпваше, продължавах да се моля механично и изглеждаше, че ще бъде така до края на живота ми.

За разлика от вълнуващия месец след завръщането НИ, юли беше по-спокоен. Мисля, че баща ми се чувстваше потиснат заради мен. Неочаквано каза:

- Да направим сватба.

- О, татко, - възкликнах аз от удоволствие. Обичах сватбите. Един от най-ранните ми спомени, ако не и най-ранният, е сватбата на най-голямата ми сестра тя се омъжи за наш братовчед, когато бях на четири годинки. По това време Анис биби (*уважително прозвище за по-голяма сестра, кака. Бел. ред.*) беше на четиридесет.

Спомних си червената рокля, която тя ми уши същия плат като нейната. Роклята ѝ беше богато избродирана със злато; носеше изящни бижута в косата си, имаше корона и обица на носа си инкрустират перла; на дясната ръка носеше пет пръстена, прикрепени с *пунджангла* (*урду*) - *верижки*. - *Бел. ред.*) към гривните на китката ѝ. Самата тя беше покрита с *дупата*, направена от най-качествена прозрачна коприна. Седях на коленете ѝ почти през цялото време, а тя ме притискаше силно до себе си и ме прегръщаше, както аз понякога прегръщах куклата си. Когато *маулви* дойде да произнесе сватбените думи над нея, усетих как тя трепери, а като я погалих по бузата под воала, открих, че се стичат сълзи

Всички гости мъже седяха с младоженеца в съседната стая, а всички жени - с нас. Според обичая, женихът не беше виждал лицето на булката - ако не се смята времето на детството им, когато не са разбирали нищо. Но това нямаше значение, той щеше да я хареса. Всички харесваха Анис биби - много приличаше на покойната ни майка.

Беше голяма сватба. Дойдоха високопоставени личности. Имаше много подаръци. Дадохме богата зестра, която почти разори баща ми. Двадесет и един процента от всичко отиде с Анис биби в новия ѝ дом заедно с пари, злато и подаръци за роднините на младоженеца... цяло състояние. Всички казваха, че това било най-хубавата сватба в града.

Когато Анис дойде да се сбогува с мен, аз се вкопчих в нея и се разплаках. Беше ми като майка.

- Ще идвам често да те виждам - обеща тя. Всъщност щеше да се върне още на следващия ден, защото според обичая трябваше да остане няколко дни в бащиния си дом, преди да заживее с роднините на съпруга си. След това щеше да има посещения между двете домакинства, докато не сметнеха, че младоженците са достатъчно зрели, за да се грижат сами за себе си.

Сватбата на Сефдар шах беше в дома на булката и тя беше съвсем различна от тази на Анис. Жените от семейството ни не присъстваха. Изчакахме до другия ден да доведат булката Зениб у нас заедно с богатата зестра. Остана при нас два дни и се върна в дома на родителите си, където преседя цяла седмица. Младоженците бяха

сгодени още от деца, без да се виждат, както го изискваше обичаят, но някои неща се бяха променили. Булката беше по-възрастна, на осемнадесет години. Живя при нас, докато Сефдар шах завърши обучението си в американски колеж и започна работа в опаковъчната фабрика в Лахор. След това отидоха да живеят в Саманабад, където имаха хубаво самостоятелно бунгало.

Харесваше ми тя да живее у нас. Често стоеше при мен в стаята ми или седяхме на люлката в женската половина от градината. Там ме носеха всеки ден, Когато времето беше хубаво, за да седя между розите и сладкия грах, портокаловите и манговите дръвчета, и да си почивам, заслушана в ромона на малките фонтани. Когато излизахме в градината, градинарите стояха надалеч, спазвайки невидимата линия, която ни отделяше.

Скоро след това се омъжи Самина и отиде да живее със семейството на съпруга си в Сателайт Таун, Равалпинди. Дойде ред и на Алим шах. Той току-що бе завършил право, когато отиде да живее в Саманабад С новата си съпруга и започна работа като чиновник в петролна компания.

Моята сватба беше невъзможна. Освободихме братовчед ми от годежа и той се ожени за много мило момиче, негова братовчедка по другата линия на семейството.

И така, къщи останахме само баща ми и аз. В моя живот настъпи скъпоценен период, през който станахме по-близки от всякога. Всичките му деца се бяха установили и той беше спокоен. Когато дойдеше време да отговаря пред Бог, щеше да е изпълнил всичките си задължения. В семейството ни имаше здрава връзка, основана на обич и религиозна вяра. Баща ни беше нашият пример и вдъхновение.

Семейството ни имаше още двама члена, за които не съм споменала - чичо и леля. Бяха пристигнали през 1950 година, след Разделението (*До 1947 г. Пакистан е част от Британска Индия. • Бел.ред.*), преди да се родя. И от двете страни много хора останали без дом и баща ми, воден от чувство за дълг, пуснал обяви във всички вестници, за да предложи подслон на пострадалите семейства на *саид*.

След известно време тази двойка пристигнала от Карачи и станала част от семейството ни. Чичо бил обявен за почетен брат набаща ми и татко му помогна да започне малък бизнес за продажба на едро. След смъртта на майка ми леля помагаше в домакинството и се грижеше за мен.

Харесвах ги - бяха мили и любезни. Къщата вече не ми се струваше толкова празна, откакто в нея живееха двете им деца - момче на дванадесет и момиче на осем години.

Леля беше добросърдечна жена, много благодарна за покрива над главата ѝ, но обсебена от мисълта за страданията, които семейството ѝ беше претърпяло при раждането на пакистанската нация.

- Беше ужасно, ужасно. С очите си видях как убиват брат ми... О, ти не можеш да си представиш как сме страдали. Подпалиха дома ни... - тук тя спираше, завладяна от болка.

Постепенно ужасното преживяване от стъпи пред обещаващите перспективи за бъдещето на децата ѝ. Дъщеря ѝ получаваше образование също както ѝ синът ѝ.

- Тя ще бъде лекар - заявяваше гордо леля. – А Абас ще отиде в армията.

Това бяха уважавани професии. Новите, модерни тенденции в образованието създаваха проблеми за момичетата. Какво могат да правят те? Имаше малко възможности за реализиране на жените. Някои, особено живеещите в големите градове, често се противопоставяха на традицията, според която омъжените момичета трябваше да се установят в собствен дом колкото е възможно по-рано.

- Не мислиш ли, че е така? - питаше леля. Прекъсвах мислите си и отговарях:

- Може би.

- Да, наистина - продължаваше леля. - Дъщеря ми трябва да завърши образованието си и да се дипломира като лекар. Представяш ли си колко ще ѝ бъде полезно това, когато се омъжи и някое от децата ѝ се разболе.

Нямах нищо против да ми говори така час или повече. Достатъчно беше само от време на време да вмъквам по някоя фраза и после да я оставя да си говори. За нея разговорите представляваха безобидно забавление, а на мен предоставяха възможност да размишлявам за други неща.

Леля и чичо ми спестяваха много притеснения с прислугата, защото като във всяко домакинство имаше слуги, които трябваше да се наглеждат и за чието благополучие трябваше да се грижим ние.

Салима беше моя прислужница от седемгодишната ми възраст. Тя беше срамежливо, провинциално момиче на четиринадесет години, когато започна да се грижи за мен. Като пораснах, ѝ намериха помощничка - Сема, от същото семейство.

Имахме и други прислужници; *мунши*, икономът, ги командваше от офиса си, който се намиреше близо до предния вход на бунгалото. Всяка сутрин получаваше нареждания от баща ми. В задълженията му влизаше да следи дали са направени покупките, дали дневното меню е подходящо за случая, дали продуктите са поръчани, дали писмата са изпратени, дали посетителите са приети добре, дали сметките са платени. Всяка седмица той даваше точен отчет за работата си като иконом. Следващият по ред в йерархията, но с достатъчно важен пост, беше *чоукедар*, пазачът. Когато някой звънеше на вратата, *чоукедарят* трябваше да разбере по каква работа идва и ако прецени, че е честен, да го препрати при *мунши*, който пък го завеждаше при съответния член от семейството.

Имахме четирима градинари - Дита беше главният. Той се грижеше за покупката на разсада и за засаждането му, за преместването на саксийните растения в слънчевата градина през зимата и на сенчестата веранда през лятото. Втори градинар следеше как се изпълняват нарежданията на Дита; трети се грижеше за напояването на градината и за водата на фонтаните. Синът на Дита отговаряше за косенето на тревата и поддържаше всичко в ред.

Имахме готвач и помощник-готвач. Никога не влизах в кухнята - невидимата линия ме възпираше. Рахмат биби беше млекарката - всяка сутрин правеше прясно масло от биволско мляко. Лахраки ни сервираше, а Сати ѝ помагаше. Те вършеха също и домакинската работа.

По този начин властта и отговорността минаваше по множество канали и интересите им съпадаха с нашите. Заплатите не бяха големи, защото повечето от слугите живеяха на територията на къщата и имаха осигурени храна и дрехи. Работата им не беше тежка в сравнение с тази на хората отвън - или поне така мислех тогава. Никога не крещях на слугите и се радвах, че и леля, даже когато им се караше, не им крещеше. Веднъж чух едно пререкание с *доби*, перача, по чиято вина бе изчезнала някаква ценна дреха. Винаги ме е изумявало как мръсните дрехи за една седмица придобиват снежна белота, съвършено изгладени с ютия на въглища и върнати обратно без нито една гънка - и всичко това в нищо и никаква кирпичена къща, само с една ръчна помпа или напоителния канал за водоизточник.

Доби никога нямаше да забогатее, но в някои отношения живееше добре. Не му плащаха с пари, а в натура - брашно, торба ориз. Излишното разменяше в селата за друга стока.

- Това не е лош живот. Би било добре да живея така, ако загубя всичко това - казваше баща ми, сочейки удобната си къща и имотите. Татко имаше своя теория за труда в среда като нашата.

- Вярно, че имаме много слуги, които прислужват на малко хора, но не е скъпо да ги храниш и обличаш. Те имат нужда от нас толкова, колкото и ние от тях. Не вярвам някоя развита страна да открие друга, по-добра система за разрешаване на проблема с недохранването и безработицата сред бедните.

Имах учителка, Разиа. Тя ми разясняваше сложното ислямско религиозно знание, преподаваше ми урду, история на Индия и Пакистан, математика, персийски, природознание. Вместо английски изучавах усилено урду - Разиа беше мила, внимателна жена, висока и красива. За мен беше като глътка свеж въздух; благодарение на нея започнах да се интересувам от света около мен: слушах новините по радиото, религиозните програми, гледах новия телевизор, който баща ми купи след като се върнахме от Мекка, за да смекчи разочарованието от завръщането ми у дома. Един ден Разиа каза:

- Вече си готова за изпитите. Скоро няма да имам възможност да идвам да те уча.

Бях толкова развълнувана от мисълта за изпитите че не осъзнавах напълно колко много ще ми липсват уроците ни.

Издържах матурата и след това по цял ден седях без да правя нищо. Разиа имаше друга ученичка и не можеше да идва често да ме вижда.

Но баща ми продължи да ме навещава в стаята ми всяка вечер. Сядаше до мен, четеше вестника и ми разказваше бизнес новините от деня, както и последните събития в града. От време на време ходехме на екскурзии. Преди мислех, че областта ни е център на Пенджаб, който пък е център на Пакистан. Освен с качеството на отглежданите животни и разрастващия се индустриален живот, той беше известен център на романтиката. Там имаше гроб на двама млади, момче и момиче, които били разделени приживе, но станали едно в смъртта.

Първо чух тази, история с всичките ѝ заплетени подробности от Самина, а после татко ни заведе да видим белия мраморен гроб на влюбените, родени под толкова зловеща звезда.

Там бяха погребани Хир, чието име означава „красива“, и Ранджа, син на фермер, пожелал да се ожени за нея. Възникнал кастовият въпрос (*Традицията китсоркчих не допуска брак между представители на различни Бел. ред.*), макар и двамата да са били богати. Родителите на Хир я омъжили с измама за мъж по техен избор, но тя продължавала да обича Ранджа, за когото била сгодена. Впоследствие царят чул за това и разтрогнал брака ѝ. Но нейната, сватбена кола, която тя карала при Ранджа, се превърнала в нейна катафалка. Когато напускала дома си, нейният чичо ѝ дал да пие отрова. И точно според историята на Ромео и Жулиета, след това Ранджа се самоубил.

Истории като тази подхранваха желанието ни за романтика. Едва много по-късно я сравних с чувствата на баща ми към мама. В тях нямаше повърхностна, романтична страст, а искрена любов, накарала го да пожертва себе си и плановите си за бъдещето заради нея.

5: Жилото на смъртта

Не обичам да си спомням какво се случи после, въпреки че болезненият спомен носи със себе си и утеха. Баща ни, който винаги беше толкова силен, се разболя.

През декември 1968 г. времето беше дъждовно и студено. Татко прекара прекалено дълго в имението ни в провинцията и когато се прибра вкъщи, беше мокър и простинал. Вечерта си легна с температура.

На другата сутрин, пребледнял и изпотен, с мъка отиде в офиса, свърши си работата и се прибра вкъщи. Вечерта се почувства още по-зле - имаше странно хриптене в гърдите.

Доиде лекарят и му предписа лекарства. *Моллата* също ни посети и прочете молитви. Температурата спадна, Маджид го отведе още веднъж на работа, после го върна у дома в много лошо състояние - едва си поемаше въздух.

Най-близките от семейството се събрахме и съсредоточихме усилията си да му помогнем да се пребори с болестта - диагнозата беше пневмония. Татко трябваше да постъпи в болница, но той настоя да остане вкъщи; опитваше се да работи в спалнята си. Два-три дни упорито се бори с болестта. След това настъпи промяната, от която всички се страхувахме. Губеше битката, а ние не можехме да му помогнем. Започна да ни дава нареждания и инструкции относно управлението на имотите и прехвърли нотариалните актове на името на Сефдар шах, който беше негов пълномощник.

Татко мислеше за мен дори в последните си часове. Погледна ме и прошепна със сетни усилия:

- Оставил съм ти много имоти. Няма да си в тежест на никого, даже ако наемеш сто прислужника. Грижи се за чичо и леля и им давай всичко, от което имат нужда.

Спогледахме се с ужас.

- Това не може да се случи - проплакахме всички. Той се изплъзваше от обятията ни, както водата попива в земята и никой не може да я върне обратно освен слънцето.

Седях до него в инвалидната количка и отчаяно се надвесих над него.

- Татко, не ни оставяй. Имаме нужда от теб. Ако ти си отидеш, и аз идвам с теб - плачех аз и едва ли знаех какво приказвам.

Той отвори очи и с усилие положи ръка на главата ми:

- Наистина за теб ще бъде трудно, но не бива да мислиш за самоубийство. Това е грях. Никога не забравяй, че си член на фамилия *саид*, фамилията на Мохамед. Ще отидеш в Рая - затова не се самоубивай, защото иначе ще отидеш в ада. Не вярвай на бабини девети-ни. Живей праведен живот и на небето всички ще бъдем заедно с майка ти.

После леко се надигна, трескаво сграбчи ръката ми, а очите му блестяха със странна, неподвижна светлина, сякаш имаше видение. Промълви:

- Един ден Бог ще те изцели, Гюлшан. Моли се на Бог.

После отново се отпусна върху възглавниците, дишайки тежко и бавно. Очите му се затвориха. Останах до него и горчиво плачех.

- Как да имам вяра, ако ти не си до мен, татко? - изхлипах аз.

Тогава Сефдар шах започна да плаче:

- Не ни оставяй. Все още имаме нужда от теб. Ти си ни и баща, и майка.

Погледнах брат ми, непреклонния бизнесмен. Не бях осъзнала, че храни такива нежни чувства към човека, който ни беше отгледал и се бе грижил за нас през детството и младостта ни.

Баща ми отвори очи. Полагаше огромни усилия на волята, за да остане с нас.

- Грижете се за сестра си - каза той на всяко едно от децата си и те тържествено обещаха. После пи малко вода, каза няколко стиха от сура Ясин - ние се присъединихме към декламацията му- и завинаги затвори очи. Остана така няколко часа; дишаше тежко и бавно, а ние го наблюдавахме отстрани. После в осем часа сутринта на 28 декември 1968 година умря, докато приятелят му *моллата* рецитираше сура Ясин. „И ще се протръби с Рога, и ето ги - от гробовете към своя Господ се втурват! Ще рекат: „Горко ни! Кой ни възкреси от нашите гробове? Това е, което Всемилостивия обеща, и пратениците говореха истината. ”

Ще е само един вик и ето ги - всички при Нас доведени!

Днес никой не ще бъде угнетен с нищо и ще ви се въздаде само за онова, което сте вършили.

Обитателите на Рая Днес ще са заети с наслади.

Те и съпругите им ще са на сянка, облежнати на престоли. Там ще има плодове и ще имат, каквото пожелаят. " (Пак там, с. 442. - бел. ред.)

През сълзи четяхме традиционния пасаж и вярвахме, че това ще облекчи физическото му преминаване към смъртта. После Самина целуна мъртвото му лице и всички последвахме примера ѝ.

През следващите няколко часа тялото му беше предоставено на мъжете в семейството и на съседите, вещи в погребалните ритуали. Заедно с прислугата го измиха и го облякоха в специален бял саван, който баща ми беше донесъл *от хадж* и приготвил за последното си пътуване. Саванът се състоеше от дълга риза и две парчета плат, които се увиват около кръста и раменете. Сложиха му тюрбан на главата, увиха го в бял чаршаф и го поставиха в ковчег, изписан отвсякъде с молитви и стихове от свещения Коран. Остана отворен шест часа, та жените от семейството да му отдадат последна почит. По-късно поставиха ковчега в градината; безкрайна колона опечалени се изреди да целуне ковчега и да каже молитва или да изпрати целувка на уважение отдалеч.

Баща ми беше важен и известен човек, религиозен учител, *пир*; имаше даже *своя муриди* (последователи), а освен това беше виден земевладелец и бизнесмен.

Погребението му тази вечер засягаше както семейството му, така и обществото. Присъстваха хиляда души - семейството, членове на бизнес обществото, религиозни представители и множество *муриди*. Беше необикновено голямо погребение.

Като семейство на *саид* притежавахме специална част от градските гробища, където положихме баща ми в малък мавзолей до гроба на съпругата му. Само мъжете отидоха на погребението. *Маулви* водеше молитвата, а всички останали се кланяха и се молеха. После поставиха ковчега в земята и опечалените хвърлиха пръст върху него. Отгоре беше разстлан *чадър* или покривало от сплетени цветя.

Що се отнася до мен, бях скована от мъка. Салима и Сема се суетяха нагоре-надолу, наглеждани от леля, миеха ме, преобличаха ме, носеха ми топло мляко и масажираха главата ми, за да облекчат болката. Смътно си спомням, че поставиха пазач пред стаята ми. - Не, тя не иска да вижда никой. Сега е по-добре да я оставим сама.

Отпращаха дори членове на семейството.

Вероятно после съм заспала, защото следващото нещо, което си спомням беше часовника ми, който показваше 3 часа сутринта. Останах да лежа неподвижна за известно време, ослушвайки се да чуя едва доло вимото шумолене, което да ми покаже, че слугите са станали и се приготвят за предстоящия ден. Бяхме преживели най-ужасното нещо на света и въпреки това всекидневната работа трябваше да продължи.

- Не е честно аз, саката и безполезна, да съм жива, а той да е мъртъв - мислех си аз. - Боже, не мога да живея така вероятно още тридесет години. Моля Те, вземи ме при татко.

Защо Бог беше толкова далеч и така мълчалив? Може би предците ми са направили голям грях. Може би Бог искаше да види в мен повече търпение... да, но аз бях търпелива и въпреки това все още бях болна. Ако Той не ми помогне, щях да намеря друг начин да се освободя от немощното си тяло. Но как? Да се обеса? С единствената ми ръка би било невъзможно. Да се отровя? От къде да намеря отрова? Ако можех да намеря нож или ножици... бяха заключени. Тези мисли бяха заменени от друга:

- Никога няма да бъдеш в Рая с татко и мама, ако сложиш край на живота си.

Като член на фамилия *саид* имах правото да вляза в Рая дори и ако не успеех да спазя петте стълба на исляма, но самоубийството щеше да ми отнеме това право.

Тогава сигурно никога няма да бъда изцелена. Сърцето ми се сви и от очите ми потекоха сълзи. Точно тогава в своята безпомощност започнах да говоря на Бог, наистина да Му говоря - не като мюсюлманин, който използва заучени молитви и се обръща към Бога като през дълбока пропаст. Подтикната от огромната празнота вътре в мен се молах, сякаш говорех на Един, Който знае нуждите ми и обстоятелствата.

- Искам да умра - повтарях аз. - Не искам да живея повече и това е последната ми дума.

Не мога да обясня как, но съм сигурна, че думите ми биваха чути. Сякаш се вдигна някаква завеса, която ме делеше от източника на мир. Увих се добре в шала си, за да не ми е студено, и продължих да се моля още:

Но какъв ужасен грях съм сторила, че си ме оставил да живея по този начин? - проплаках аз. - Още когато съм се родила, майка ми е починала, след това си ме направил инвалид, а сега взе и баща ми. Каж ми, защо си ме наказал така жестоко?

Тишината беше толкова дълбока, че чувах как бие сърцето ми. Няма да те оставя да умреш. Ще опазя живота ти,

Беше тих, нежен глас, подобен на полъх, който мина над мен. Сигурна съм, че чух глас, че той говореше на Тоя език и че с него дойде нова свобода да се обръщам към Бога, Най-висшето Същество, който дотогава с нищо не ми беше показал, че знае за съществуването ми. Какъв е смисълът да ме опазиш жива? – попитах Парализирана съм. Докато татко беше жив, споделях всичко с него. Сега всяка минута ми се струва като сто години. Отне баща ми и ме остави без надежда без причина да живея.

- Отново чух гласа, звучен и тих. _ Кой отвори очите на слепите, кой изцели болните кой освободи прокажените и кой възкреси мъртвите? Аз съм Исус, син на Мария. Прочети за мен в Корана В Рзи колко дълго продължи разговорът – пет мин. Половин час? Изведнъж от джамията прозвуча Грешният призив за молитва и аз отворих очи. Всичко в стаята изглеждаше нормално. Защо още никой не беше донесъл вода да се измия? Изглежда за тази Неочаквана среща ми бе осигурено специално спокойствие и уединение. По-късно през деня, когато с другите жени в семейството отидохме на гробищата, почти успях да убедя себе си, че съм сънувала. Там всичко беше тихо и мирно, а върху купчината кафява пръст лежах свежи цветя. Но аз бях ужасена. Баща ми, който приживе не позволяваше по дрехите му да се задържи дори прашилка, сега се намираше заровен под тази мръсотия. Беше прекалено ужасно, за да го възприема.

Това потискащо поклонение сложи началото на четиридесетдневен траур. Сефдар шах и Алим шах не отделяха голямо внимание на работата си по време на постоянния поток хора от близо и далеч, високопоставени и нископоставени, дошли да отдадат почит на паметта на баща ни.

През този период храна ни даваха съседите. В къщата ни не биваше да се пали огън. От нас се очакваше да прекарваме времето в спомени за покойника и да разказваме за него на всеки, който дойде. Посетителите сядаха на пода, за да покажат уважение и разказваха за добрините, сторени от покойника; така почитаха паметта му и разведряваха семейството. Беше добър обичай-даваше се израз на мъката и обществото оказваше подкрепа на опечаленото семейство.

Силно потиснати се върнахме от гробищата и тогава се случи нещо странно. Една от прислужничките изведнъж изпищя и посочи стола. - Видях го да седи там - извика тя. Никой не се изненада. Чувството за присъствието на починалия човек не напуска веднага къщата, а в случая с баща ми все още не можехме да повярваме, че го няма. Сякаш току що беше излязъл да даде нареждания на градинаря и всеки момент

щеше да се върне. Погледнах прислужницата и се чудех защо точно тя трябваше да го види.

Леля влезе в спалнята ми и остана малко при мен, като масажираше главата ми, за да облекчи силното ми главоболие в резултат от многото сълзи.

- Чичо ти и аз ще се грижим за теб като баща и майка. Моля те, приеми ни като твои родители и се опитай да гледаш на загубата като на Божия воля. **Бог** е взел баща ти в Рая.

Тя си отиде. Поисках арабския Коран и започнах да чета сура Мариам - исках да правя нещо, за да не мисля за преживяното сутринта. Но на арабски ми беше трудно да разбере всичко, въпреки че ритмичните му стихове (*Голяма част от Корана е ритмизирана проза, „стих“ е условен превод на „аят“ - знак, знамение, стих от Корана. - Бел. ред.*) лесно се учат наизуст. Тогава наум ми дойде дръзка идея. Защо да не го чета на моя език?

Написах бележка и я дадох на Салима, когато дойде да ме преоблече.

„Моля, дайте на приносителя най-добрия урду превод на Корана, който имате“ - пишеше в бележката ми.

- Занеси това в книжарницата и помоли за урду версията на Корана, издадена от компанията Тадж -казах аз. - Вземи пари от леля.

Салима кимна с уважение и излезе. Два часа по-късно се появи отново - носеше книгата, увита във вестник.

- Добре - казах аз. - Сега би ли й направила подвързия.

Вечерта, когато всички утихнаха, отворих зелената, копринена подвързия и извадих Корана на урду. За момент задържах книгата в ръка. Много исках отново да чуя гласа, който ме уверяваше, че молитвите ми са чути и има надежда за изцеление. Инстинктивно разбиха, че за да го чуя отново, трябва да го послушам и да чета. И така, изпълнена с любопитство и тъга и без ни най-малка представа колко важно нещо правех, казах *Бисмиллах*, отворих книгата и започнах да чета:

„Ангелите рекоха: „О, Мариам! Аллах те благовества за Слово от Него, Името му е Месията Иса, синът на Мариам, знатен в земния живот и в отвъдния, и е от приближените [на Аллах]. И той ще говори на хората още в люлката, и като възмъжее, ще бъде от праведниците.“ (Пак там, с. 54-55 (сура Родът на Мран). - Бел. ред.).

На третия ден след смъртта на татко Сефдар шах стана официално глава на семейството. Двама от чичовците ни поставиха церемониално един от тюрба ните на баща ми на главата му - оттогава той стана *пир* в семейството ни и шах. От него вече се очакваше да знае отговорите на всички религиозни въпроси. Щеше да бъде добър *пир*. Някои други с тази титла бяха необразовани и суеверни.

По време на четиридесетдневния траур къщата беше пълна със съседни, посетители, *муриди* и техните съпруги. Идваха с доброто желание да ни послужат, почистваха къщата и сервираха храна на другите посетители. Подаряваха и дрехи на семейството ни - от учтивост се чувствахме задължени да ги носим.

- Тези дрехи са свързани със смърт, а не с живот. Винаги ще ми го напомнят - каза Анис биби, неловко подръпвайки своя *шалвар камийз*.

Траурът приключва с две събития. Гробът се циментира и се издига камък. Всички бяха поканени на традиционното угощение, отбелязващо края на траура, *чалисван*.

Опънаха голям навес, а грижата за храната възложихме на един местен магазин. Поставиха готварски печки и напълниха 150 големи тенджери с ориз. Сервираха сладък ориз и пилаф от нахут. Всички седяха на постелки върху земята и ядяха с пръсти от метални чинии.

Не отидох, защото не обичах да ме гледат и да ме съжаляват заради недъга ми, но ми разказаха всичко.

Сега Сефдар шах трябваше да се върне в Лахор, но преди да замине, дойде да ме види и седна на стола, - на който баща ми толкова често седяше. Изглеждаше неспокоен. Държеше документ за имотите, които татко ми беше завещал. Знаех какво ще каже и имах готов отговор.

- Мила сестричке - започна той. - Бих те поканил да живееш при нас, ако леля и чичо не бяха тук да се грижат за теб. Както знаеш, баща ни ти остави най-голямата част от имуществото. Разбира се, нямам нищо против, понеже знам колко много държеше на теб и мислеше за удобството и спокойствието ти. Но понеже сега си собственичка, можеш да живееш където пожелаеш, включително и в Лахор.

Прекъснах го.

- Благодаря ти братко, но не бих искала да напускам къщата, където съм израснала. Не искам да отида в Лахор.

Брат ми ме погледна изпитателно.

- Дали ще е добре за теб да останеш тук и да тъгуваш?

- И в Лахор ще тъгувам. Тук поне съм свикнала с всичко. - Не споменах за другата причина - че само тук, в усамотение и тишина можех да продължа търсенето си на пророка и изцелител Исус в свещения Коран.

- Много добре, щом искаш така. Остани тук - съгласи се Сефдар шах. Изглеждаше облекчен. - В такъв случай трябва, мисля, да изпълним желанието на баща ни за управлението на финансите.

Уговорихме се Сефдар шах да внесе пари в банка в Лахор, от които да тегля. Като глава на домакинството, всеки месец щях да подписвам чекове за разходите и да ги изпращам до Мюсюлманската търговска банка. Щях да давам пари на чичо за поддръжката на къщата. Два пъти месечно брат ми Сефдар шах щеше да проверява сметките.

- Знам, че всичко ще бъде наред - заключи Сефдар шах. - Докато беше жив, баща ми силно вярваше в благоразумието ти.

Остана доволен от взетото решение и си тръгна. Всички си отидоха, един по един, и ме оставиха сама нерадостното ми съществуване, без близък другар или приятел, с когото да споделя самотата си, макар да не ми липсваше компания.

Щом той излезе, в стаята ми влезе леля:

- Щастливка си, че ти имат толкова доверие - каза тя. - Когато бях на твоите години не се смяташе за подходящо жена да знае толкова много за бизнеса. Но баща ти (да бъде благословена паметта му) се отнасяше към теб както към синовете си.

Излезе и когато тишината ме обгърна, отворих Корана на урду. Прочетох повторно пасажа от сура Родът на Имран, към която сега бях насочила вниманието си:

„И ще изцърявам слепи и прокажени, и ще съживявам мъртви с позволението на Аллах.“ (Пак там, с. 55. - Бел. ред.)

Не разбирах много неща. Мъдри учени се бяха опитвали да дадат тълкувания за Исус, който, според тази сура, беше творение, направено от пръст като Адам и въпреки това чрез силата на Аллах можеше да върши чудеса. Не се съмнявах, че е важен, но кой ли е пророкът, който знае нуждите ми и ми говори от небето, като да е жив?

Бях изгубила най-скъпия си другар и пред мен се простираше бъдеще, изпълнено с празнота. Въпреки това семето на търсене и надежда беше посято в сърцето ми. Бях сигурна, че един ден, някой ден, щях да разкрия тайната на загадъчния пророк, забулена в страниците на Корана.

6: Колата

След смъртта на татко синият му мерcedes стоеше непокътнат в гаража, покрит с черни чаршафи в памет на човека, изпълвал живота ни с щастие, който си отиде като ярко слънце от небосклона и ни остави вледенени.

Беше кола на състоятелен човек. Всяка сутрин баща ми ходеше с нея на работа и това представляваше част от всекидневния ни ритуал. Сама по себе си колата беше прекрасна, но баща ми ѝ придаваше допълнителен блясък, когато сядаше до шофьора Маджид, чиито тюрбан и изправени рамене свидетелстваха за гордостта му да вози такъв господар.

Ние, децата, също бяхме горди, когато татко ни извеждаше с колата. Момчетата ходеха с нея в джамийското училище, а аз се возех с баща ми, когато отиваше да търси лекарства за мен. Понякога ме вземаше от тихата ми стая и отивахме на екскурзия по пътя за Лахор да посетим роднини.

Сега колата му стоеше неизползвана. Никой не искаше да я кара, дори брат ми Сефдар шах. Маджид редовно сваляше покривалото, лъскаше тъмносинята повърхност и ярките ѝ хромирани части, докато всичко блесне като огледало. Търкаше махагоновото табло и мажеше с восък кожената тапицерна, докато започне да издава наситена миризма. По същия начин почистваше и двигателя, смазваше всички части, повдигаше колата нависоко, за да не стои дълго на гумите си. Докато работеше, Маджид говореше тихичко, като че ли на колата. Прислужниците ми разказваха всичко това с насмешка:

- Трябва да го чуеш този Маджид. Съвсем се е побъркал. Казва на колата: „Ти не си умряла.“

- Стига - укорявах ги аз. - Не бива да се подигравате с тези неща.

Страхувах се от мисълта да не би татко да ги чуе и да излезе от настъпващата сянка на здрача, да повика колата и да потегли с нея, сякаш нищо не се е случило. И един ден, едва ли не да подсили тези ми тревоги, в стаята тичешком се втурна една прислужничка и съобщи, че е видяла господарят да влиза в къщата.

- Каза ли ти нещо? - попитах аз. Тя потрепери.

- Не, Биби-джи. Не ме погледна, просто влезе през вратата. Когато надникнах вътре, нямаше никой. Стаята беше празна!

Не я винях за голямото ѝ въображение, само се почудих защо аз не съм видяла скъпото му лице.

Колата представляваше символ на безползното ми съществуване. Нима трябваше да стои в гаража завинаги - спомен за отминали дни? Щях ли да остана тук безпомощна и да продължавам да живея с миналото?

Братята и сестрите ми имаха свой живот и въпреки че се грижеха за мен, както татко им заръча, не исках да им бъда в тежест.

Мрачното ми настроение се пренесе и върху сестрите ми. Един ден Самина ме попита:

- Какво тревожи ума ти, малка сестричке? Защо изглеждаш толкова тъжна?

Казах ѝ, а тя ми отговори:

- Никога няма да ни бъдеш бреме. Твърде много те обичаме.

И така, налегнеш ли ме отчаяние, привеждах всички възможни доводи, за да изляза от него.

- Виж, Гюлшан, имаш голям късмет със семейство като твоето. Можеше да се родиш бедна, като прислужничките ти. Можеше да имаш баща, който не те обича; братя и сестри, които не се интересуват от теб. Имаш добро образование. Имаш покрив над главата, баща ти се е погрижил нищо да не ти липсва. Възползвай се от

положението си. Мисли за дните, прекарани в Мекка, когато беше толкова близо до Бог и Неговия пророк. Помни думите на баща ти, че Бог ще те изцели и ако това не ти стига, спомни си гласа, който чу в тази стая и който ти каза за Исус Изцелителя.

Когато претеглях всички тези неща, те изглеждаха достатъчно тежки, за да ме измъкнат от отчаянието ми. Всеки ден си припомнях благословенията в живота ми, изброявах ги едно по едно, докато настроението ми се разведреше. Въпреки всичко дълбоко в мен се спотайваше постоянният страх, че е възможно никога да не оздравея.

Започнах да се моля още по-усърдно от преди. Дните ми минаваха еднообразно, съобразени с времето за петте молитви. Всяка сутрин се събуждах в три часа и се приготвях за *фаджр ке намаз* (*Авторката изброява имената на молитвите на урду. - Бел. ред.*), утринната молитва. После четях Корана на арабски, докато дойде време за закуска. Закуствах в стаята.

После Салима или Сема ме преобличаха, а времето до обяд запълвах с четене на религиозни книги или на вестник, слушах радио или пишех писма на братята и сестрите ми. Следваше почивка и идваше обедната молитва, *зохар ке намаз*. Когато децата на леля се върнеха от училище, ме изнасяха в градината, за да ги гледам как си играят. Два часа преди залез настъпваше време за *асар ке намаз*, а в края на деня за *магхраб ке намаз*, вечерната молитва. И последна беше нощната молитва, която носеше най-много заслуги, *иеха ке намаз*.

От жените не се изисква да ходят в джамията. Четяхме тихо молитвите си вкъщи. По-скоро можех да забравя да се храня, отколкото да забравя да се моля. Молитвите представляваха връзката ми с татко; знак за опазване на вярата. Той ме бе учил, че ако спазвам вярата, веднага след като умра ще се срещнем с него в Рая и тогава ще имам ново тяло. Коранът казва, че всички жени в Рая са млади и красиви.

Ала дълбоко в мен се криеха черни страхове; не смеех да ги призная дори пред себе си, още по-малко да ги споделя с някого. Бог сигурно ми беше сърдит, затова отне баща ми. Все повече се страхувах от Бога, Комуто се кланяхме. Той беше скрит зад завеса от мрак и неизвестност.

Нищо от тези мои чувства не излизаше на повърхността на живота ми. По онова време домът ми в много отношения приличаше на рай. Градът ни беше разположен върху зелена, плодородна земя. Напояваха я пет реки: Джелум, Рави, Индус, Ченаб с новия си язовир, и Сатладж и въпреки това жителите на Лахор го смятаха за затънтена провинция. За мен беше подслон в огромния свят, пълен с любопитни погледи и неприятни въпроси, свързани с болестта ми; беше моето убежище в свят, пълен с бедствия, заговори и убийства; място, където никога няма да се наложи да се омъжвам или да изкарвам прехраната си. От новините на урду, излъчвани от Би Би Си - Лондон, от вестниците и телевизията разбирах за неспокойния живот навън. Копнеех за баща ми и исках да разговаряме за всичко, което чувах и виждах. Много неща не разбирах напълно, а бях изгубила човека, който ми помагаше да си изградя мнение.

И все пак вкъщи често разговаряхме. Говорех с чичо за поддръжката на дома и за бизнеса. С леля ми говорех за децата ѝ, за прислугата, за времето, за цветята в градината, за сватби и погребения на наши близки и познати. Разговарях със сестрите си за децата им и за всички любопитни клюки от семейния живот; с братята ми - за семейни дела, а понякога и за света като цяло.

- Има толкова много проблеми навсякъде по света. Тук, в Пакистан имаме мир. Това е „свята земя“.

Така гледаха те на нещата.

Освен това често разговарях и с прислугата – с *шунши*, който веднъж седмично идваше до открехнатата ми врата, за да ми издиктува с висок глас грижливо вписаните сметки. Правеше го по настояване на чичо. Парите са хлъзгава почва, а и в

домакинството ни имаше много пролуки, през които да изтекат. Чичо не искаше да го държат отговорен.

Особено много разговарях с двете си прислужнички - живееха при мен толкова отдавна и ме обичаха така нежно, както и аз тях. Но дори и те не подозираха за тайната промяна, настъпила в живота ми през трите години след смъртта на татко. Бях започнала да се съмнявам в идеите, които до тогава бях приемала, без да си задавам въпроси.

Вечер, след като децата отиваха да спят и леля и чичо се прибираха в стаята си, когато къщата утихваше след последния призив за молитва, четях свещения Коран на урду. Търсех пасажи, в които да се разказва за пророка Исус. Бях озадачена. Ако той наистина е бил такъв силен изцелител, защо в Корана пише толкова малко за него?

- Лельо - подхванах аз един ден. - Знаеш ли нещо за Исус?

Тя повдигна края на дългия си шал и го заметна през рамо. Отговори ми категорично, сякаш рецитираше научен някога урок:

- Той е единственият пророк в свещения Коран, който изцелявал слепи, възкресявал мъртви и ще дойде отново. Но не знам в коя сура се споменава за това.

Опитах се да ѝ го покажа в Корана на урду, но срещнах съпротива:

- Ти си образована. Сама си го прочети. Все пак ние се придържаме към нашите идеи, каквито Мохамед ни ги е завещал - каза тя.

Разбрах, че не иска да говори по въпроса, но явно бе споделила с другите от семейството за разговора ни, защото по-късно Сефдар шах дискретно ме разпита.

Идваше два пъти месечно, оставаше ден-два, за да провери как се справяме с поддръжката на къщата и да види как съм. Сестра ми Анис ни посещаваше всеки месец, а Самина - според случая; пристигаше от Равалпинди и оставаше няколко дни. Никоя сестра не е била обграждана с толкова грижи и същевременно не е била така самотна.

Сефдар шах взе Корана на урду:

- Радвам се да видя, че още си вярна на религията си, Гюлшан. Престана ли да четеш Корана на арабски, както баща ни те учеше?

- Не, братко, всеки ден чета и на двата езика. Сутрин чета на арабски, а вечер - на урду. Искам по-добре да вникна в смисъла.

Той се зарадва.

- Чудесно, много е добре, че четеш и на двата езика, но не преставай да четеш на арабски.

Тръгна си с впечатлението, че се задълбочавам се повече в исляма.

„И ще изцереявам слепи и прокажени; и ще съживявам мъртви с позволението на Аллах.“ (Пак ст-55.-Бел.ред).

Години наред четох свещения Коран и се молах ревностно, но постепенно изгубих всякаква надежда за подобряване на състоянието ми. Сега обаче започвах да вярвам, че написаното за Исус е истина - вършил е чудеса, жив е и може да ме изцели.

- О, Исусе, сине на Мария, в свещения Коран се казва, че си възкресявал мъртви, изцелявал си прокажени и си вършил чудеса. Изцели и мен.

Когато се молах с тази молитва, вярата ми се усилваше. Странно, но през всичките години, докато отправях мюсюлмански молитви, не се почувствах сигурна, че ще бъда изцелена. Взимах броеницата, която донесох от Мекка, започвах с *Бисмиллах* всяка молитва, а в края добавях: „О Исусе, Сине на Мария, изцели ме.“ Постепенно молитвата ми се променяше, докато накрая между молитвите с всяко мънисто казвах: „О, Исусе, Сине на Мария, изцели ме.“ Колкото повече се молах, толкова повече ме привличаше тази неясна, второстепенна личност в свещения Коран, притежаваща власт, за която дори Мохамед не е претендирал. Къде пишеше, че Мохамед е изцелявал болни и е възкресявал мъртви?

- Само ако можех да говоря с някого - въздишах аз, но нямаше с кого. Затова продължих да се моля на пророка Исус, очаквайки да разбере повече.

Една сутрин, както обикновено, ме събудиха в 3 часа. Седях в леглото и четях стиховете, запечатали се вече в сърцето ми. Четях думите, а сърцето ми се молеше: „О, Исусе, Сине на Мария, изцели ме“. Изведнъж спрях и на висок глас изговорих мисълта, която напираше в ума ми:

- Вече толкова дълго се моля, а още съм парализирана.

Чух как някой бавно стана от леглото, за да приготви водата за ритуалното умиване преди сутрешната молитва. След малко леля щеше да дойде да ме види. Съзнавах всичко това, но мислите ми бяха изцяло съсредоточени върху моя проблем. Защо не получавах изцеление, въпреки че се молах вече три години?

- Виж, ти си жив и си на небето, а в свещения Коран пише, че си изцелявал хора. Можеш да изцелиш и мен, а аз все още съм парализирана.

Защо нямаше отговор, а само тази каменна тишина като подигравка на молитвите ми?

Произнесох отново името му и с отчаяние го помолих да облекчи състоянието ми. Пак нямаше отговор. Тогава извиках разтреперана от болка:

- Ако можеш, изцели ме - ако не, кажи ми. Нямах сили да продължавам така.

Трудно ми е да опиша с думи какво се случи после. Цялата стая се изпълни със светлина. В началото си помислих, че е от нощната лампа до леглото. Ала видях нейната едва мъждукаща светлина. Може би изгревът? Беше прекалено рано за него. Светлината ставаше все по-ярка; накрая стана по-светло от ден. Покрих се с шала. Много се уплаших.

После ми хрумна че може градинарят да е включил външните лампи, за да освети дърветата. Правеше го понякога, за да опази зрелите мангови плодове от крадци или да полее на прохлада.

Надникнах изпод шала. Вратите бяха плътно затворени, прозорците - закрити с пердета и капаци. Различих фигури в дълги роби, застанали в средата на светлината на няколко крачки от леглото ми. Имаше дванадесет фигури в редица, а фигурата в средата, тринадесетата, беше по-голяма и по-светла от останалите.

- О, Боже - извиках аз и пот изби по челото ми. Наведох глава и се помолих.

- О, Боже, кои са тези хора и как влязоха тук през затворените прозорци и врати?

Изведнъж чух глас:

- Стани. Това е пътят, който търсеше. Аз съм Исус, Синът на Мария, комуто се молеше. Сега стоя пред теб. Стани и ела при мен.

Започнах да плача.

- О, Исусе, саката съм. Не мога да стана. Той каза:

- Стани и ела при мен. Аз съм Исус.

Докато се двоумях, той повтори същите думи. Продължавах да се съмнявам и той каза за трети път:

- Стани.

Аз, Гюлшан фатима, парализирана и прикована на легло в продължение на деветнадесет години, почувствах как в замъртвелите ми крайници потича нова сила. Стъпих на пода и се изправих. Направих няколко крачки и паднах в подножието на видението. Къпех се в пречиста светлина, а тя грееше като слънцето и луната взети заедно. Светлината освети сърцето и ума ми и в този момент много неща ми станаха ясни.

Исус постави ръка на главата ми и аз видях в нея дупка, през която върху дрехите ми се спускаше лъч светлина и правеше зелената ми рокля да изглежда бяла.

Той каза:

- Аз съм Исус. Аз съм Емануил. Аз съм Пътят, Истината и Животът. Жив съм и идвам скоро. От днес ти си мой свидетел. Това, което видя с очите си, предай го на моя народ. Народът ми е твоят народ. Остани вярна и им предай това.

Той каза:

- Сега пази тази дреха и тялото си неопетнени. Където и да отидеш, ще бъда с теб. От днес ще се молиш така: „Отче наш, Който си на небесата, да се свети името Ти. Да дойде царството Ти, да бъде волята Ти, както на небето, така и на земята. Хлябът наш насъщни дай ни го нам днес и прости ни дълговете наши, както и ние прощаваме на нашите длъжници и не ни въвеждай в изкушение, но избави ни от лукавия, защото е Твое царството и силата, и славата вовеки веков. Амин."

Накара ме да повтора молитвата и тя влезе дълбоко в сърцето и ума ми. Съдържаше едновременно красива простота и дълбочина и много се различаваше от молитвите, които бях учила от малка. В нея Бог се нарича „Отец" - това име се запечата в сърцето ми и изпълни празнотата в него.

Исках да остана там, в нозете на Исус, да се моля и да изговарям новото име на Бог - „Отче наш"... но Исус имаше да ми каже и друго:

- Чети в Корана, аз съм жив и идвам скоро. Това го бях учила и затова вярата ми в чутото порасна.

Исус каза още много неща. Изпълних се с радост.

Не мога да я опиша.

Погледнах ръката и крака си. По тях имаше плът. Ръката ми не беше съвършена, но въпреки това имаше сила, не беше вече суха и закръняла.

- Защо не я направиш съвсем невредима? - попитах аз.

Получих любящ отговор:

- Искам да бъдеш мой свидетел.

Фигурите се издигнаха нагоре и изчезнаха. Исках Исус да остане още малко и извиках натъжена. После светлината си отиде и се озовах сама в средата на стаята, облечена в бяла дреха, с натежали от ослепителната светлина очи. Сега дори нощната лампа ги дразнеше и клепачите ми тежко се спускаха върху тях. Слепешком се приближих към шкафа до стената. В едно чекмедже намерих слънчеви очила - носех ги в градината. Сложих ги и вече спокойно можех да отворя очи.

Внимателно затворих чекмеджето, обърнах се и огледах стаята. Изглеждаше както когато се събудих. Часовникът продължаваше да тиктака на масичката до леглото; показваше почти 4 часа. Вратата беше плътно затворена; на прозорците висяха пердетата, пуснати докрай. И въпреки всичко очевидно не си бях въобразила случката, защото имах доказателство в тялото си. Направих няколко стъпки и още няколко. Ходех от стена до стена, напред-назад, напред-назад. Крайниците на парализираната половина от тялото ми бяха несъмнено здрави. О, каква радост изпитвах!

- Отче - извиках аз. - Отче наш, който си на небесата.

Това беше нова и прекрасна молитва. Изведнъж на вратата се почука. Беше леля.

- Гюлшан - каза тя притеснено. - Кой ходи в стаята ти?

- Аз, леля.

Чу се леко възклицание и гласът на леля:

- О, това не е възможно. Не може да си здрава.

Как така ходиш? Лъжеш.

- Добре, влез и виж.

Вратата бавно се отвори и леля боязливо пристъпи в стаята. Стоеше прилепена до стената с ужас и неверие, а широко отворените ѝ очи гледаха сияещото ми лице.

- Ще паднеш - обади се тя.

- Няма да падна - засмях се, почувствала мощта и силата на новия живот, който течеше във вените ми.

Леля бавно се приближи с прострени напред ръце като слепец, който опипва пътя. Повдигна ръкава на туниката ми и погледна вече закръглената ми, здрава ръка. Помоли ме да седна на леглото и огледа крака ми - изглеждаше съвсем като другия.

- Странно е да те гледам изправена. Трябва да свикна.

Поиска да ѝ разкажа как се е случило.

Започнах от самото начало: за предсказанието на баща ми, за гласа, който чух в нощта след смъртта му; как три години четох за Исус в Корана, как той ми се яви и ме изцели.

Когато разказът ми стигна до повелята на Исус да бъде негова свидетелка, леля ме прекъсна и каза: - В Пакистан няма християни, на които да свидетелстваш, а и няма нужда да ходиш в Америка или Англия. Свидетелствай, като даваш помощи на бедните. Когато тези хора идват при теб за храна и пари, това ще бъде твоето свидетелство.

До момента не бях свързала поръчението на Исус с отиване в Англия или Америка. Ала думите му все още бяха живи и реални за мен:

- Това, което видя с очите си, предай на народа ми. Моят народ е твоят народ.

В ума ми започна да се оформя молитва:

- Исусе, къде е твоят народ?

7: Известност

Когато съм се родила, родителите ми ме завели при *наджуми* ((урду) - *гадател-звездоброец*. - *Бел.ред.*). Той разтворил малкия ми юмрук, за да разчете линиите на щастие:

- Един ден дъщеря ви ще бъде известна - определил мъжът, след като две-три минути внимателно изучавал дланта ми.

Баща ми и майка ми били щастливи и изненадани; несъмнено са го възнаградили щедро за информацията. Споменавам го, защото впоследствие баща ми прокълел *наджуми* като крадец и лъжец: след няколко месеца съм се разболяла от коремен тиф и станало ясно, че ще остана инвалид за цял живот.

Но докато през онази януарска утрин правех първите стъпки в живота си, аз си спечелих внезапна известност като ходещо чудо. Тогава няхах и най-малка представа, че тези стъпки водят към слава, каквато никой от семейството не е искал за мен. Слугите дойдоха тичешком. Жените се тълпяха на вратата и възклицаваха учудено:

- О, Биби-джи, ти ли си това? Значи Бог все пак те изцели?

- Исус Емануил ми се яви в тази стая и ме изцели - пояснявах аз. Мъжете от прислугата слушаха отстрани замаяни.

Леля ги разбута от пътя, постави прислужнички от двете ми страни и трепереше над всяка моя стъпка, докато излязох от стаята, минах през къщата и отидох на верандата. Внимаваше да не се спъна в ръба на килимите, по хлъзгавите плочки или на неравния циментов под. Но умът ми пое контрола над тялото и започна без усилие да изпраща сигнали, които му помагаша да се справи с размерите и очертанията на физическия свят. Има огромна разлика между дънер, който лежи на едно място в очакване да го изгорят, и живо дърво, което създава живот за другите. Бързо схванах разликата, докато стоях на верандата, изпълнена с нови усещания за живот, и разговарях с чичо.

Наблюдавах го зад *дунатата* ми. Бях глава на семейството, но той се грижеше за всичко вместо мен. Как щеше да приеме промяната?

Не биваше да се притеснявам. Беше доволен. - За нас ти се роди днес. Ако баща ти беше жив, щеше да скача от радост. И ние се радваме така за теб.

Докато говореше, в очите му имаше сълзи.

- О, благодаря ти, чичо. Подкрепата ти означава много за мен - най-сърдечно споделих аз.

Скоро чух как се обажда по телефона на братята и сестрите ми. Утринният въздух, все още хладен, се беше наелектризировал от вълнението - постепенно всички осъзнавахме важността на случилото се.

Опитах се да остана външно спокойна, когато за първи път отидох сама на закуска и седнах да се храня със семейството без чужда помощ. Всички погледи и на масата, и от кухнята следяха как протягам лявата си ръка за захар или мляко, как подавам това или онова на децата. Малките бяха във възторг и единствено строгият, предупредителен поглед на майка им ги спираше да задават твърде много въпроси.

- Сега се разходи наоколо и разгледай къщата си - предложи чичо, тръгвайки на работа заедно с децата, които щеше да закара до училище.

И така за пръв път в живота си обиколих къщата: разглеждах всяка стая, прекосяхах всеки квадратен метър от нея и срещах щастливи усмивки на всеки ъгъл. Имах чувството, че съм се събудила от деветнадесетгодишен сън.

Спомням си как взех ключа от стаята на татко и прекарах известно време там сама. Тя се намиреше в пристройка, предназначена за баща ми, и даваше съвсем бегла представа за истинските му мисли. Дом, семпло обзаведена стая с *чарпаи*, бежов килим, два стола, светло зелени стени и пердета. На стените висяха неговата голяма снимка в рамка, като млад, снимки от Мекка и Медина, както и ловната му пушка, която използваше навън в полето.

Очите ми се насълзиха. Почувствах присъствието му толкова силно - сякаш току-що е станал от леглото, излязъл за малко и ще се върне всеки момент.

- Виж, *аба-джан*, молитвите ти са чути - прошепнах аз и погледнах сериозното изражение на портрета му, а после снимките от Мекка и Медина. Беше направил за мен всичко, което можеше - повече, отколкото мнозина други бащи биха сметнали за необходимо. Но все пак на света имаше една по-велика сила, която той не познаваше, и аз, неговата немощна дъщеря, бях благословена, докосната и изцелена от нея по някакъв необикновен начин.

Не почувствах присъствието на майка ми в тази стая, макар че някога я бе споделяла с баща ми. Отидох в съседната, малка стая, която беше използвала за килер. Сега беше превърната в съкровищница - тук съхранявахме пари, бижута и украшения. Не познавах мама, а нямаше и нейна снимка, за да видя как е изглеждала, защото по онова време никой в семейството ни не би си и помислил да снима жена (*Поначало ислямът забранява изобразяването на хора под каквато и да било форма. - Бел. ред.*). Въпреки това в този момент я чувствах близка и горчиво плаках за нея:

- О, *маджи*, само ако можеше да си тук. Защо са те отнели от мен, когато си била толкова млада? Сега нито ти, нито татко сте тук, за да се радвате заедно с мен.

Но братята и сестрите ми дойдоха да споделят радостта ми. Всички искаха да изслушат историята как вечерта след смъртта на татко един глас ми каза да чета в Корана за Исус; как го правих три години и се молах на Исус с нарастваща настойчивост, докато ми се яви в стаята, докосна ме и ме изцели. За първи път след смъртта на баща ми вкъщи имаше истинска радост.

- Да направим празненство, да поканим съседите и приятелите ни от града - предложи Анис.

- Да, наистина - съгласи се Сефдар шах, когато му казаха за идеята. - Трябва да принесем благодарение на Бог, защото отговори на молитвите ни. Като си помисля, че смятахме пътуването ти до Мекка за напразно. През цялото време Божията воля е била да те изцели.

През този първи ден трябваше да науча много нови неща, а и умът ми играеше странни номери. Понякога забравях, че мога да ходя и молах леля да ми подаде нещо - например шала, метнат в края на дивана. Тя механично се изправяше, за да ми го донесе, а аз изведнъж се сещах, че вече не съм парализирана и мога сама да си го взема.

В края на деня се чувствах много уморена. Годиците, прекарани в леглото като инвалид, физически бяха заличени, но аз все още имах съзнанието на инвалид. Трябваше ми време да свикна с предстоящите контакти с хората от света извън сигурните стени на спалнята ми. Сега няхах нищо против да ме гледат. Ръката и кракът ми бяха добре, макар и не напълно нормални, защото през годиците претърпях няколко „експериментални“ изследвания и операции, които повлияха върху растежа на някои от пръстите ми. Разликата беше, че сега можех да използвам крайниците си.

През следващите няколко дни имаше поток от посетители, включително чичовци и лели от много далеч, и сестра ми от Равалпинди. В края на седмицата, когато повечето хора бяха свободни, направихме празненството.

Разказах на всички как Исус ме изцели.

Настойчивостта, с която разказвах това, изнервяше братята ми и предизвика първата остра забележка. При честото повторение на историята, Сефдар шах се почувства длъжен, като религиозен глава на семейството Да отбележи:

- Бихме те уважавали повече, ако кажеш, че Мохамед те е изцелил. Този Исус не е много важен за нас.

- Аз не мога да кажа, че Мохамед ме е изцелил. Беше Исус и той ми повели да казвам така.

- Исус има свои хора в Англия, Америка и Канада. Това са християнски страни. Ти няма да отидеш там, за да им кажеш как Исус те е изцелил и би било мъдро да не разпространяваш подобни неща тук.

Сефдар шах обяви това като факт. Вероятно нямаше намерение да прозвучи като заплаха, но долових в думите му отчуждението и враждебността, завещани ни от татко, към Хората на Книгата.

Въпросната книга беше Тора (Стария Завет) и Инджил (Новия Завет) - книгите на юдеите и християните, които се съдържат в Библията. Мюсюлманите я смятат за заплаха за исляма и се опитват да покажат, че Коранът, макар и написан по-късно, е безкрайно по-важен, по-точен и поправя грешките в предхождащите го книги. Бях приела това, но сега започвах да се съмнявам.

Ако Исус не е важен, защо точно той успя да ме изцели? Защо в Корана, който претендира да е основен пътепоказател в живота ни, се говори толкова малко за него? Та нали тази изцелителна сила е същата, за която се говори в Корана? Нали идва от Бога? И така гладът за истината ме тласкаше напред стъпка по стъпка. Искях да прочета Евангелията, за да науча повече за Исус.

Ако намирах сила да мисля различно от семейството си, те пък намираха нови черти в характера ми и се учеха на нови неща във взаимоотношенията си с мен. Като безпомощна и болна сестра за тях бях същество без воля. Знаеха къде да ме намерят и как да се отнасят с мен. Знаеха, че винаги ще приема предложенията им. Не притежавах собствена сила - изцяло зависех от тях. Сега обаче бях свободна да действам според волята си, дори нещо повече, постепенно откриваха у мен прилика с баща ми, имах собствено мнение и остър ум, благодарение на обучението, което със сигурност нямаше да получа, ако бях здрава. Понякога дори побеждавах в споровете със Сефдар шах. Той

установи колко трудно може да се окаже да спориш с ходещо чудо - само по себе си то притежава морална сила.

От самото начало леля настояваше, че видението с Исус означава да дам милостиня на бедните, а те да разкажат на другите за него. Как мога да мисля по друг начин? Целият й опит показваше, че просто няма начин жена мюсюлманка да напусне къщата си, сигурността на семейството си и да отиде да проповядва на другите.

Попитах Исус кои са неговите хора, къде са и как да отида при тях, след като семейството ми забранява.

Дълбоко в сърцето си знаех отговора. Сякаш ми говореше с глас.

- Ако се страхуваш заради семейството си, аз няма да съм с теб. Имай вяра в мен и ще отидеш при моя народ.

Думите дойдоха от тъмнината, когато вечерта след като всички си бяха легнали, коленичих на молитвената постелка.

- Моят народ е твоят народ. Занеси им моето послание - каза гласът.

Не казах на семейството ми за гласа, но те чувстваха промяната в отношението ми, постоянно ме наблюдаваха и ме обсипваха с въпроси.

- Няма да напуснеш дома, нали? Няма да отидеш в Англия или Канада? Помниш ли какво каза за Англия, когато се върна оттам?

- Защо не дадеш *закат* (в конкретния случай: милостиня, „доброволно пожертвование“. - Бел.ред.) на бедните, вместо да ходиш в Англия? После те ще разкажат на всички за твоя Исус?

Вече бях дала годишния *закат* от петдесет хиляди рупи на просяците, които идваха на вратата. Сега, за две-три седмици дадох допълнителен *закат* от десет хиляди рупи.

След като ги дадох, чичо дойде при мен.

- Сега ще бъдеш щастлива. Направи това, което Бог иска от нас - да даваме милостиня. Ти даде щедро.

Но аз не бях щастлива. Тихо казах:

- Но не съм отдала себе си, а това е, което Той иска.

Мислех, че не ме е чул, но той рязко пое дъх и каза:

- Чуй, Гюлшан. Сега ще ти говоря така, както би ти говорил баща ти (нека душата му почива в мир в Рая). Дай на Исус каквото иска от теб - земя или пари, но не напускай родината си, религията си и не отдавай себе си.

Дните се нижеха един след друг, а аз усещах нови, нежни извори на живот да избликуват в мен. Чуех ли призива за молитва, отивах както обикновено в стаята си, благодарна, че мога да се скрия от изпитателния поглед на леля и че нямам нужда от помощта на прислужнички. Усамотявах се не за да изпълнявам някакъв дървен ритуал, а защото молитвата ми беше по-дълбока и по-силна сега, когато се молах на Бог от сърце.

Два часа след като чух молитвата „Отче наш“ си я записах. Всяка дума отговаряше на някаква нужда. Имах чувството, че е създадена специално за мен и нямах представа, че е любима семейна молитва на много християни.

През деня четях молитвата според мюсюлманския обичай, хващах мънистата на броеницата едно по едно и ги прехвърлях през пръстите си: трак-трак-трак, при всяко мънисто прочитах цялата молитва. По този начин можех да се моля където и когато си поисках, защото изглеждаше, като че ли изпълнявах *намаз* ((персийски) - каноническа молитва, една от петте задължителни, предписани от исляма. - Бел. ред.), мюсюлманските молитви.

През следващите няколко дни повторих тази молитва над хиляда пъти и всеки път ми ставаше все по-лесно. Бях научила нови думи, с които да се обръщам към Бог.

„Отче наш“ - о, тези слова ми помагаха да видя Бог в нова светлина. Той беше Най-великия, но също така беше Бащата, когото бях изгубила.

- Колко хубаво е, че си мой Баща - плачех аз нощем и чувствах неопишуема утеха и любов да се простира над мен. Старият тъмен страх, че Бог ми е сърдит, изчезна.

„Да бъде свято името Ти“ - разбирах го, защото като мюсюлманка бях възпитана да почитам святите имена на Аллах, записани в Корана. Мюсюлманите използват имената на Аллах с голямо уважение, като прибавят фрази, изразяващи почит, като „Да бъде благословено името Му“. Имената на Аллах имат дори визуална сила над въображението на мюсюлманина, тъй като са едни от изключително малкото позволени форми на украса в джамиите *В традиционната украса на джамиите (съществено място заемат калиграфски изписани цитати от Корана, включително и имената на Аллах. (В интерес на точността: имената, с които се нарича Аллах). - Бел. ред.)*. Разликата сега беше, че бях видяла частица от тази изгаряща святост.

„Да дойде царството Ти, да бъде волята Ти, както на небето, така и на земята“ - видях, че Исус не е бил просто един беден, второстепенен пророк, а е вечен цар и щеше да дойде отново, за да установи небесно царство на земята, както и на небето.

„Хлябът наш насъщен дай ни го нам днес...“ Никога не бях и помисляла да моля Бог за хляб, защото нуждите ми бяха повече от задоволени, но тези думи показваха, че Бог се грижи за материалните нужди на народа си и иска да се уповаваме на Него, като на наш баща.

„И прости ни дълговете, както и ние прощаваме на нашите длъжници.“ Прощка? Молитвите на мюсюлманина са пронизани от безпокойството, че няма прощка. В представата ми Бог наказва последователите си, както наказва и грешника, и неверника. Бях започнала да мисля, че съм извършила ужасен грях и затова съм наказана с болестта и смъртта на родителите ми. Единствената ми надежда беше да изпълнявам стриктно ритуала на задължителните молитви, да направя *хадж*, което щеше да ми се счете за допълнителна заслуга, а също и да изпълня останалите четири стълба на исляма.

Но в новата ми молитва не се споменаваше за ритуално очистване, а само, че за да бъде простен, грехът трябва да бъде изповядан пред Бог; че този, който търси прощка, трябва да прощава на другите. Аз, при цялото ми безпогрешно религиозно възпитание, не познавах подобна сигурност преди.

„Не ни въвеждай в изкушение, но избави ни от лукавия...“ Молах се така, защото това ми даваше сила да остана вярна на видението с Исус. Само той можеше да ме избави от силния натиск, който семейството ми упражняваше все по-активно върху мен, да се върна към сигурността на исляма.

„Защото е твое царството и силата, и славата вовеки веков, Амин.“ Тези величествени думи бяха обикновени, но пълни със сила. Видях тази слава и се промених завинаги.

Мюсюлманите нямат посредник с Бог - макар да смятат, че Мохамед играе тази роля - затова заемат толкова смирена поза, когато се молят. Сега изглежда аз имах посредник, който ми показваше нов начин за обръщане към Бога. Като мюсюлманка бях отговорна за делата си - добри и лоши - и трябваше да понеса последствията. Бог можеше да ме изпрати в ада за лошо поведение. Но сега аз Го виждах в нова светлина. Да Го наричам „Отче“, означаваше да го направя отговорен за живота и щастието ми, точно както беше отговорен земният ми баща. Така разсъждавах и се молах, щастлива като дете, намерено от баща си, след като е било изгубено в претърпан пазар. Жадувах да науча повече, ако можех и да се сдобия с християнските книги.

Ако вървейки по пътя, който следвах стъпка по стъпка, бях погледнала нагоре, сигурно щях да видя как над главата ми надвисват буреносни облаци. На десетия ден след чудодейното ми изцеление, докато си почивах в стаята, бурята се разрази. Семейството ми се върна в пълен състав и се събра при затворени врати в мъжката приемна, за да ме изправи на съд — поне на мен така ми изглеждаше.

Те, разбира се, твърдяха друго. Сефдар шах направи кратък увод:

- Събрахме се главите на семейството, за да те убедим да се откажеш от крайните идеи, които имаш напоследък. Приемаме, че Исус те е изцелил. Но ако това се разчуе, няма да бъде добре за нас. Ние сме видно мюсюлманско семейство и ти ще ни компрометираш.

Братята, сестрите ми и техните съпрузи бяха подкрепени от чичовците и вуйчовците ми, от братовчедите ми; от леля и чичо. За леля и чичо разбрах, че са били обвинявани, задето са допуснали това да се случи с мен.

Дълго време мълчах; оставих ги да говорят. После попитах:

- Не се ли радвате, че оздравях?

- О, радваме се - отвърнаха те. - Бяхме много загрижени за здравето ти, но сега, когато си здрава, не разказвай навсякъде, че Исус те е изцелил.

Настъпи кратка пауза, след което Сефдар шах добави:

- За благото на исляма имаме право да те убием. Така казва свещеният Коран.

Погледнах към събралите се в кръг хора. В очите на сестрите ми имаше сълзи. Леля и чичо бяха пребледнели и уплашени. Сивите бради на чичовците и вуйчовците се поклащаха в такт с кимането на главите им, а очите на братята ми бяха вперени в мен като на ястреб в плячка. Чувствах как разстоянието между нас се увеличава с всяка изминала секунда. Как е възможно религията да ражда такава омраза! Да предпочетат да ме видят мъртва, но не и да казвам истината, с която не са съгласни?

„Прости ни дълговете наши както и ние прощаваме на нашите длъжници.“

Това беше истина, която имаше по-голяма сила от законите на исляма. В онзи момент не изпитвах омраза към семейството ми, а само любов, която би счупила преградите.

След кратко мълчание по-големият ми брат каза: - Ако продължаваш така, семейството ще те отхвърли и ще изгубиш всички удобства. А ако отидеш при християни, ние ще им навредим. Тук, разбира се, няма никакви християни.

По това време и аз мислех така. Винаги съм била тиха, непретенциозна, покорна към по-възрастните, а сега те ме заплашваха. Предишната Гюлшан щеше да се предаде, без да отстои възгледите си. Ала новата Гюлшан чувстваше в себе си сила, която й даваше нова смелост. Не се страхувах от тях. На устните ми идваха думи, които не бях търсила.

- Изслушах ви и разбирам притесненията ви. Не мога да отговоря на всичките ви възражения, защото чакам отговор от Исус. Той ще ми каже какво да правя напред. Когато чуя повелята му, ще се покоря; дори да ме убие, ще я изпълня. В стаята се разнесе шепот.

- Каква наглост - казаха чичовците ми един на друг и гледаха, сякаш не вярваха на ушите си, че съм отговорила толкова дръзко. Изненадах се от себе си и *от* начина, по който се противопоставих на семейството. Какво щяха да правят сега? Моментът беше опасен. Добавих бързо:

- Обещавам да не позоря семейството с постъпките си, но ще изчакам Исус да ми каже как да свидетелствам. Между другото, не съм се срещала с християни. Не знам къде да ги намеря.

Мъжете доближиха глави. Сестрите ми и леля избягваха да ме гледат. Не казаха нищо, защото жените не бива да се месят, когато мъжете вземат важни решения.

Чудех се дали семейството ми планира да ме убие още тогава и на място. Имаха право да го направят. Никой нямаше да повдигне въпроса... само дето много хора ме познаваха и обичаха. Внезапната ми смърт трябваше да има добре скалъпено обяснение.

Сефдар шах обяви присъдата:

- Добре. Ще изчакаме да видим какво ще правиш. И ще се молим за теб.

Вероятно след всичко, което ти се случи, си полудяла.

За известно време нещата се успокоиха, но знаех, че няма да ме оставят на мира, докато не престана да говоря за изцелението си. Но да им се подчиня, означаваше да отрека това, което бях убедена, че моят Баща ми е показал.

- Какво искаш да направя? - смутена се молах аз. Отговорът дойде след две вечери. Молах се настоятелно с прости думи:

- Покажи ми твоя път, о, покажи ми твоя път.

Вдигнах очи и видях стълб от мъгла: издигаше се от пода до тавана. Исус стоеше в средата, а ярката светлина, която бях видяла преди, беше забулена от мъглата. Нито спях, нито сънувах. Исус каза: - Ела при мен.

С радост се изправих и приближих. Той протегна ръка, покрита с плат. И аз протегнах ръка към него. Имах чувството, че се отделям от земята и се издигам във въздуха. Затворих очи, после внимателно ме поставиха върху нещо меко. Погледнах отново: намирах се на открита поляна, ширнала се надалеч. Беше зелена, прохладна и изпълнена с хора - някои близо, други далеч. Всички имаха корони и бяха облечени в светлина, от която ме заболяха очите. Чух думи, звучащи като прекрасна музика. Хората казваха „Свят“ и „Алилуя“. Това беше нова дума за мен, понеже мюсюлманите не я използват. Хората казваха: „Той е Жертвеното Агне. Той е жив“ и аз забелязах, че всички гледат към Исус. Исус каза:

- Това е моят народ. Това са хората, които говорят истината. Това са хората, които знаят как да се молят. Това са хората, които вярват в Божия Син.

Едно лице изпъкваше в тълпата. Вгледах се в този човек - беше седнал. Исус каза:

- Иди на шестнадесет километра на север и този човек ще ти даде Библия.

Докато гледах мъжа, който, подобно на всички останали, не ме забелязваше, фигурите започнаха да избледняват и аз дойдох на себе си, коленичила в стаята сред добре познатите ми вещи. Премислих видяното и чутото и силно се развълнувах. Бях помолила Бог да ми покаже какво да правя по-нататък и това беше отговорът - да отида да свидетелствам на мъжа за видението с Исус и да го помоля за Библия. Но къде да го намеря?

После си спомних нещо. Разиа живееше в Джханг Садар, който се намира на север от дома ни. На празненството по случай изцелението ми бях уредила да я посетя скоро.

Това беше разрешението. Някъде близо до къщата на Разиа живееше човек, готов да ми даде Библия. Трябваше да отида сама. Ако семейството ми научеше, щяха да се опитат да ме спрат. Взех решение и започнах внимателно да обмислям плана си. Все още не осъзнавах напълно колко решаваща щеше да бъде тази стъпка и как невъзвратно щеше да промени живота ми.

8: Книгата

Три седмици след изцелението ми намерих кураж да осъществя плана си и да получа Библия. Казах на леля, че отивам на гости при Разиа.

- Със Салима ли отиваш? - попита леля, все още несвикнала напълно с новия ми начин на живот - правех каквото ми харесва.

- Не лельо - усмихнах се. - Вече съм достатъчно голяма, за да излизам сама, без всички да мислят за най-лошото. Моля те, кажи *на мунши* да нареди да ми приготвят колата.

Леля отвори уста, сякаш искаше да се възпротиви, но бързо я затвори. Новата Гюлшан, за разлика от предишната, беше по-малко склонна да обръща голямо внимание на неоснователните мисли на хората.

Маджид докара блестящия син мерцедес и със замах ми отвори задната врата. Отвътре пердетата бяха пуснати, за да ме пазят от любопитни погледи. Цялото му поведение, докато минавахме през главната порта, показваше задоволството му от новия обрат на нещата. Усмихнат, *чоукедарят ((урду) - вратар. бел.Ред)*. затвори вратите след нас и ние потеглихме.

Разиа ме очакваше. Не знаеше, че ще се отбия и на друго място. Отпратих Маджид, като го инструктирах да се върне след обяд. После се обърнах, за да поздравя учителката си. Много се зарадва да ме види в толкова добро здраве и ме обсипа с въпроси. Разочарова се и малко се учуди, когато ѝ казах, че спешно ще отида до другия край на града, за да видя един човек.

- Не, нямам нужда от компания - казах аз. - Имам само малко работа.

Оставих я да стои смутена на верандата и да ме гледа, докато бързах надолу по алеята и излязох на главния път. Почувствах се неудобно. Никога преди не се бях опитвала да мамя, но сега това беше единственият начин да се измъкна, за да се снабдя с Библия. Чак след като излязох забелязах, че съм си забравила *бурката* - това сякаш символизираше растящата ми свобода.

Срещу мен се зададе *тонга*, лека двуколка, теглена от кон. Поздрави ме възрастния кочияш.

- Търся един християнин, живее на пътя за Качари. Знаете ли за някакъв човек?

Гледаше право напред, между ушите на стария си кон, сякаш не ме чуваше и аз бързо добавих:

- Трябва ми по работа.

Посочи на север:

Има едно място там. Много старо място. Било си е там още преди да се роди Пакистан. Не знам дали там живее християнин, но ако искате, ще ви заведа. - Да, заведете ме, моля.

Качих се в двуколката. Кочияшът подкара мършавия кон и ние потеглихме с бавен ход. По време на половинчасовото пътуване имах време да размишлявам върху постъпката си. Какво ли щяха да кажат сестрите ми ако видеха любимата си, скъпоценна Гюлшан да пътува сама в двуколка? Подобно нещо никога не се беше случвало в нашето семейство. Но аз нямах избор Исус ме беше изпратил на това пътуване и аз му се доверявах.

Стигнахме до голяма сграда - християнски параклис както разбрах по-късно. Отстрани, зад висока стена имаше бунгало - Двуколката спря до портата. - Тук е - посочи кочияшът. Платих му и влязох през вратата в двора, обрасъл с дървета Тръгнах към врата и видях мъж, седнал на припек а до него имаше масичка, отрупана с книги. Приблжих и мъжът вдигна очи. Сърцето ми подскочи от изненада- Точно това лице видях във видението. Исус беше казал:

- Този човек ще ти даде Библия. Мъжът заговори учтиво, като леко се надигна от стола:

- Ако идвате при съпругата ми, страхувам се, че я няма вкъщи. Отиде в Лахор.

- Не идвам при съпругата ви - прекъснах го аз, - а при вас, за да ми дадете Библия. Видях ви във видение.

Мъжът се стресна и ме изгледа изпитателно, опитвайки се да проникне с поглед през *дупатата*, която инстинктивно бях спуснала пред лицето си при влизането в градината. Отпуснах шала, откривайки лицето си, и пак го погледнах.

- Коя си ти? От коя религия си? Чия дъщеря си?

- Живея на петнайсетина километра отгук и съм от мюсюлманско семейство.

Видях как се уплаши от думите ми. В каква ли беда щеше да го вкара тази непозната мюсюлманка, която иска Библия?

- На твоето място щях да се прибера вкъщи и да продължа да чета Корана - посъветва ме той. - Това, което пише там, е добро за теб, а това, което пише в Библията, е добро за мен. Тя не е за теб. - И се изправи, за да ме изпрати.

Останах на място със свито сърце и цялото ми вълнение изчезна. Бях си представяла, че ще ме приветства и дори ще е подготвен за посещението ми.

- Исус Емануил ме изпрати при вас. Моля ви, повярвайте ми.

Изгледа ме за момент и ме покани да седна. Подробно му разказах историята си. Започнах стеснително, но после се разпалих. Набързо му описах как съм живяла деветнадесет години като инвалид; казах му за пътуването до Мекка и за разочарованието ми; споменах за трагичната смърт на баща ми и за невероятния резултат от нея - как Исус ми проговори и ми показа къде да чета в Корана.

Съсредоточен в думите ми, той се наведе напред и се вгледа в лицето ми. Никога преди непознат мъж не ме беше гледал, но на мен той не ми се струваше непознат. Продължих и му разказах за чудното появяване на Исус в моята стая и за изцелението ми.

- И после - заключих аз, - ви видях. Исус ми се яви отново, показа ми народа си и вие бяхте сред тях.

Каза ми да дойда при вас, за да ми дадете Библия. И ако още не ми вярвате, чуйте молитвата, която Исус ме научи да казвам.

Повторих думите на „Отче наш“.

Когато свърших, настъпи тишина. Приятелят ми седеше с ръце, отпуснати върху страничните облегалки на стола и глава, наведена към гърдите, потънал в дълбок размисъл.

- Възможно ли е? - попита той по-скоро себе си, отколкото мен. Въздъхна дълбоко и се изправи.

- Остани тук за малко. Ще отида да се помоля, защото и за двама ни ще бъде сериозна крачка, ако ти дам Библия.

Влезе в къщата, а аз седях на слънце и гледах пъстрите колибри, които прехвърчаха от дърво на дърво, а мъничките им крилца пърхаха така бързо, че изглеждаше сякаш стоят на едно място.

След по-малко от половин час - на мен ми се стори много дълъг - приятелят ми излезе от къщата и каза:

- Молих се и питах Господ какво да направя. Той, изглежда, желае да ти дам това, което искаш. Но знай, пътят, по който поемаш, е труден и може да бъдеш пропъдена от семейството си. Ще ти се наложи да понесеш много неща и да изгубиш много, но ако имаш вяра, ще получиш вечен живот.

- Знам - откликнах аз. - Но това е пътят, по който трябва да вървя. Искам да следвам Исус Емануил, който ме изцели и ми показа любов.

Той се усмихна:

- Помисли пак. Когато се предадеш на Христос, дяволът ще те нападне. Ще постави множество препятствия пред теб. Ще ти окажат голяма съпротива. Възможно е дори християни да ти пречат.

Очите ми се насълзиха:

- Не мисля за тези препятствия. Знам само какво ми показа Исус Емануил. Той ме изцели и ми даде светлина. Искам да знам повече за него. Той ме прати при вас за помощ. Моля ви, помогнете ми.

Тогава ми даде Нов Завет на урду и книга, наречен;! „Картагенските мъченици“. След това каза прекрасна молитва, в която изрази с думи такива мили и братски чувства, че се почувствах силна.

От къщата му пак взех двуколка и се върнах при Разиа за обяд. Не обясних нищо за отсъствието си, само подхвърлих:

- Получих за каквото отидох, но проблемът още не е разрешен. - После смених темата и докато Маджид дойде да ме вземе, се смяхме и си приказвахме сякаш нищо особено не се беше случило.

Леля ме очакваше. Погледна ме изпитателно, а аз се обърнах, защото бях сигурна, че това което преживях, е изписано по лицето ми.

- Как е Разиа? - попита тя.

- Добре е, има няколко чудесни ученички и е щастлива - сестра ѝ вече е омъжена.

- Много жалко, че не омъжиха и нея, но семейството ѝ сигурно няма зестра за нея.

- Вярно е. Тя все още трябва да преподава, за да помага на баща си, защото бизнесът му е малък.

Подобна размяна на новини преди време би ни развличала най-малко два часа, но новата Гюлшан имаше по-важни интереси.

Извиних се, отидох в спалнята си и затворих вратата. Легнах на леглото да си почина, защото се чувствах физически и емоционално изтощена.

Тази нощ започнах тайно да чета Новия Завет. Какво беше той за мен? Попитай жаден човек какво е водата за него? Попитай бебе какво е майчиното мляко за него? Аз, която досега се бях хранила с трохи, аз намерих хляб, с който да утоля глада си. Четях истината за човешкия живот и съдба, записана на тези страници. Исус ми беше казал: „*Аз съм Пътят, Истината и Животът*“. Думите му в Евангелията ми помогнаха да разбирам всичко по-добре. Никога не бях разбирала Корана без чужда помощ. Но тази книга не е като другите. Тя отвори духовните ми очи. Историите в нея оживяваха пред мен, докато ги четях. Прочетох за дванадесетте ученици, които придружаваха Исус в чудното ми видение. Открих, дума по дума, молитвата, която научих в нозете на Исус Емануил. Разбрах значението на това скъпоценно име, което ми се даде във видението:

- Аз съм Исус. Аз съм Емануил... Бог с нас. Бях възпитавана да вярвам, че Бог е далечен и недостижим. Най-сетне намерих обяснение за божествената сила и мисия на Исус - той можеше да възкресява мъртви, защото е Господар на живота. Щеше да дойде отново, защото живее завинаги. Има вечна мощ, защото е Бог, а не само пророк.

„*Аз съм Пътят, Истината и Животът.*“ Сега осъзнах, че в това кратко изречение е побрана Личността на Исус.

Докато четях, стигнах до пасажи, които говореха за водно кръщение. Прочетох в Марк 1:9-11, че Исус е кръстен. В Римляни 6:4 пише: „*Както Христос бе възкресен от мъртвите чрез славата на Отца, така и ние да ходим в нов живот.*“

Нов живот. Така се чувствах и аз - сякаш бях потопена в бистри потоци вода, които изпълваха с живот всяка частица от мен. Кръщението е знак и печат на това преживяване.

Докато размишлявах така, пред очите ми изникна образа на младо, тъжно момиче, което седи и очаква прислужниците да я облеят с вода от извора Замзам. Замзам, живата вода, не беше умила греховете ми, нито беше донесла живот в мъртвата ми плът. Исус ми даде духовна жива вода за болното ми тяло и за душата ми. Сега исках да бъда погребана заедно с него чрез кръщението. Мислех за това, но не осъзнавах напълно до какви промени в живота ми ще доведе то.

- Свидетелствах - казах си аз. - Направих каквото искаше Исус. Сега мога да получа кръщение и после да се върна да живея тук, нали?

Въпросът ми увисна във въздуха, без някой да потвърди или отрече. Но пред мен се яви лицето на баща ми и аз почувствах болка, сякаш забиха нож в сърцето ми.

- О, татко, прости ми, но аз ще следвам Исус, който ме изцели.

В мъката си извиках високо. Веднага ме изпълни дълбок мир и почувствах увереност, че следвам правилния път. Сега вече нищо и никой не можеше да ме спре.

До 12 март прочетох Новия Завет. Също и „Картагенските мъченици“. Тя беше пълна с истории за ранните християни: хвърляли ги на лъвовете, изгаряли на клада, измъчвали ги жестоко но те имали вяра. Разбрах посланието, отправено към мен. Въобще не промени намерението ми.

На другия ден отново се отбих при Разиа и както преди от къщата ѝ отидох при Майора. Този път съпругата му си беше у дома. Показах им пасажите, които бях намерила.

- Ето - казах аз. - Тук се казва, че трябва да приема кръщение. Ще ме кръстите ли?

- Дъще, в нашата деноминация не кръщаваме - поклати глава той.

Погледна ме със странно изражение.

- Осъзнаваш ли какво те грози, ако приемеш кръщение? Може никога повече да не се върнеш вкъщи. Не е изключено дори семейството ти да се опита да те убие - о да, даже любящи роднини като твоите понякога напълно се променят, видят ли как някой от семейството изоставя мюсюлманската вяра.

Настъпи кратко мълчание. Опитах се да си представя подобно развитие на нещата. Да ме изпъдят от семейството, дори да ме убият... Спомних си семейния съвет... лицата им като на хищни птици, всички обърнати към мен. След това си спомних последните думи (на татко към братята ми: „Грижете се за сестра си.“ Сигурно, в края на краищата, ще изпълнят това последно, свещено поръчение. Но дори да не го изпълнят и да се опитат да ме наранят, аз пак ще продължа по този път. Думите на Исус пуснаха корени в живота ми и сега имаше свежест, жизненост и растеж там, където преди цареше неплодна религиозност.

Казах твърдо, за да не се съмняват в решението ми:

- Исус Емануил ми повели да бъда негов свидетел и кръщението е следващата ми стъпка. Ще се покоря или ще загубя мира, който имам сега. По-добре да умра с Христа, отколкото да живея без него.

Майорът погледна жена си и тя леко кимна. Отново се обърна към мен:

- Така да бъде. Щом Исус ти е говорил ясно, не бива да се противопоставяш на волята му. Но все пак няма да е добре за теб да те видят как отиваш в Лахор с мен. Жена ми ще те заведе с автобуса. Така или иначе ще води дъщеря ни на училище. Аз ще ви следвам.

- Много ще се радвам да те съпроводя, Гюлшан - каза жената на Майора и ме хвана за ръце. Беше сърдечно докосване, което ме приветстваше в семейството на новата ми вяра.

И така, подреждах плановете си без много емоции. Сякаш се разпореждах с нечий чужд живот. Ислямът, както често казват, се е зародил в пустинята и

последователите му се бяха научили в тези трудни и сурови условия да се покоряват на цели, по-висши от своите собствени. Личните чувства никога не са достатъчна причина за отстъпление. Така, следвайки Исус, прилагам отдавна придобити навици на покорство, тогава, когато човешките чувства можеха да ме предадат.

Въпреки всичко, докато правех плановете си, нямаше как да забравя напълно за семейството. Честно казано, надявах се след като приема кръщението да се върна къщи и да продължа да живея живота си. Като нова във вярата си мислех, че стъпките, които правя са всичко, което Исус иска от мен - да намеря християни, да им кажа за изцелението ми и после да приема кръщение.

Майорът обаче бе по-далновиден от мен: — Не носи никакви пари и никакви бижута. Ако имали скъпоценности, възможно е след кръщението някой да заведе дело срещу християните.

Говореше напълно сериозно, а аз го гледах и ясно разбирах какво иска да ми каже. Говореше за пълно скъсване, сякаш трябваше да оставя всичко зад себе си. Всичко? - Пари, бижута, къща, земи, семейна обич и подкрепа? Възможно ли е наистина Исус да иска това от мен? Затова ли ми даде този дар на изцеление, за да ми отнеме всичко друго ценно в живота?

Когато се върнах при Разиа по-късно през деня, я попитах:

- Може ли да ти дойда на гости след два дни?

- Разбира се - каза Разиа. - Ще си бъда у дома.

Вкъщи съобщих на леля и чичо, че след два дни ще посетя отново Разиа и вероятно ще отидем до Лахор.

- Ще подпиша чек за 75000 рупи, за да плащаш всички сметки докато ме няма - казах аз на чичо.

- Къде ще отседнете в Лахор? - попита леля и леко се намръщи, защото не одобряваше плана ми. Но нямаше как да ми забрани да замина. Вече бях независима личност; нещо повече - бях човекът, който подписва чековете.

- О, може да отседна при сестра ми и брат ми отвърнах безгрижно. - Ще им напиша писмо.

На другия ден помолих леля да ме придружи до гроба на татко. Тя одобри този знак на посвещение. Набрахме цветя от градината и ги положих на гроба, изпълнена с чувства, които трудно се поддават на описание. Преклонението пред паметта му се смесваше с откритието, че вечността не е това, на което той ме беше учил - не рай от материални удобства, а присъствието на Исус.

Последната вечер отидох в градината - толкова често бях седяла там през годините на безпомощност. Заставах на мястото, където беше положен ковчегът на баща ми, и дълго мислих за него натъжена.

Слънцето залязваше и обливаше стените на бунгалото в ярко червена светлина. Вървах между цветята, фиданките и листата и вдъхвах смесения аромат на рози и портокалов цвят. Лек нощен бриз шумолеше в листата на портокаловите и манговите дръвчета, а небето над мен се разливаше в лилави и среднощно сини багри. Луната изгря, голяма като пъпеш, а звездите - същински разпилени диаманти - лежаха върху гънките на кадифената нощ. От бунгалото зад мен струеше светлина и създаваше усещането за топлина и сигурност. Не ми се прибираше. Сега, когато може би за последен път се разхождах из градината, сякаш я виждах за първи път и този път даже не позволих на спотаилите се под дърветата сенки да ме уплашат.

- Защо ще правиш това? Можеш да станеш последователка на Исус и без да приемеш кръщение. Иначе ще изгубиш всичко.

Тази мисъл изплува от тъмнината. Но вместо отговор един стих, който бях чела, прозвуча в ума ми като нежен глас:

„Който люби баща или майка повече от мене не е достоен за мене... и който не вземе кръста си, и не върви след мене, не е достоен за мене.“ (Матей 10:38).

9: Кръщението

Господин Аслам Кхан беше много мил човек; разбираше всички проблеми, с които се сблъсках. Бързо се превърна в аба-джи (татко) за мен. Амаджи, госпожа Аслам Кхан, също беше мила, но по свой начин. Жена със силна воля и дребно телосложение, тя винаги беше заета с домакинството и очакваше от мен същото.

Когато пристигнах, ми показа спалнята за гости с обикновен *чарпаи* от конопена мрежа и аз за момент си помислих за моя *палунг* вкъщи с широка, тъкана основа и мека памучна *гада* или матрак.

- Това е стаята ти - посочи тя. - Тук са шкафовете за дрехи. Банята е там. Имаме много работа, защото идват много посетители. Би ли ме извинила. Трябва да дам нареждания на прислужничката. Ако искаш нещо, обръщай се към прислужничката. И изхвърча навън.

Правех всичко възможно, за да удовлетвори госпожа Аслам Кхан, но никога преди не бях вършила домакинска работа, затова бях несъобразителна и непохватна. Не обичах да ме критикуват за изпълнението на възложените малки поръчения. Когато хазайката прокарваше пръст по мястото, което току що бях избърсала от прах, се чувствах засрамена и ядосана. Но задържах чувствата си в мен, а те ме разяждаха и помрачиха първите ми дни в този дом. Искях да се обърна и да ѝ кажа:

- Права си, ама-джи. Не съм *се* справила добре, но имай предвид, че преди да дойда тук не ми се е налагало да правя нищо. Никога не съм измила и една чиния, не съм бърсала прах, не съм оправяла легло, не съм си прала дрехите, не съм се ресала и дори не съм се обличала сама. Това е така, не само защото имаме много прислужници, но и защото дълги години бях на легло, безпомощна.

Но не казвах нищо подобно. То щеше да прозвучи като оправдание или още по-лошо - като гордост. Тя можеше да ми отговори, че вече съм добре и би трябвало да се опитам да се науча или че съм наистина ужасно мързелива. Така прекарах няколко безсънни нощи, чувайки подигравателен шепот в тъмната стая.

- Не е прекалено късно - казваше гласът. - Братята и сестрите ти плачат за теб. Защо не се върнеш при тях?

Виждах тъжните погледи на чичо и леля, отправени към мен. Не можех да заспя, затова обикалях стаята, докато борбата с гласа стана твърде тежка и аз извиках към Исус:

- Предадох се на теб и чувствам, че вървя по верния път, както ти ми показва. Защо ми се явяват тези лица, за да ме измъчват?

Чух тих, нежен глас:

- Аз винаги съм с теб. Те не могат да ти навредят. Думите на Исус ми донесоха мир; прогони гласа, който не ме оставяше на мира.

След около седмица неволите започнаха да изчезват. Бях по-активна, отколкото вкъщи и затова спях по-добре, във всеки случай *чарпая* престана да ми се струва твърд. Прочетох нещо, което изцяло промени отношението ми към всички видове домакинска работа:

„Стана от вечерята, сложи мантията си, и взе престилка, та се препаса. После наля вода в умивалника и почна да мие нозете на учениците и да ги изтрива с престилката, с която бе препасан...“ (Йоан 13:4, 5).

Беше нещо ново за мен. Пример на смирение и послушание, който никога нямаше да забравя и който удари право в корените на гордостта ми. Докато вършех работата, която ми заръчваха, пред мен стоеше съвършеният пример на Исус: той бе станал слуга заради мен и вече не ми беше така трудно да служа на другите заради него.

Преди да приема кръщението, стоях в къщата пет седмици. Попитах преподобния Аслам Кхан защо се бави.

- Трябва да направя някои приготовления - обясни той.

По-късно разбрах, че е искал да ме наблюдава известно време, за да бъде сигурен в сериозното ми желание да приема кръщението. Не би било добре да направя тази крачка и после да отстъпя.

Но аз все повече се притеснявах семейството ми да не ме разкрие. Чудех се дали вече са разпитвали Разиа и й писах:

- Имам още малко работа, преди да се върна. Моля те, не казвай на семейството ми къде съм. Скоро всичко ще ти обясня.

По-късно научих, че Разиа и майка й са удържали на думата си и са запазили тайната ми, макар това да им е причинило много неприятности. Радвам се да кажа, че сега тя е омъжена - вярна, честна приятелка, която плати висока цена, но ме защити тогава, макар да не разбираше какво правя.

През цялото време, докато бях при господин и госпожа Кхан, посещавах Методистката църква на улица Уорис. Сред християните намерих свобода на поклонение, каквато не познавах преди. Тук много неща бяха по-различни.

Първото, което забелязах, когато влязох, беше украсата. В ислямските джамии декорацията е изцяло абстрактна - думи от Корана, декоративни шарки върху плочките, колоните, куполите, килимите. Светлината и сянката също се използват като ефект. Никога не се изобразява човешка фигура или образ на Бога, защото как творението може да си представи Твореца? В църквата на прозорците имаше цветни стъклописи, изобразяващи Исус, Който се моли; цветя *върху* една маса; музика. Над вратата нямаше думи на арабски, но пишеше: *Ето стоя на вратата и хлопам.*" Замислих се над този надпис. В Пакистан много често хората хлопат. Всеки удря *по* врати и порти но Исус похлопа на сърцето ми нежно.

Другото което забелязах, беше милият начин, по който семействата сядаха заедно - мъже, жени и деца. Несемейните сядаха при семейните. У дома обикновено само мъжете ходят в Джамията. Жените четат молитвите си вкъщи. Замръзнах колко малко знание получавах голяма част *от* тях, но според Корана жените стоят по-долу от мъжете, макар да се набляга, че към тях трябва да се отнасят справедливо. Мъжете представляват жените в Джамията. Колко по-различно е при християнството където Бог приема всяка отделна душа чрез Исус, Който е УМРЯЛ за всеки един.

Библията казва че в Христа няма значение от каква народност си (юдеин, или ГРЪК), какво положение заемаш (роб или свободен) или какъв пол си (мъжки или женски). Едно ново и чудесно равенство. Бог приемаше поклонението и наравно с това на братята ми в Христа; общението на вярващите се изразяваше в събирането заедно *като* Тяло Христово.

Усещах невидимите ВРЪЗКИ, които свързват цялата църква в това ново „християнско общение“ чрез молитвите за болни, възрастни и хора с проблеми. Почувствах това когато ме приеха сред тях. Постепенно църквата сякаш започна да замества семейството, което бях оставила. ТУК имах много братя и сестри.

Забелязах, че пасторът проповядва с прости думи, но говореше за съкровени неща от книга, която имаше смисъл за мен. Чрез поучението му аз чувах Господ Исус

да ми говори така Директно, както ми говори в стаята но по начин, който прилагаше Библията в живота ми.

Забелязах още, че проповедникът говори сякаш иска да убеди някои от слушателите. Започнах да разбирам, че не всички, които се наричат „християни“ са изцяло отдадени на Бога като мен. Бях отраснала в строго правоверно семейство и вероятно не бях осъзнала, че същото се отнася и за мюсюлманите.

Моят домакин ме беше предупредил да не разказвам много за себе си. Все пак споделих нещичко за изцелението ми и обръщението ми и хората в църквата се удивиха:

- Искаш да кажеш, че Исус ти се яви в стаята и те изцели?

Чудех се защо преживяването ми е нещо рядко. Исус сигурно може да работи в живота на всеки вярващ както работеше в моя.

- Зависи от вярата ти - каза аба-джи, когато го попитах.

Това беше твърдение, което носи облекчение. Видях, че тук действа принцип: вярата е ключът към продължаването на този чуден християнски опит и живот, изпълнен с чудеса, който бях започнала. Мислено се върнах назад във времето, когато не получих изцеление в Мекка. Осъзнах как, без да подозирам, вярата ми беше нараснала. Получих като дар тази вяра, която премества планини. Тя израсна от безпомощност и нужда. Зовът ми стигна Бог, когото не познавах, но който ме познаваше и влезе в живота ми. В тишината на нощта реших да запазя вярата си силна, независимо какви препятствия лежат напред.

Най-сетне настъпи денят на моето кръщение, 23 април. Кръстиха ме в една от стаите на къщата, където имаше басейн, предназначен за такива случаи. Присъстваха Майорът, жена му и някои наши приятели. Пасторът от църквата на улица Уорис извърши церемонията - беше проста и съвършена. Когато ме потопи в басейна, почувствах как оставям предишната Гюлшан на дъното със стария ѝ начин на мислене и старите ѝ желания и как на повърхността излиза нова Гюлшан, погребана с Него чрез кръщението и възкресена за нов живот. *Римляните 6:4-6.*

Този нов живот преливаше в мен и аз копнеех да свидетелствам за него. Старейшините, които присъстваха на кръщението, ми дадоха ново име: Гюлшан Естир. По-късно прочетох, че Естир се е застъпвала пред царя за Божиите хора, юдеите, въпреки че за нея това е било опасно. Стори ми се много подходящо за моя случай.

След службата жените дойдоха при мен и ме целунаха по челото, а мъжете ми стиснаха ръка и ме приветстваха в църквата Христова. Искрената им християнска любов ме стопли. Когато се разотидоха, господин Аслам Кхан ме попита как се чувствам:

- Чудесно - отговорих аз, - но сега искам да свидетелствам за това, което се случи.

Той поклати глава.

- Прави го с делата си. Не е задължително да свидетелстваш само с думи.

Но аз помнех какво ми каза Исус:

- Ти си мой свидетел. Иди при хората ми. Погледнах го с вдигната глава и не позволих да ме разубеди.

- Но аз чувствам, че Исус иска да свидетелствам.

Мога ли да говоря в църквата?

- Не мисля, че си готова за това. Свидетелствай в къщата чрез поведението си. Бог ще го приеме.

Но той не познаваше новата Гюлшан Естир.

- Добре, ако не мога да свидетелствам тук, ще се върна у дома и ще свидетелствам на семейството си. При всички случаи трябва да го направя.

Той се разтревожи.

- Не, ще бъде опасно за теб. Няма да им хареса, че си приела кръщение; има опасност да ти направят нещо лошо.

- Не вярвам семейството ми да ми навреди, а и няма да се върна при тях, преди да дойде подходящото време. Вместо това ще ме изпратите ли в библейско училище, за да науча повече и да знам какво да им кажа?

Той се загледа продължително в мен; чудех се какво ли си мисли. Испитах неудобство, защото така дръзко настоявах на своето. Бях млада и нетърпелива да извърша работата, която бях сигурна, че Бог ми поверява, но тогава не осъзнавах колко съм незряла и неопитна. Моето истинско житейско пътешествие едва сега започваше.

- Не мисля, че точно сега е възможно да те изпратим да учиш - възрази твърдо господин Аслам Кхан. - Твърде млада си във вярата, но щом искаш да участваш в християнска работа, ще те уредим в училището за слепи Сънрайз.

Разказа ми как там се грижат за слепи деца, които не могат да се обучават в обикновените училища. Смяташе да ми намери работа там като детегледачка. Идеята ми хареса и аз се съгласих.

Вече се бях запознала с директора и бързо уредихме да ме вземе с микробуса си. Когато на следващия ден прекосихме стария мост Рави над мръсната река и влязохме в квадратния двор на Сънрайз, почувствах, че скъсвам със предишния си живот. От този момент бях нов човек, с ново име и нова съдба.

Работата ми в училището за слепи Сънрайз в Лахор беляза нов етап от развитието ми. С един замах се превърнах от напълно зависима от другите в изцяло отговорна за физическите нужди на група слепи дечица. В един напълно нов свят трябваше да се науча да се справям и да стоя здраво на краката си. Не беше лесно.

Не беше лесно, но по-добре, от колкото можеше да бъде. Солидната тухлена постройка бе претърпяла промени след изграждането ѝ за болница или дом за прокажени от индийския благодетел Сър Ганга Рам, чийто тленни останки почиваха в един *самедхи* в плачевно състояние отстрани до сградата. През 1958 г. госпожа фисон я превърнала в християнско училище за слепи, а през 1969 г. се пенсионира. Бях ѝ благодарна. За мен училището представляваше идеалната среда, където да се науча да живея в света извън покривалото. Като белег за скъсването с предишния ми живот се подстригах късо и поръчах да ми ушийт две бели връхни дрехи - носех ги върху моя *шалвар камийз*, когато излизах.

За моя радост открих, че възнаграждението беше голямо - не в рупи, защото плащаха само по четиридесет на месец - а в безрезервната любов на малките ми повереници. Децата в училището - на възраст между пет и шестнадесет години - бяха мюсюлмани и християни; работеха и играеха щастливо заедно, разделяха се само когато изучаваха религия и се молеха. В секцията ми имаше четиридесет деца. Отговарях за по-малките момчета: придружавах ги по време на хранене, служех им вместо очи на територията на училището и спях при тях. Грижех се за облеклото им и за част от прането; помагах им да се мият, да си оправят леглата; следях за изпълнението на задачата, която не вършеха добре - миенето на чиниите след ядене. Освен това миех прозорците и почиствах масите.

В допълнение поучавах децата върху Библията и веднъж на две седмици ги водех на църква.

Освен мен имаше още две помощнички, братовчедки. Бяха християнки. В началото проявяваха неприязън към мен, говореха само помежду си, макар да работехме заедно. Но скоро ме обикнаха, започнаха да ми помагат, когато срещнех затруднения, и ми превеждаха при разговор с директора, който не знаеше урду, а само английски.

Щом им се наложи да отидат до кабинета на директора, за да поискат паста и сапун, вземаха и за мен. Помагаха ми, когато ме боляха ръцете. Работата, която вършех, беше тежка за мен, а ръцете ми - нежни. Първата седмица се напукаха от сапуна за пране; изгорих си едната ръка в кухнята; докато забърсвах масите, ми се забиха трески в дланите и започнаха да кървят. Беше много болезнено. Розина, една от братовчедките, дойде с мен при директора да ми превежда.

Той прояви голямо съчувствие, но докато подаваше на Розина мехлема против изгаряне ми каза:

- Не мога да направя нищо, за да те освободя от тежката работа. Съжалявам, но ако не се справяш, ще се наложи да напуснеш. Виж дали другите няма да ти помогнат.

- Не се притеснявай, ще ти помогнем - успокои ме Розина, когато излязохме от кабинета, и аз й се усмихнах с благодарност.

В стаята споделих неволите си с непресъхващият ми извор на утеха. Скоро осъзнах, че моите ръце бяха само опарени - и то най-вероятно поради небрежността ми - а Христовите бяха приковани на кръст заради мен и страданията ми не представляваха нищо в сравнение с неговите.

Всъщност ми предстояха много по-сериозни битки.

Скоро след като пристигнах в Сънрайз, позвъних на по-малкия ми брат, Алим шах. Казах му:

- Искам да ти съобщя, че станах християнка и сега работя в училище за слепи деца в Лахор.

Чух как брат ми хлъцна от изненада:

- Осъзнаваш ли какво си направила? - възкликна Алим шах. - Моля те, върни се вкъщи и забрави за всичко това.

- Сега, когато намерих Пътя, Истината и Живота, как мога да го забравя?

- Да не си полудяла? Ако продължаваш да говориш така, вратата на дома ми завинаги ще се затвори за теб. За мен ти си мъртва.

- Добре, отговори ми: как да оставя истината и да се върна при вас? Няма да го направя за нищо на света.

Чух суровият му и равен глас:

- Разбирам. В такъв случай вратата ми е затворена. Ти си мъртва! Не желая никога повече да видя лицето ти и ти няма да видиш моето.

Усмихнах се.

- Добре. Ако твоята врата е затворена, вратата на Небесния ми Отец е отворена. Ако за теб съм мъртва, това е, защото съм мъртва в Исуса Христа. И ако ти също умреш в Христа, тогава ще живееш - и тогава ще ме видиш.

Вместо отговор той затвори телефона. Същият ден писах на чичо, че съм станала християнка и че съм приела кръщението. Известих и Сефдар шах. Очаквах реакцията им с нетърпение, копнеех да ме разберат, да ме приемат такава, каквата съм, и да ми разрешат да живея с тях. Но дълбоко в сърцето си знаех, че е невъзможно. Върнех ли се вкъщи, никога нямаше да ми дадат свободата да вярвам в каквото желая. По това време не се доверявах на никого в училището. Така ме бе посъветвал преподобният Аслам Кхан. Положението ми беше рисковано при надигането на толкова силно противопоставяне и добрият пастор искрено се притесняваше за мен и за християните, свързани с мен. Затова, когато децата ме разпитваха за живота ми, избягвах да им давам конкретни отговори. Но аз имах да им казвам толкова други неща, които искаха да чуят. Обичаха да им разказвам истории от библията.

- О, *ба-джи* - надигаха глас те, дойдеше ли време за лягане. - Моля те, разкажи ни друга история.

- Добре, само още една и после гася лампите. Четях им или им преразказвах истории, които Исус е казал: за деветдесетте и девет овце, които били на сигурно място в кошарата, и за изгубената овца, която е сама в планината. Разказвах им за помладия син, който взел цялото си наследство, заминал и го похарчил.

След това никой вече не искал да му бъде приятел, никой баща не смеел да му се довери и да му даде дела на дъщеря си. Преразказвах им и истории от старозаветна - за Авраам, Исаак и Исмаил, за Сара и Агар. Мюсюлманите вярват, че Авраам, (наричат го *Ибрахим*) се готвел да принесе в жертва Исмаил. Според библията Авраам бил готов да пожертва Исаак, който е законният син.

Училищните правила забраняваха да се придава религиозна окраска на историите, които се разказват на мюсюлмани, и аз ги спазвах. Разказвах на децата и двете версии; после питах: „Коя е вярната?“

Всяка група казваше, че тяхната версия е вярната. От мен поне научавах, че има две версии.

Пеехме заедно. Научих ги на химни и припеви, които много им харесваха. Най-любимата им песен беше:

„Пак попейте ми думите, думите на живот. Да ги разбере по-добре -думите на живот.“

Пееха с удоволствие.

Около 9 вечерта денят ни приключваше и тогава намирах време да чета и да изучавам Библията. Всеки път, когато я отворех, се случваше едно и също. Сякаш имах преводач, който ми помагаше да разбирам прочетеното. Ако се случеше някоя вечер да се питам: „Какво означава това?“ бях сигурна, че не след дълго ще разбере. Способността ми да възприемам духовното нарастваше.

За този вид познание много ми помогна примерът на слепите деца. Те посрещаха всичките си неволи с търпение и бодрост. Заради това ги обичах, наблюдавах ги и се учех от тях. Вероятно ги разбирах добре, защото, докато ги гледах как играят, осъзнавах, че и аз някога бях сляпа за Божията любов. Но сега виждах. Семейството ми предприе контраатака. Пристигна писмо от Сефдар шах. Бях го чакала със страх.

Започваше любезно, както винаги - никога не бил допускарал да получи такива новини от мен:

„Ти си моята скъпа сестра. Обичаше Бог много, баща ми те обичаше много и ти научи от него доста неща за исляма. Няма нужда да ти го казвам - знаеш го. И знаеш, че дъщерята на *саид* не може да върви по пътя, по който си поела. Трябва да се върнеш.

От брат ми разбрах, че си станала християнка и вярваш, че Исус е Син Божий. Според семейството и религията ни това не е правилно. Предлагам ти, още щом прочетеш писмото ми, да се върнеш вкъщи и да изслушаш съвета ми. Както знаеш, нотариалните актове на имотите ти са у мен. Те няма да бъдат дадени на християнка, която е била дъщеря на *саид*.“

Цял Пакистан вече знае, добавяше той, че съм станала християнка и поради това нямам право да получа имотите. Писмото завършваше:

„Не се ли отречеш от християнството, света ще обърне, но ще те намеря и ще те върна. Религията ми разрешава да убия сестра, станала християнка, и пак да отида в Рая.“

Писмото ме разстрои много. Татко ми завеща имотите си с голяма обич, а сега искаха да ме лишат от тях, защото бях станала християнка. Спомних си белите стени на бунгалото и очите ми се насълзиха. Не беше честно.

Но докато се молах за разрешението на този проблем, си спомних Йоан 14:1-4:

„Да се не смуцава сърцето ви; вие вярвате в Бог; вярвайте и в мене. В дома на Отца ми има много обиталища; ако не беше така, аз щях да ви кажа, защото отивам да ви приготвя място.“

Тези думи ме успокоиха. Горещо имах приготвен дом.

Скъсах писмото и го изхвърлих в кошчето. После отидох на служба и докато пеех, мислех над думите на песента: *„Какъв добър приятел е Исус“*.

Три дни по-късно последва третата атака - писмо от чичо. Беше дълго десет страници, написано на бяла хартия и сложено в син плик.

Пишеше колко много им липсвам, споменавах Салима и Сема: *„На кого ще прислужват сега?“* Това ми причини болка.

Мило ме молеше да се върна у дома и завършваше с думите:

„Безбожница ли си станала? Молим се да се върнеш към исляма и при нас вкъщи.“

Слънцето огряваше децата, които си играеха на зелената трева в двора, но докато стоях там с писмо в ръка, сива сянка на страх и съмнение спусна над мен лепкавата си ръка.

Сгънах писмото, като се молех:

- О, Господи Исусе, нищо лошо не съм им направила. Защо се държат така с мен? Сега наистина съм обкръжена от тях. Ще ми кажеш ли какво да им отговоря?

Когато отново имах време да размисля над думите им, видях нещата от друг ъгъл. Нямах да ми дадат имотите - така поне щях да се освободя от тази отговорност. Можех да прекарам живота си като помощник в училището за слепи, да ходя на църква и да се покланям на Бога.

- Няма ли да е по-добре от безсмисления ми живот, докато бях прикована на легло? - питах се аз.

След един ден в размишления и молитва какъв отговор да дам, започнах да пиша върху лист от тетрадка: *Скъпи чичо,*

Получих писмото ти; разбирам всичко, което ми казваш. С голямо уважение искам да отбележа пет неща:

1. Открих правия път, който води към Бога. Исус е казал: *„Аз съм вратата; през мене ако влезе някой, ще бъде спасен, и ще влиза и Ще излиза и паша ще намира“* (Йоан 10:9). В една къща се влиза само през вратата. Има врата към Бога и тя е Исус. Тези, които не приемат Христос, не могат да почукат на вратата. Пророците са *чоукедари(урду) - вратар. бел.Ред).*

2. Намерих истината. *„А понеже аз говоря истината, вие не ме вярвате. Кой от вас доказва и ме провинява в грях?“* (Йоан 8:45).

3. Намерих живота. Исус казва: *„Аз съм възкресението и живота; който живеев мене, ако и да умре, ще живее.“* (Йоан 11:25).

4. Намерих опрощение за греховете си.

5. Намерих вечен живот. *„Защото Бог толкова възлюби света, че даде Своединороден Син, за да не погине ни един, който вярва в него, но да има вечен живот.“* (Йоан 3:16). Наричате ме безбожница, елате и го докажете въз основа на тези пет неща, които открих.

Или го докажете, или не ме наричайте безбожница."

Не писах нищо за имот! или по други въпроси. И до днес нямам отговор на това писмо.

Няколко месеца ме оставиха на спокойствие. По-късно разбрах причината: няколко седмици след като получили отговора ми, леля и чичо си опаковали багажа и напуснали къщата под предлог, че отиват в Карачи, а всъщност сигурно са заминали за

Иран - те са мюсюлмани шиити (В мюсюлманския свят преобладават сунитите, но Иран е бастион на шиитите. Бел. ред.). Укрили са се, защото се страхуват.

10: Сестри

Дойде декември и с него подготовките за Рождество. Повечето деца щяха да се върнат у дома, но някои оставаха. Украсихме дневната с елха и гирлянди и направихме малка ясла. Виждахме как чудна светлина огрява щастливите, въодушевени детски лица, когато слушаха историята за детето Исус.

За мен това също беше събитие - първото ми Рождество Христово. Както често си пея оттогава:

„Колко тихо, колко тихо бе даден този чуден дар - така Бог влага своите благословения в човешките сърца.

Не е чудно, че дори християни само на думи, които даже не познават Начинателя на вярата си, като празнуват рождението му, намират благословение, било в пуйката и сливовия пудинг, било в пилето, пилафа и сладкия ориз. За Рождествената радост няма граници.

Директорът и жена му дариха всяко дете със сладкиши и малки играчки; всички отидохме с микробуса на Сънрайз на служба в Армията на Спасението. Помощничките от училището бяхме поканени да пренощуваме в бунгалото на организацията.

Скоро след Рождество имах неочакван посетител, който ми донесе ужасни новини. Зет ми, Блънд шах, от Равалпинди, дойде да ме види в училището. Стоеше в приемната, уморен и съкрушен. Каза, че сестра ми Анис е сериозно болна; от три месеца живеела в бунгало под наем в Гуджерат, където семейната ѝ лекарка, преместила се на работа там, я лекувала след тежка бременност. В седмия месец на бременността нещата се объркаха. Бебето умряло, а лекарите в болницата не успели да спрат кървенето.

- На смъртно легло е и постоянно повтаря името ти. Можеш ли да дойдеш веднага с мен? Колата ми е отвън.

Беше изключено да откажа. Вратата, за която си мислех, че е затворена завинаги, сега беше широко отворена.

- О, клетата ми сестра! Разбира се, че ще дойда, но първо да поискам разрешение.

Извиних се и излязох от стаята. Тих глас ми прошепна:

- Тя ще бъде мъртва, когато пристигнеш. Ще бъде губене на време, ако отидеш. Няма да ти позволят да говориш за тези неща. Може дори да не те пуснат да се върнеш.

Преди да отида при директора, влязох в стаята си и се помолих. Получих ясен отговор:

- Иди при нея. Тя няма да умре. Ще я запазя жива. Помолих да отсъствам два дни, разрешиха ми и аз набързо опаковах най-необходимото. Тръгнахме в 5 следобед. След три часа път се озовахме пред къщата в Гуджерат. Посрещнаха ни с ужасни новини.

- Тя е мъртва - съобщи лекуващата лекарка, госпожа Кхан. - Почина в 7 часа.

Беше изгубила прекалено много кръв.

Влязох в стаята, където лежеше сестра ми. Лицето ѝ имаше сивожълтеникав цвят и измъчен вид; устните ѝ бяха посинели. Съпругът ѝ даде воля на сълзите си и негов роднина съчувствено го изведе навън.

Стаята се напълни с опечалени... роднини и съседи - новините за нечия смърт се разпространяват бързо и хората идват, за да почетат мъртвеца. Коленичих до леглото и заплаках.

- Исусе - казах в сърцето си - обеща ми, че тя ще живее. Какво да правя? Мъртва е.

Продължих да се моля:

- Исусе, Ти си Пътят, Истината и Животът. Моля те, направи чудо и я възкреси.

Повтарях думите, докато изведнъж ме прониза мисълта, че Исус обеща: „Тя няма да умре. Ще запазя живота ѝ.“ Продължих да се моля:

- Господи, подари ѝ още малко живот, за да мога да ѝ кажа за теб. Тогава чух глас:

- Не е мъртва. Жива е. Придадох ѝ живот. При тези думи се изправих и казах на всички:

- Защо плачете? Тя не е мъртва - жива е. Присъстващите се вцепениха от изненада.

- Тя е луда. Заведете я в другата стая. Заклучете

Затвориха ме в една празна спалня. Чух как превъртяха ключа отвън. Бях затворничка. Продължих да се моля:

- Господи, събуди сестра ми, за да повярват, че е жива.

В това време вече извършвах последните обреди и ковчегът беше приготвен. По-рано през деня сестра ми беше измита и преоблечена. Щяха да я мият отново, но не през нощта. Едва около 8 часа сутринта чух ключът отново да се превърта. Позволиха ми да отдам последна почит на сестра си.

Стоях до леглото ѝ заедно с други жени. Жената на *моллата* каза *Калмас*, после тя и още три жени се приближиха, за да отнесат тялото за последно измиване. Видях на ръцете и краката ѝ червената къна (*Според източната традиция момичетата и жените боядисват с къна дланите и стъпалата си. Бел. ред.*)... белега на щастие, белега на кръвта... после щяха да увият сестра ми в чаршаф и да я поставят в ковчега. Внезапно сестра ми помръдна ръка, отвори очи, изправи се рязко и се огледа учудена. Разсеяно разгледа ръцете си и попита:

- Какво се е случило?

Хората се разпищяха, отстъпиха назад, а някои се опитаха да избягат от стаята. Настъпи невероятна паника. Прегърнах Анис и тя се вкопчи в мен. Хората се върнаха. Всички ме погледнаха.

- Какво направи? Как може мъртвец да се изправи?

Бях изпълнена с радост и усещах Божието величие. Казах усмихната:

- Попитайте я какво се случи.

Тогава Анис проговори по обичайния си спокоен начин:

- Не се плашете от мен. Аз съм жива. Съпругът ѝ, *имамът* (*духовен водач, глава на мюсюлманска общност. В ежедневието живот имам се нарича ръководителят на общата молитва в джамията. Бел. ред.*), *моллата* и *мюезинът* от джамията, бяха чули суматохата и влязоха тичешком. *Моллата* сложи ръка на главата ѝ и попита:

- *Вати*, кажи истината. Какво се случи? Какво стана с теб? Ти умря преди четиринадесет часа. Пригответе се за погребението ти!

- Не бях умряла - възрази тя.

- Ти беше мъртва. В теб нямаше живот - настояваше лекарката.

- Не бях умряла, а бях заспала - обясни сестра ни. - Докато спях, сънувах как се каня да се кача по една стълба. На върха ѝ имаше човек в бяла роба, със златна корона на главата и от челото му струеше светлина. Видях да простира над мен ръка, а от нея

се излъчваше светлина. Каза: „Аз съм Исус Христос, Царят на Царете. Ще те изпратя обратно и в определеното време ще те върна отново тук." И тогава си отворих очите.

Говореше, а лицето ѝ беше озарено от радост. Не подлежат на описание радостта и щастието на семейството ни. Възползвах се от възможността да разкажа на всеки, който искаше да чуе, за пророка, който вършеше чудеса, и който беше повече от пророк - Исус.

Дори съпругът на Анис, един от най-заклетите ми противници в началото, сега призна, че молитвите ми са върнали съпругата му към живот.

- Кой е този велик пророк, когото си видяла? - попита той след три дни, когато гостите се бяха разотишли. Взех Корана и му показах пасажите в сура Мариам, където се говори за Исус. После му прочетох от Библията историята за възкресяването на Лазар, която се намира в Йоан 11:43-44:

- Сега вярваш ли, че Исус възкресява мъртви? Тук пише, че Исус извикал:

„Лазаре, излез вън" и той излязъл.

Блънд шах отговори бавно:

- Да, вярвам, че Исус, Синът на Мария извърши това чудо. Съпругата ми живее втори живот.

Изглеждаше много щастлив и приемаше всичко, което му казвах. Но най-голямата промяна настъпи в Анис. Тя винаги е била любяща сестра, ала сега направо излъчваше радост и мир. Чух я да разказва видението с Исус на *моллата* и жена му; забелязах колко внимателно я слушат. После обаче започнаха да ме гледат неодобрително.

- Разкажи ми повече за Исус - прошепна тя веднъж, когато успяхме да останем насаме. Дадох ѝ Новия Завет. Обеща да го прочете, но смяташе, че ще ѝ е нужна помощ, за да го разбере. Започна с Евангелието от Матей, а аз ѝ обясних как се е родил Исус и родословието му.

- Продължавай да се молиш за мен. Ще вярвам на това, което видях и ще следвам този, който ми даде живот - обеща тя. - Но аз съм женена, затова някой трябва да се моли за мен.

Очите ми се напълниха със сълзи. Напълно разбирах в какво положение се намира.

Около всички тези събития бях забравила за Сънрайз, но изведнъж си дадох сметка, че е време да се връщам. В действителност с нетърпение очаквах да разкажа на някого за тези чудеса. Преди да се кача на автобуса за Лахор, Анис ми стисна ръката:

- Вратата ми е отворена за теб. Когато пожелаеш, заповядай. Дори другите ни роднини да не искат да те виждат, аз искам.

Автобусът отпътува от автогарата в Гуджерат, натоварен с хора от провинцията и града. Замислих се за всичко случило се, което сега изчезваше като красив сън. Разбрах едно - все още обичах роднините си и техния свят, но вече не можех да живея в него. Бях поклонничка и вървах не по пътя към Мекка, а по един по-пряк път към Бога чрез Исус. Сънрайз се бе превърнал в част от новия ми път. Докато автобусът се клатушкаше към Лахор, изгарях от нетърпение да поздравя отново слепите ми момчета.

Но без да искам бях допуснала ужасна грешка. Така поне ми заявиха от ръководството на училището, след като се появих с три дни закъснение. - Поиска два дни, а те нямаше пет. Последва мъчителен разговор. Уволниха ме, без да ми дадат възможност да се защитя. Предадох защитата си на Бог и оставих Той да отсъди.

Няколко минути по-късно стоях на тротоара на улица Рави до един електрически стълб, все още шокирана и зашеметена от внезапното ми уволнение. Бях гладна - минаваше обяд, а аз не бях яла нищо от ранна утрин. Беше студено и облачно. Този ден щеше да се стъмни рано. Спомних си, че част от дрехите и спалното ми бельо бяха

останали при мъжа, който работеше в пералнята. Пред мен се появиха излъчващите търпение слепи лица на малките момченца и сълзи опариха очите ми. Тяхната *Ба-джи* вече нямаше да им разказва истории. От училището ми дължаха и пари. Разполагах със съвсем малко налични - колкото Анис ми даде сутринта. Стоях объркана и осъзнавах, че се намирам в отдалечен район - несигурно място за покръстена мюсюлманка.

- Отче - казах на Бог и предадох съдбата си в ръцете му, - в града има и добри, и лоши хора. Има ли [някъде място за твоята дъщеря? Моля те, кажи ми ! къде да отида.

Веднага разбрах отговора:

- Върни се в Гуджерат.

Имах достатъчно пари за билет. Хванах автобуса в 2 часа следобед, после наех двуколка и изненадах сестра ми. Тя ме прегърна и щастливо каза:

- Толкова се радвам, че се върна. Сега ще ми помогнеш да разбера Библията.

Дори Блънд шах се зарадва да ме види отново, още повече, че щях да правя компания на жена му. На сестра ми й беше мъчно за децата - две дъщери на осем и на шест години, които бяха в Равалпинди при баба си и дядо си. Мъжът й също трябваше да отиде там, за да наглежда как върви бизнесът му с автобуси.

Така известно време, без никакви пречки със сестра ми се радвахме на нови взаимоотношения. Като две малки агънца пасяхме по зелените пасища на Божието Слово. Сестра ми видимо се променяше, научавайки повече за новия живот. Не беше много строга с прислугата и понякога сама вършеше домакинската работа. Дори даваше на прислужничките да ядат първи.

- Бедните имат право да са първи - повтаряше тя.

Беше намерила стиха, който се казва: „*Нека всеки счита другия за по-горен от себе си.*” *Филипяни 2: 3.*

Само за да разбера мотивите й, я попитах:

- Защо го правиш?

- За да съм сигурна къде ще отида, ако умра утре, защото се опитвам да му бъда покорна - отговори тя.

Прислужниците бяха истински изненадани.

- Откакто нашата Биби се върна от мъртвите, е станала като ангел - повтаряха те.

Работеха по-старателно от всякога и й прислужваха от сърце. Към мен показвах голямо уважение.

Един ден Анис ме попита за моето кръщение. Слушаше внимателно обясненията за значението му:

- Ако наистина искаш да живееш, важно е първо да бъдеш погребана с Христос чрез кръщението. Когато се кръщаваме, очистваме телата, умовете и душите си и ставаме негови деца.

Тогава тя каза:

- Искам да приема кръщението, понеже сега съм християнка. Сърцето ми се промени и искам да направя следващата крачка.

Тревога помрачаваше радостта ми. Аз платих скъпо да приема кръщение. Дали тя наистина разбираше каква цена ще трябва да плати за това свое действие? Но Анис настояваше.

- По-скоро ще ми навреди, ако не се кръстя. - Няма да съм нито мюсюлманка, нито християнка. Ще бъде нищо - твърдо заяви тя. Предадох се. Какво право имах да й откажа помощта си? Ала веднага разбрах, че е изключено да потърся подкрепата на християнски служител - щеше да доведе до конфликт с роднините на Блънд шах, ако не и с някой друг. Налагаше се сама да извърша церемонията.

Един следобед помолихме прислужницата да напълни дълбоката циментена вана с хладка вода и да приготви няколко кърпи и чисти дрехи. После я отпратихме. Видях как любопитните ѝ тъмни очи ни следяха, докато затваряхме вратата на банята.

Стоях с Анис във водата и я попитах дали иска да изповяда вярата си в Христос. Тя каза:

- Сега погребвам своето предишно „аз“ и съм нова в Исус. Ще му бъда вярна.

После я потопих в името на Отца и Сина и Святия Дух, и я предадох на Божията закрила. Беше триумфален момент. По-късно Анис ми разказа как, докато се молила, била издигната нагоре сякаш на ангелски криле и видяла във видение хора, които стоели наоколо и славели Исус.

Вече бях започнала да забелязвам, че винаги когато изпитвах радост за нещо, трябваше да внимавам и да очаквам действието на тъмните сили на злото. Този случай не се оказа изключение. Зет ми разбра за кръщението. Изглежда онази прислужница с острия поглед му беше казала нещо и той беше разпитал сестра ми какво сме правили.

Анис изглеждаше уплашена. - Снощи ме попита и аз му казах какво означава кръщението. Сега е ядосан. Нито харесва, нито разбира смисъла на кръста. Не мога да му го обясня. Като че ли си търси повод да се скара с теб. Моля те, опитай се да не го предизвикваш, иначе сигурно ще те изгони. Постарах се да не го дразня, но в крайна сметка се скарахме.

Блънд шах ме предизвика да му кажа каква е разликата дали четеш Корана, или Библията. Трябваше, разбира се, да му отговоря, че разликата е в Исус. Той беше Пътят, Истината и Животът...

- Съгласен съм с четенето на Библията, но с кръста не съм съгласен - отсеке Блънд шах. - Дори в твоята Библия пише, че само прокълнатите биват разпъвани на кръст. Как може тогава прокълнат човек да дава живот на другите. Имаше победоносен вид. Мислеше, че ме е хванал натясно.

Тъкмо от този повод имах нужда. Прочетох му 1 Коринтяни 1:18: „*Защото словото на кръста е безумие за тия, които погиват.*”

Не каза нищо. Окуражена, му прочетох Йоан 1:29: „*Ето Божия Агнец, който носи греха на света.*”

Сестра ми стоеше и ни слушаше с разсеян поглед, без да се намесва.

Започнах да му говоря за *Тората*, за неговите мюсюлмански корени и да му обяснявам как заместническите кръвни жертви бяха дадени от Бог на Авраам, но след Исус вече няма нужда от тях. Показах му това в Битие 22:11-12: „*Да не дигнеш ръката си върху момчето*”, и после в Йоан 12:32: „*И когато бъда аз издигнат от земята, ще привлека всички при себе си.*” Казах му, че благодарение на великата жертва на Исус на кръста греховете ни са опростени... съвършеният и абсолютен заместител.

Разказах му, че първо в Корана съм открила да се споменава за тези неща, а после съм ги разбрала напълно чрез Библията. Казах му за пророците, които са предсказали идването на Исус. Както и, че Библията не е просто книга, но живото Божие Слово, и винаги, каквото и да се е случвало в живота ми, съм намирала помощ за него в Библията. Завърших с Деяния 4:11-12:

„*Той е камъкът, който вие зидарите презряхте, който стана глава на ъгъла. И чрез кой друг няма спасение; защото няма под небето друго име, дадено между човеците, чрез което трябва да се спасим.*”

Всичко това се случи в 10 часа сутринта в дневната. Блънд шах седеше като хипнотизиран. После се съвзе и ме погледна втренчено.

- Да не искаш и мен да направиш християнин? Живееш тук, ядеш на масата ми, а се опитваш да сринеш мюсюлманската ни вяра по такъв начин! Махай се веднага и повече не се връщай.

Сестра ми тайно ми даде малко пари и прошепна: - Не се връщай в Лахор. Иди в Равалпинди; аз ще те намеря, когато дойда там.

Даде ми адреса на знатна семейна приятелка, също от шиитите, чийто съпруг беше високопоставен правителствен служител. Тя заемаше високо положение в разни благотворителни дружества, които се опитваха да подобрят условията за живот на жените и можеше да ми намери някаква работа.

Това беше добра новина. Трябваше да си намеря работа. Отидох до автогарата с двуколка и се качих на автобуса за Равалпинди. Три часа и половина по-късно наех друга двуколка, която ме остави пред портата на внушителна резиденция на улица Пешавар. Изпратих бележка в къщата, на която написах името си и името на баща ми, та домакинята да разбере, че съм близка семейна приятелка и да си спомни коя съм.

Поканиха ме да вляза; минах през високата порта с чувството, че постъпвам правилно и се надявах нещата да тръгнат на добре.

11: В капан

Стоях в приемната заедно с дамата, при която бях дошла и се стараех да не трепна под изпитателния ѝ поглед. Беше изискана жена, по-висока от мен, със светла кожа и къса коса. Носеше розов *шалвар камийз* и пуловер, а на раменете ѝ имаше черен шал с бродерии.

- Колко мило от твоя страна да ме посетиш - усмихна ми се топло тя. - Изглежда, не сме се срещали преди, нали? Жалко, че съпругът ми го няма. В Аслам-абад е и ще се върне утре вечер. Много е зает.

Плахо потвърдих, че съпругът ѝ е важна личност. Дамата кимна и поръча да ни сервираят чай. Докато пиехме от красиви китайски чаши, украсени с цветче-та, тя забележително поддържаше любезен разговор за здравето ми и за пътуването ми от Гуджерат. Много се разтревожи от новината за Анис. Не ѝ разказах всичко с подробности, долових нежеланието ѝ прислужниците да ни чуят.

Когато изпихме чая, ме покани да я последвам. Заведе ме в спалнята си, затвори вратата, покани ме да седна и започна да ми задава въпросите, останали до момента неизказани:

- Защо си непокрита? И защо си сама? В семейството ви момичетата не излизат така. Какво ти се е случило? В беда ли си?

Бях облечена с бяло сако и *шалвар камийз*, с шал на главата. Отдавна бях престанала да нося *бурка*. Но точно в този момент няхах желание да споря.

- Изненадана сте да ме видите непокрита. А не ви ли учудва, че дойдох пеша? Нали знаете, че бях парализирана и деветнадесет години прекарах на легло?

- Да, знам. Кой лекар постигна такъв добър резултат?

- Ще ви покажа моя лекар. Четирима мъже и изцелен от Исус, записана в Марк 2:9-11, после ѝ подадох Библията на урду, за да се увери сама.

Пое книгата сякаш беше змия, погледна я за момент и ми я върна.

- Тази книга е на християните - каза тя с израз на отвращение.

- Точно така. И аз съм християнка. Тя стисна облегалката на стола.

- Какво чувам?

- Това е истината. Сега принадлежа на този, който ме изцели.

- Какво точно искаш да кажеш?

Разказах ѝ моята история, без да споменавам имената на другите християни.

Домакинята ми полагаше усилия да се владее. Стана от стола, направи няколко крачки из стаята, после седна срещу мен и като се наведе напред, се втренчи в лицето ми с крайно загрижено изражение:

- И така да е - каза тя, - даже и Исус да те е изцелил, необходимо ли е да ставаш християнка?

- В моя случай, да. Намерих нов живот и сега принадлежа на този, който ми го даде. Заради него ме изхвърлиха от дома ми. Но не съм дошла тук да обсъждаме религиозни въпроси. Дойдох, за да ви помоля за работа в някоя от женските ви организации. Ще ми помогнете ли? Не очаквам висока заплата, съгласна съм на всичко.

Настъпи тишина. Тя се взираше в шарките на кишма.

- Разбирам. Знаеш ли, в началото наистина си помислих, че си била отвлечена, но си намерила пътя дотук и си дошла да търсиш помощ.

Засмя се тъжно.

- Добре. Тази нощ ще останеш при мен, а утре ще уредя нещо.

Настани ме в самостоятелна стая, където ми сервираха вечеря. Помолих се кратко и си легнах, уморена, | но спокойна. Оказа се, че семейните връзки, дори на | толкова голямо разстояние, са по-силни, отколкото предполагах.

На другата сутрин, след като закусих сама в столовата, се запознах със съпруга на дамата. Веднага, без заобикалки, ме помоли учтиво да се отрека от християнството. Също толкова учтиво, разбира се, отхвърлих молбата му. Вътрешно треперех цялата, защото срещу мен стоеше мъж, който разполагаше с власт в правителството. Нямах да му бъде трудно да ме смаже като досаден комар, въпреки че бях близка семейна приятелка.

- Помисли добре върху думите си - посъветва ме той. - Все още имаш възможност да се върнеш към исляма, а аз ще ти помогна да се помириш със семейството си.

Дали беше скрита заплаха? Събрах смелост. Отвори ми се възможност, която не биваше да пропускам.

- Благодаря ви, но няма нужда. Не съм се карала със семейството си. Живея в мир с всички. Вярвам в Принца на Мира и той може да даде мир и на вас.

Думите излязоха от устата ми, преди да разбера какво казвам.

- Защо не се отречеш от християнството? - Той вече губеше част от леденото си търпение. - Ако не искаш да живееш с брат си или със сестра си, живеј при мен до края на живота си.

Беше много щедро предложение и без съмнение искрено.

- Благодаря ви, но моето християнство не е просто религия, от която да се откажеш, когато ти хрумне. То е нов живот. Ако се откажа да живея в Христа, ще умра.

И добавих: - Ако не можете да ми уредите някаква работа, кажете ми. Ще си отида и повече няма да ви безпокоя. За момент остана неподвижен като статуя, после се обърна.

- О, да, ще уредим нещо за теб.

На излизане от стаята намигна на жена си.

Чух я да поръчва на шофьора да приготви колата.

- Ела - каза тя.

Качихме се в колата и ни откараха в града. Спряхме пред огромна метална порта. Зад високите стени виждах върха на голяма циментова сграда. На една табела пишеше: „Централен затвор, Равалпинди“. Значи тук щях да работя.

Шофьорът повика пазача да ни отвори портата. Моята приятелка ме заведе в кабинета на директора и поговори с него малко на английски - очевидно за мен. Той позвъни на някакъв звънец; появи се възрастна жена, в ръцете ѝ дрънкаха връзка

ключове. Директорът й каза нещо - не успях да чуя какво - посочи към мен и жената ме повика:

- Ела.

Любезната ми приятелка каза:

- Иди с тази жена. Тук ще бъде по-добре за теб. Благодарих й топло и последвах жената навън. Тя отключи решетъчна врата и ме въведе в дълга стая, подобна на зала, с висок таван и без прозорци. Стаята се осветяваше от решетъчна порта в една от стените. на отсрещната страна имаше друга солидна врата. Десетина жени клечаха на мръсни постелки от палмови листа или от зебло, а някои стояха облежани на стената и гледаха мрачно. Чух как вратата хлопна зад гърба ми и ключът се превъртя. Погледнах безпомощно към най-близката жена.

- Какво става? Къде е работата, която ще върша?

- Работа? Тук няма работа. Ти си затворена, като нас. Какво си направила, че си тук?

Трябваша ми две-три минути, за да осъзная какво казва. Тази, така наречена семейна приятелка, ме беше изпратила в затвора, защото съм християнка! Измамиха ме и ме хванаха в капан. Изтичах до вратата и разтърсих решетките. Никой не дойде.

Извиках. Никой не отговори освен младата жена:

- Можеш да си викаш колкото искаш - няма да те пуснат.

- Какво е това място?

- Ама че си наивна! Би трябвало да знаеш. Това е предварителният арест, ще те държат тук, докато дойде време за процеса или докато не намериш някой да те пусне под гаранция.

Всичко това, разбира се, бе обрисувано с много по-цветущи изрази.

Опитах се да остана спокойна и да размисля. Колко дълго ще ме държат тук? В какво престъпление ще ме обвинят? Престъпление ли е да си християнин? Със сигурност според конституцията не е наказуемо да си част от малцинство. Въпреки това според ислямския закон бях извършила възможно най-тежкото провинение и бях като прокажена за семейството ми.

Тази мисъл ми напомни за обещанието на Анис да ме намери. Тя положително щеше да дойде скоро. После погледът ми попадна на чантата ми. По някаква щастлива случайност не ми я бяха взели. В нея имах Библия и чисти дрехи - несравними съкровища в място като това.

Огледах се наоколо по-внимателно. Къде можех да почивам тук? Стаята беше дълга около двадесет и пет метра; имаше три-четири странични стаички с железни легла, покрити с тъмни одяла. Те предпазваха от студа на хималайския нощен въздух, който нахлуваше през решетъчната врата. Но само един поглед ми даде да разбере, че не мога да спя там. Стаичките бяха много тъмни и задушни, без прозорци - като гробници. А и не исках да бъда изядена жива от паразитите, с които гъмжаха одеялата. В залата, на студения, твърд, мръсен под, другите жени се увиха от глава до пети в чаршафи и легнаха върху мръсните постелки. Облечена с всичките си дрехи, не мигнах цяла нощ и през резките на затвора сънено гледах ясното нощно небе, луната и звездите.

Хигиената беше проблем, който постоянно безпокоеше мен и другите жени. Неприятната миризма в стаята подсказваше за наличието на тоалетна, но в нея нямаше течаща вода, нито даже мивка - само една *чиста*, глинена кана с вода, за всички нас. Използвахме я и за миене, и за пиене. Отговорникът за водата я пълнеше всяка сутрин. За горната част на каната бе закачена с верига чаша, имаше още две стъклени чаши за пиене и *вода* за ритуалните измивания. През времето, прекарано в затвора, не забелязах никой да я използва. На никого и през ум не му минаваше да се моли. Три пъти дневно

пазачът ни носеше подобие на фана - сух хляб и чай за закуска, а за обед и вечеря - рядка лещена чорба, полусурови *чунати* и от време на време безвкусен патладжан. Храната - такава не бих дала дори на просяците вкъщи - предизвикваше яростта на затворничките. Понякога изливах чае върху пазача и проклинаха него, готвача, полицията, съда и кого ли още не с думи, които ме караха да си запушвам ушите.

От време на време в далечината, зад решетъчната врата, виждахме как идват роднини или приятели на затворничките и им носят разни неща. След това вратата се отваряше и за кратко отвеждаха една-две жени в стаята за посетители. Връщаха се с чисти чаршафи и храна - неща, които правеха живота там поносим. след това черпеха със сладък ориз, пилаф и пиле, но на мен никога не ми предлагаша.

Никой не проявяваше интерес към мен; никой не ми предявяваше обвинение, въпреки че, както стана въпрос, това не беше истински затвор, а само предварителен арест за тези, които ги очаква процес. Колко ли дълго можеше да вехне човек тук, преди да бъде съден?

Попитах главната надзирателка:

- Защо съм тук?

- Не знам. Директорът ми заповяда — каза жената безразлично. - Аз само изпълнявам заповеди.

От сградите в мъжката част на затвора чувах викове на мъже - биеха ги жестоко. От другите жени разбрах - изглежда някои от тях имаха връзки с градските банди - че така изкопчват признания, за да се предяви обвинение. Научих още, че е възможно жени да бъдат бити от жени със същата цел. Чаках и се чудех дали такава ще бъде и моята съдба.

През първата седмица не можах нито да спя добре на твърдия под, нито да ям затворническата храна. Щом ме лъхнеше миризмата на чорбата, изгубвах всякакъв апетит. Не ми харесваха мърсотията, вшките, смрадта, а в началото и компанията. Но когато започнех да се люшкам на вълните на съмнението и страха, отворях скъпоценната си Библия и откривах как постепенно всичко си идваше на мястото и в мен потичаше мир като река. В Деяния 12:6-8 прочетох за Петър и Йоан, когато били в затвора. Помислих си, че за тях също е било шокиращо да ги третират като престъпници, както и за мен. Но те благодаряха и пееха песни на възхвала. Също и апостол Павел, когато пише от затвора, казва: „*За всичко благодарете.*” Добре тогава, и аз щях да благодаря, че можех да прославя Бога при подобни обстоятелства.

В началото, докато използвах принудителното бездействие, за да размишлявам върху Божието Слово, се опитвах да се абстрахирам от съкилийничките ми. За мен беше очевидно, че повечето от тях са престъп-нички, които обичаха злото; членове на банди, измета на големия град, крадли, джебчийки, похитителки и една убийца от северозападната погранична провинция - беше убила съпруга си. О, тази моя гордост! Затворът щеше да бъде идеалното лекарство за нея.

Търпеливото ми мълчание, когато се обръщах към моята книга, само увеличи уважението им към мен и усили любопитството им. За тях бях загадка, която искаха да разгадаят.

- Какво толкова интересно четеш? - Погледнах жената, която ме попита. Беше сравнително млада, с преждевременно състарено, зло лице. - От дни четеш тази книга и не ни обръщаш никакво внимание. Трябва да е хубава. За какво се разказва?

- Наистина ли искаш да знаеш какво пише в нея?

- Да. Само и само да минава по-бързо времето в тази адска дупка - отвърна Калсум. Останалите спряха да си говорят, за да чуят разговора ни.

И така започнах да им говоря за Него. Вдигнах книгата.

- Това е огледало.

- Как така е огледало? Това е книга - каза друга - Катун - и погледна приятелките си, за да потърси съгласието им.

- Да, това е книга, но също така е огледало, защото в нея ние се виждаме такива, каквито се представяме пред Бога - Съдията на всички хора.

- Гледката хич не е добра - остро се изсмя една от жените.

- Права си - съгласих се аз. - Това огледало ни показва нещата, които вършим, и ги нарича „грях“. Греховете ни не са добро нещо нито в очите на хората, нито в Божиите очи. Хората осъждат греховете ни и ще ни накажат за стореното. Но Бог е свят и би трябвало да ни осъди още повече за греха ни. Бог не харесва греха, защото е престъпление против Него. Бог трябва да накаже греха със смърт.

Цялото внимание на клетите жени, които очакваха наказанието си, се насочи към мен. Продължих:

- Ще си помислите: „Тогава за нас няма изход. Трябва да изтърпим наказанието си.“ Но огледалото ни показва, че Бог има два начина да се справи с греха ни. Единият води към смърт, другият - към живот и ние избираме по кой път да тръгнем.

Настъпи неспокойна тишина. Наруши я Калсум:

- Огледалото как прави всичко това?

- Показва ни, че Бог е осигурил начин да ни прости греховете. Той самият призовава нас, грешниците, да отидем при него с греховете си, за да бъдем опростени. Тази книга ни казва: „*Елате при мене, всички, които се трудите и сте обременени, и аз ще ви успокоя.*“ (Матей 11:27-30)

Реакцията на жените ме изненада. Внимателно следяха разговора. Една се обади:

- Не можем да отречем, че сме грешни. Точно за това сме тук. Никой не може да заличи делата ни.

Обясних й учението за прощението, записано в 1 Йоан 1:8-9: „*Ако изповядаме греховете си, той е верен и праведен да ни прости греховете, и да ни очисти от всяка неправда.*“

Някои останаха силно впечатлени. В очите им просветнаха сълзи. Помолиха ме да им разкажа повече. И така с част от тях се уговорихме всяка сутрин да изучаваме Библията заедно.

След много кратко време започнах да виждам промяна в тях, която прозираше под покривалото от нечистота. Не се Състоеше само в това, че вече споделяха с мен пилето и пилафа си или че имах чисти чаршафи, в които да се увивам, когато спя. Най-хубавият резултат беше, че седем от тях изповядаха греховете си пред Бога и признаха вината си за дела, които отричаха пред властите, включително убийцата от северозападната погранична провинция и две джебчийки. Увериха ме, че никога повече няма да вършат престъпления. - Това е работата, която дойде да вършиш в затвора - казах си аз, докато месецът течеше бавно и еднообразно.

Три от жените бяха отведени на съд. Разделиха се с мен със сълзи на очи. Но после и аз бях призована. Вратата на затвора се отвори. Отведоха ме в приемната на директора, където ужасената Анис ме чакаше заедно с приятелката, на която се бях доверила - последната се опитваше да изглежда възможно най-равнодушна.

Въпреки че бях мръсна, Анис се хвърли към мен и ме прегърна. После се обърна към възрастната жена и започна да я разпитва:

- Какво е направила сестра ми за да отиде в затвора? Убила ли е някого?

- Сестра ти е станала християнка. Отрекла се е от исляма. - Това, както пролича в тона й, беше по-голям грях от убийството.

- Това е нейна лична вяра. Открила е истината и не се страхува да го признае. Не можете да я затваряте за това, поне докато в Пакистан има закони.

Приятелката ни нямаше какво да отговори. Само сви рамене.

- Добре, щом искаш, вземи си я вкъщи. Анис се обърна към мен.
- Гюлшан, веднага ще дойдеш с мен у дома. Мисълта за това не ме привличаше.
- Защо да идвам у вас. В затвора ми е по-добре, отколкото в къщата ти.
Изглеждаше наранена.
- Защо говориш така?
- Защото съпругът ти обижда Исус и кръста. Не искам да го слушам. Тук в затвора жените ме слушат, приемат Исус и аз мога да съм им от помощ.
Анис ме прегърна със сълзи на очите.
- Толкова много обичаш Исус.
- Бих дала живота си за Исус.
Беше истина. Всичко, случило се досега, само укрепи вярата ми. Бях преминала през тъмните тунели на отчаянието, но в тъмнината имаше светлина.
- Аз също обичам Исус. Искам да науча от теб повече за него - заяви сестра ми.
После ми разказа какво се беше случило със съпруга ѝ. В деня, когато напуснах дома му, той претърпял катастрофа и лежал цял месец в болница. Не успяла да се свърже по-рано с мен, защото на първо място било задължението към съпруга ѝ. Тя продължи:
- Сега няма да направи нищо срещу теб. Разреши ми да те заведа вкъщи.
Колко бързо се обръщаше съдбата. В един момент живеех с отрепките на женското общество в затвора - и намирах голямо удоволствие в компанията им. Час по-късно се киснех във ваната в *прекрасния* дом на сестра ми в Сателайт Таун, Равалпинди, с прислужнички, готови да откликнат на всяка моя заповед. Чудех се колко време ще мине, преди отново да ми покажат пътя заради неспособността ми да си мълча по въпроса за моята вяра.

12: Изкусителят

Сега си мисля, че престоят ми в Пинди със сестра ми и зет ми беше един от най-щастливите периоди в живота ми след като станах християнка. Анис правеше всичко за мен, а съпругът ѝ беше мил, въпреки че изглеждаше унил. Още веднъж бях част от семейството и към мен се отнасяха с любов и внимание.

Домакинството имаше прислуга - две-три прислужници, секретар, готвач и шофьор. Синът на готвача работеше в градината. Вече не трябваше да шия и да почиствам маси. Задачата ми сега беше да забавлявам малките ѝ дъщери и аз правех за тях това, което Анис някога правеше за мен - разказвах им истории. Тази роля ми харесваше.

В същото време се хванах, че наблюдавам прислужниците със съчувствие; осъзнавах колко много домакинска работа имат - да мият чиниите, подовете, да перат дрехите, да трият, мият, чистят, лъскат, да бършат праха, да прибират, разместват, сортират, подреждат. Благодарях им с усмивка. Нищо не ми струваше, а на тях им носеше радост.

Сестра ми и аз, сестри в Господа, много се сближихме. По два-три часа на ден прекарвахме в изучаване на Библията. Много бързо Анис схвана един основен факт: Библията е много по-лесно разбираема от Корана. Тя беше на нейния език и нямаше загадки. Можеше да се чете като обикновена книга и да се видят от друга гледна точка някои еднакви за мюсюлмани и юдеи исторически събития. Тя обаче съдържаше и нещо повече - непогрешимия авторитет на истината.

Анис ми каза:

- Прекрасни думи. Носят утеха. - Тя мислеше за изгубеното си дете.

- Истина са - посочих аз. - Това са думите на небесния ни Отец. Както и да се чувстваш, тъжен или щастлив, в тази книга има отговор за теб. Най-важното е да знаеш, че греховете ти са простени, и да ходиш с Исус ден след ден.

- Имам чувството, че той е с нас сега, докато говорим за него - сподели тя.

Показах ѝ стиха: „Където двама или трима са събрани в мое име, там съм и аз посред тях“ (Матей 18:20).

- Когато се молим, той ни слуша. Той е с нас. Разбираме думите му, защото Святият му Дух ни ръководи.

Блънд шах не се радваше много на новите интереси на съпругата си.

- Не разказвай на всички, че Христос те е възкресил от мъртвите. Мълчи си - съветваше я той.

Тя, мисля, не обръщаше голямо внимание на думите му.

Заради доброто на сестра ми не разправях безразборно на всички, че съм християнка, но когато ме питаха направо, им казвах за видението и изцелението ми - обикновено това им затваряше устата.

Анис и съпругът ѝ имаха много роднини и приятели; всеки ден приемаха посетители в прекрасното бунгало. Строгите обичаи в един шиитски дом изискват, независимо от това какво става в други части на мюсюлманския свят, да се спазва основният принцип за разделение на половете. Гостите - мъже и жени - дори и когато идваха заедно, сядаха в отделни части на верандата или в различни стаи. На моменти аз, като християнка, негодувах срещу това деление на хората. Особено сега, като знаех, че в обществото, където Христос е направил народа си да бъде едно, животът си тече много добре и без разделение. Но в Пакистан, държава, основана на ислямските идеали, всяка част от обществения ни живот се съпоставя с учението на Корана и тълкуванията му в традиционните писания. На фона на градския живот с неговата сложност, напрежението от тази ситуация тук се усещаше по-ясно, отколкото в Джханг - провинциален град, изостанал по тези въпроси. Част от мен осъждаше всичко това, но друга част се наслаждаваше на познатото отпускащо удоволствие от женска компания и разговор, необезпокояван от мъжко присъствие.

Колко успокоително беше да слушаш разни дребни подробности; коя за кого ще се омъжи, чие дете е болно и чие здраво, какво учат децата в училище, какви професии ще си изберат. Сега и момичетата получаваха образование, някои дори отиваха в колеж, но после им беше трудно да си намерят работа, а често не беше и желателно. Жената имаше възможност да стане лекарка, учителка на момичета или медицинска сестра. По-трудно беше да си намерят работа в среда, където работят мъже, като например в офис. Но за семействата ставаше все по-трудно да държат образованите си дъщери вкъщи, докато се омъжат, защото много млади мъже отлагаха сватбите си, за да се изучат в чужбина. Съществуваше вечно противоречие между религиозния идеал и реалния живот. Е, нищо, в наши дни това е проблем за всяко семейство - те хвърляха вината за разрушаването на стандартите на чуждото западно влияние и с облекчение се отдаваха на по-приятни мисли - късаха от дървото на мечтите най-богатото, най-красивото бъдеще за своите синове и дъщери. Слушах и повече от всякога разбирах, че подобни мечти са крехки цветчета, готови да отлетят при всеки по-силен порив на вятъра. Това противоречие нямаше да изчезне. Тогава не осъзнавахме как опитът да се изопачи логиката на живота според логиката на религията, повторен в голям мащаб, би довел до експлозия.

Анис изказа мислите ми със свои думи:

- Те се притесняват за децата си, но накъде вървят самите те?

Безсмислието на религиозния живот без Христа понякога я смазваше.

Пребиваването ми и от двете страни на завесата, *пурда*, ми даде възможност да разбере колко здрава и сигурна основа съм намерила за живота си. Сега щастието ми не зависеше от осъществяването на личните ми амбиции - то идваше от изпълнението на Божията воля. Нито за миг не си позволих да си въобразя, че сегашното ми спокойствие ще продължи завинаги. И бях права.

През ноември разбрах, че зет ми заминава по работа за известно време от Равалпинди за Лахор.

- Всички трябва да заминем - каза Анис. - И ще се наложи да отседнем при Алим шах.

Новината ме поразиха.

- Много съжалявам, но не мога да дойда в Лахор с вас. Брат ни Алим шах ме уведоми, че след като съм станала християнка, вратата му е затворена за мен. Лицето на сестра ми се смръщи като на малко дете, готово да заплаче.

- Имам нужда от молитвите и от помощта ти. Ако Алим шах не те приеме, ще наема друго бунгало и ще дойда да живея там с теб.

- И какво ще направи съпругът ти тогава? Мисля, че ще се разведе с теб. Прегърнах я и се съгласих да отида с тях. Щяхме да видим как брат ми ще приеме присъствието ми.

Така, на 28 ноември към 4 часа следобед, тръгнахме с кола, а багажът замина с камион.

- Толкова се радвам да те видя. Добре дошла в дома ми.

Това каза брат ми Алим шах. Не вярвах на ушите си. Сякаш онзи разговор по телефона никога не се бе състоял.

Семейството временно се нанесе при Алим шах, докато намерят друга къща. Настаниха ме в хубава спалня и имах лична прислужница.

- Знаем, че тук имаш приятели - каза брат ми най-неочаквано. - Поръчах на шофьора ми да те закара където пожелаеш.

Топло му благодарих, но вътрешно се безпокоях. Всичко беше прекалено хубаво, за да е истина.

В неделя помолих шофьора да ме закара до Методистката църква на улица Уорис. На вратата пасторът ми стисна ръката и хората ме поздравиха мило, но никой не попита: „Как си? Къде беше? Имаш ли нужда от нещо?“ Затова не отворих дума за проблемите ми, а както винаги се доверих на Бог да ги разреши.

Четири месеца по късно, една майска вечер, аз се молех в стаята си, седнала на стола с отворена Библия на коленете. Чух изскърцване и отворих очи. Срещу мен стоеше Алим шах и ме гледеше усмихнат. Потръпнах и кой знае защо си помислих за тигри.

- Надявам се да си щастлива тук, в дома ми - подхвана той с възможно най-милиятон. - Дано се разбираш добре с жена ми и се радваш на децата ми. И прислугата да не ти създава проблеми.

- Много съм щастлива тук - казах аз искрено.

- Много те обичаме и искаме да останеш при нас завинаги. Всъщност, уреждам да ти построят бунгало в Гулберг (хубаво, модерно предградие за средно богати хора, на около десетина километра оттук).

Той продължи:

- И искам да дойдеш на почивка с мен. Следващият месец ще посетя някои ислямски страни... Мекка, Медина. Искаш ли да отидем заедно?

Изкушаваше ме. Спомних си за стиха: „Всичко това ще ти дам ако...“ (Матей 4:8-9).

- Нямам нищо против да дойда с теб, но няма да променя вярата си. Взе Библията от скута ми, сякаш не бях казала нищо, и погледна замислено отворените страници.

- Всичко, което искам в замяна на това, което ще направя за теб, е тази книга. Дай ми Библията си и аз ще я върна в склада на Библейското дружество, за да не я четеш повече. Престани да ходиш на църква и ще ти дам каквото поискаш. Казах на глас:

- Псалм 119:105: „*Твоео слово е светилник на нозете ми и виделина на пътеките ми.*” Това е Божието Слово и то ми показва кое е добро и кое е зло. Няма да ти го дам... то е част от живота ми.

Видях, че започва да се ядосва. Бързо добавих:

- Не мога да престана да ходя на църква, защото тя е Божият дом. Невястата се приготвя и Младоженецът ще дойде скоро. „*Който се отрече от мен пред хората, аз ще се отрека от него пред Отца ми, който е на небесата.*” (Матей 10:33)

Алим шах подскочи. Хвърли Библията към мен.

- Преди изгрев искам да си напуснала дома ми, да не те виждам повече.

Капанът беше заложен. Щракна, но остана празен. Жертвата избяга.

Никой друг не дойде да ме види през тази нощ. Лежах с натезало сърце. На другата сутрин във въздуха се носеше студенина. Снаха ми не ми проговори. Брат ми не се виждаше никъде. Анис и съпругът ѝ също не ми се обадиха. Прислужницата само остави закуската и тихо излезе.

Натъжена, си опаковах багажа - четири-пет рокли, които Анис ми беше ушила. Оставих хубавите дрехи, които Алим шах ми беше купил, защото беше казал:

- Не вземай нищо от тази къща.

Куфарът ми стоеше в коридора. Отивах към него, когато срещу мен се зададе Сефдар шах. Не се бяхме срещали откакто напуснах Джханг, но радостните приветствия застинаха на устните ми, когато видях израза на лицето му и това, което носеше в ръка. Беше пушка.

Хвана ме за китката и ме повлече надолу по стълбите към мазето.

- Седни тук и не мърдай! - заповяда ми той. Подчиних се. Понякога, когато беше ядосан, Сефдар шах ставаше жесток. Отиде да повика Алим шах.

В къщата цареше мъртва тишина, витаеше страх.

Братята ми дойдоха. По лицата им се четеше твърдост и решителност. Сърцето ми биеше силно, а краката ми сякаш бяха от слама, но аз седях на дивана и се опитвах да запазя спокойствие.

Братята ми седнаха срещу мен от другата страна на масата. Насилвах се да ги гледам в пълните с омраза очи, но те сякаш не ме забелязваха. Сефдар шах подаде пушката на Алим шах:

- Убий това проклетие за семейството ни! - процеди той през зъби.

Алим шах сграбчи ловджийската двуцевка и бавно я насочи към главата ми. Проговори с тихо отчаяние:

- Защо искаш да умреш! **Всичко което трябва да** направиш, е да кажеш, че вече не приемаш Исус Христос за Божий Син и да престанеш да ходиш на църква. Тогава ще пощадим живота ти и няма да те застрелям.

На слабата светлина лицето му изглеждаше измъчено и изпито. Разбрах какво огромно усилие му струва всичко това - любовта му към мен се бореше с любовта му към всичко, научено от баща ни.

За мен това също беше ужасен момент. Като всички момичета мюсюлманки бях възпитана да се отнасям към братята си с голямо уважение. Никога преди Исус да влезе в живота ми, не им се бях противопоставяла; никога не им бях отговаряла грубо; знаех,

че при нужда можех да разчитам на любовта, уважението и закрилата им. Освен това татко им заръча тържествено да се грижат за мен, въпреки че въобще не бе предвидил подобно стечение на обстоятелствата. Конфликтът между любовта и дълга разкъсваше братята

Но аз трябваше да продължа. Не можех да се върна назад, не и сега.

- Ще ми гарантирате ли, че ако не ме застреляте няма да умра? В Корана пише, че щом човек се е родил, той ще умре. Така че, давай, стреляй. Нямам нищо против да умра в името на Христа. В моята Библия пише: „*Който вярва в мене, ако и да умре, ще живее.*” (Йоан 11:25)

Цевта на пушката се поколеба и се спусна надолу.

В настъпилата тишина се обади Сефдар шах:

- Нали не искаш да убием тази християнка и после да ни обвинят за това. Тя вече е проклетие за нас. Изхвърли я.

Избутаха ме пред тях нагоре по стълбите. Взех си куфара и излязох. Изтощени, братята ми се прибраха в бунгалото.

„*Ни едно оръжие скроено против тебе не ще успее.*” Знаех къде съм прочела това - в Исая 54:17 - но не знаех, че ще се окаже толкова вярно.

13: Свещта

- Къде да отида, Отче?

Стоях сама на тротоара на улица Саманабад и се опитвах да спра сълзите от шока и току-що преживяната болка. Оглеждах се, търсейки нещо да ми подсказже какво да правя по-нататък. По чакъления път нямаше никакво движение, а бунгалата спяха зад високите стени под светлината на ранното утринно слънце и ревниво пазеха охолния живот вътре. Почти без да мисля, се обърнах надясно и закрачих по циментовия тротоар към автобусната спирка, която се намираше на около километър и половина. Докато стигна до нея, вече бях взела решение - Джон и Бимла Емануил щяха да ме подслонят.

Джон Емануил, градинар, живееше в колония „Медина” със съпругата и четири от петте си деца. Семейството посещаваше църквата на улица Уорис. Бяха ме канили у тях един-два пъти и с удоволствие бях разговаряла с тях за Господ, за изцелителната и спасителната му сила. Бяха ми казвали:

- Ела у нас, когато пожелаеш; домът ни е винаги отворен за теб.

На спирката имаше няколко вида транспорт. Наех рикша до Музанг Чунги и оттам микробус, който пътуваше към Гуруммангат. После пеша през железопътния прелез до колония „Медина”.

Вървах по изровения, пращен път между къщите и заобикалях откритите канали към близката *хоуди*, отворена септична яма. Пред къщата на Джон Емануил хванах края на увесената във *кунда* и потропах силно на двойната дървена врата. След малко Бимла отвори и ме погледна с изненада, после ме покани да вляза.

Разказах й отчасти какво се беше случило и я помолих за временен подслон.

Видя, че треперех и ме прегърна:

- Добре дошла у нас, всичко наше е и твое. Късно следобед, яхнал колелото си, се върна Джо Емануил. Загрижено изслуша историята ми.

- Не се тревожи. Аз съм твой брат в Христа - увери ме той.

- Колко странно, че се чувствам толкова близка с хора, които даже не са ми роднини - помислих си аз стоплена от тяхната загриженост. Явно в единство истински

вярващите в Христа свързва последователите му с връзки, по-здрави от кръвното родство и брака.

Къщата, която държаха под наем, беше малка -само дневна и веранда. От едната страна на верандата се намираше кухнята, от другата - тоалетната. Чудех се къде ще спим всички - оказа се, че аз ще спя с децата - най-голямото беше на осем години - на верандата. Тя имаше транспаранти, които се спускаха при студено време, и така се превръщаше в стая. Джон и Бимла спяха на двора, нещо обичайно когато къщите са малки, а семействата - големи. В двора не расте нито трева, нито цветя - нямаше място за градина. Двор Покрит с глина и слама, та да се получи твърда основа, беше боядисан в бяло и така представлява разширение на сградата. Все пак имаше цветя в саксии, които му придаваха свеж вид. Обстановката, твърде скромна в сравнение с това, което оставих зад себе си, все пак ми предоставяше свобода да извадя Библията, да я чета, да я изучавам заедно с Джон и Бимла да се моля. Заради тази свобода се изправих срещу смъртта.

През тази първа нощ обаче, легнала върху *чардака* на открито, завита с чаршаф, не можех да заспя: тревожеха ме непознатата обстановка, препускащите мисли и досадните нощни шумове. В този район хората си лягаха рано, а сутрин ставаха по изгрев слънце, за да се приготвят за пътя до града, където работеха след като суматохата на деня утихна и гласовете на водните помпи замряха, настъпи дълбока тишина, в която се дочуваха други звуци и шумове, чиито произход можех да отгатна.

Чуваше се писукане и пълзене на плъхове. Зад къщата се бяха образували локви от лошо направен канал и в тях щастливи семейства жаби шумно се забавляваха, а в храстите пееха щурци. Нямаше мрежа да ме пази от комарите, които на облак танцуваха около мен. От сламения покрив на верандата се чуваше тихо шумолене - чудех се какъв ли гушер или хлебарка се кани да се стовари отгоре ми. Завиждах на здравия спокоен сън на децата. Въртях се в леглото, а тихото им дишане сякаш се усилваше, докато заприлича на далечно море.

Запуших си ушите и погледнах към ивицата небе, което се виждаше изпод покрива на верандата. Опитах се да заспя, като броя мигащите звезди, но още повече се разсъних. После в полезрението ми се появи самотната луна и обля двора с мистериозната си светлина, толкова обичана от поети и влюбени. Но вятърът, деспотичен властелин, из ревнува сребърната ѝ красота, и я завеси от облаци и я скри от жадните погледи. Час след час наблюдавах танца на луната и звездите по небето и усещах как ударите и скърбите на деня постепенно започват да ми се изясняват.

Беше един от тези моменти, когато важните неща на живота се издигат над обичайния хаос, сред който преминава голяма част от съществуването ни. Разбрах, че аз, Гюлшан Естир, бедна и мразена от тези, които трябваше да се грижат за мен. Изхвърлена от живота им, сега съм свободна от всякакво бреме. Завесата наследствената религия, някога отделяла ме от непознаваемия Бог, бе разкъсана и Той ми бе разкрит в личността на Исус Христос, моя Господ. Сега пътят на ученичеството бе набеязан и независимо дали щеше да е приятен или болезнен, аз щях да вървя по него в послушание. Но не бях сама. Имах Един, който бе силен и щеше да се погрижи за всяка моя нужда.

Унасях се в сън и видях как просветляващото небе погълна звездите; остави само ярката утринна звезда, предвестник на зората. Мислех си за Исус, Утринната Звезда на надеждата, изпратен от Бога да освети живота ми, и най-накрая заспах спокойна.

Събудих се с клепащи, натежали от ясната дневна светлина. Четиригодишният Гуду ме дърпаше за ръката. Докато се мъчех да се измия с вода от помпата в двора, си

мислех за идеята, осенила ме през нощта - да си потърся някаква работа, защото не биваше да очаквам приятелите ми да ме издържат.

Директорката на частното девическо училище ме огледа от глава до пети. Стоях в кабинета, смутена от тази студена, дейна жена, от която лъхаше авторитет. Но и аз бях непоколебима. Тя оправи шала си и каза учтиво:

- Добро утро, мадам. Мога ли да ви помогна? Дъщеря ли имате тук?

- Не, нямам дъщеря. Дойдох да попитам дали в училището нямате нужда от учителка.

Изречението ѝ се промени от учтиво-въпросително в леко снизходително. Разбрах, че директният подход ми спечели черни точки. Трябваше да ѝ пиша, а не да идвам да търся работа както правят прислужниците и градинарите.

- Какъв предмет преподавате и каква квалификация имате?

- Мога да преподавам урду, ислямска религия, история, география и математика на гимназиално ниво.

Погледна ме с изненада, като че ме преценяваше наново.

- Отлична учителка за момичета, но за съжаление вакантното място, което имах, вече е заето. Не мога да ви наема, но ако оставите името и адреса си на секретарката, ще се свържа с вас веднага щом се освободи място.

Изправи се зад тежкото бюро, за да ме изпрати, но аз останах на място. Бях отчаяна.

- Дали не знаете за някое момиче, което по някаква причина има нужда от домашна учителка - поради болест или защото родителите ѝ не искат да ходи на училище?

- Съжалявам, не знам. Но ако чуя нещо, ще ви информирам, ако оставите името и адреса си на секретарката.

В продължение на две-три седмици идвах в града да търся работа и предлагам уменията си от училище на училище като амбулантен търговец. Вземах адресите им от бюрото за безработни, където изненадах служителите с подадената молба. Представявах загадка за тях - млада жена с добър произход, с ръце, негодни за тежка работа, и очевидно останала без подкрепа от семейството си.

Джон и Бимла отново и отново ме уверяваха в готовността си да ми помагат, но аз осъзнавах каква тежест съм за семейството им, което се издържаше само с една малка заплата. Вървах с прокъсани обувки по улиците под парещото слънце и се молах за работа. Когато се ядосвах или обезкуражавах, си спомнях за Исус и как Той е вървял по улиците, за да умре на кръста за мен.

При четвъртото ми посещение в бюрото за безработни, чух, че някакво седмично списание с офис в стария базар „Анаркали“ търси репортерка. Знаех, че Анаркали - означава „цвет на нар“ - се е казвала една от трагичните героини, с които изобилства нашата история. Била зазидана жива от императора, защото се влюбила в Салим, без да знае, че той е неин доведен брат.

- Още едно зловещо момиче, попаднало в беда - помислих си аз и се опитах да си спомня дали Салим беше понесъл същото тежко наказание. Сигурно не, понеже беше син на императора.

Бях виждала списанието: 24 страници, цветна корица със снимки на известни хора и с политическа насоченост. Отчаянието ме правеше смела; помолих за интервю.

В 10 часа сутринта на следващия ден се явих в офиса на първия етаж в базара „Анаркали“. Редакторът - висок мъж с приятна външност и маниери и светъл цвят на кожата - беше облечен в лек черен костюм. - Моля седнете - покани ме той и посочи стол, акуратно поставен върху квадратния килим близо до полираното му бюро.

Натисна звънеца и помоли появилия се младеж да ми донесе студена кола. Поднесоха ми я в бутилка със сламка.

- Интересно ми е да разбера защо въобще ви трябва работа? - попита той и белите му зъби блеснаха в усмивка.

- Нямам родители, а съм образована. Искам да печеля, за да се издържам.

Играеше си с химикалка с позлатен връх; лъхна ме слаб аромат - вероятно от одеколона му.

- Все пак - настоя той, - защо братята и сестрите ти не се грижат за теб, а ти се налага да работиш?

- О, те всички са женени, имат семейства. Не желая да им бъда в тежест и затова искам да работя.

Поинтересува се къде другаде съм търсила работа. Разказах му за неуспешните опити да започна като учителка. Докато си говорехме, светлината от прозорците с мрежести пердета падаше върху лицето ми и аз виждах как ме изучава с любопитство. Взе решение. Учудващо бързо, както си помислих по-късно.

- Можеш да започнеш от утре. Ела между 8.30 и 9 часа. Не се притеснявай - ще ти кажа някои основни въпроси, които да задаваш при интервю. Ще трябва да работиш много и да посещаваш хората по домовете, понякога в училища.

- Имам голям опит в посещения по домове - помислих си аз, но не го казах.

Обясни ми, че ще получавам основна заплата от 100 рупи на месец. Щях да получавам и част от парите, които дамичите плащат за привилегията да ги интервюират. Идеята беше, че като си плащат, ще говорят каквото си искат. Щях да получавам двадесет процента от тази сума. Системата работеше повече за списанието, отколкото за мен, но няха сили да се пазаря.

- Не си мюсюлманка - по-скоро каза, отколкото попита той.

- Християнка съм. - Настъпи дълъг, мъчителен момент, докато той размишляваше. Най-сетне пхна химикалката в горния джоб на сакото си, стана от стола и заключи:

- Добре. Няма голямо значение. Изглежда, наистина си образована, както спомена, и не се страхуваш да разговаряш с хора.

Заведе ме в редакцията - запознах се с трима репортери, фотографа и калиграфа. Даде ми лично бюро. Имаше и трета стая, където обядвахме - безплатно. Там работеше *чапрас*, разсилен: изпълняваше поръчки, проверяваше пощата, носеше обеди и правеше чай.

На следващия ден пристигнах в уречения час на работа и се запознах с колегите. Бях единствената жена сред седем мъже, но първоначалните ми страхове се оказаха напразни - всички се отнасяха към мен с голямо уважение и в стаята на репортерите ме наричаха *ба-джи* (сестра). През следващите четири дни научих всичко, което беше възможно, включително и десетте основни въпроса за интервю. Бях решена да успея.

Както разбрах много скоро, новините се пишеха в редакцията, редакторът ги проверяваше, даваха ги на калиграфа, който ги преписваше на урду в колонки върху големи листи хартия. Преди да занесат текста за печат, редакторът го преглеждаше за грешки.

В задълженията ми влизаше да помагам на редактора да провери работата на калиграфа, преди списанието да отиде в печатницата. Понякога трябваше да ходя с *чапраса* до пощата, за да занесем или получим колети.

При всеки нов брой на списанието трябваше да опаковам и адресирам екземплярите. Разучих различните видове етикети и лепила и с удоволствие изпълнявах новите си задължения, докато с трепет очаквах първото интервю. То щеше да бъде със съпругата на бившия министър на външните работи, напуснал правителството поради

лични проблеми с г-н Бхуто, министър-председателя. Следователно щеше да ми се наложи да задавам въпроси, които дамата би приела като вмешателство в личния им живот. Редакторът обаче ме увери, че тя най-вероятно ще се радва на възможността да изкаже своята гледна точка. Както обикновено, той се оказа прав.

Дамата ме посрещна любезно в личната си дневна и ме покани да седна. Веднага си спомних за друга любезна дама, която накрая ме вкара в затвора. Трябва да призная, бях доволна, че представлявам пресата и разполагам с малко повече власт, отколкото в миналото. Сега аз разпитвах.

Задах десетте си въпроса: - Защо съпругът ви подаде оставка? Доволна ли сте от това? Къде сте получила образование? - И така нататък.

Въпросите ми не бяха много задълбочени, но фактът, че въобще една жена задава въпроси на друга и интервюто ще се чете от хиляди хора из цялата страна, говореше много за промените, настъпили по това време в обществото.

Алтаф, фотографът, ме придружи на това, а по-късно и на други интервюта. По този начин аз имах сигурна защита, а и той много се радваше да се запознава с жени. Половината от обществото, в което той живееше, все още беше скрита от погледа и се възприемаше като лична собственост на другата половина. На всяка промъкнала се модерна идея й предстоеше дълъг път, за да се пребори с традицията, все още здраво хванала в капана си мъжете и жените - както богатите и образованите, така и бедните и неуките.

Алтаф ми беше полезен и с друго. От време на време, докато описваше живота си, дамата небрежно вмъкваше английски думи. Много се смутих, защото поради забраната на баща ми не бях учила този език, а сега, в обществото, където той беше признак на добро възпитание и образование, се нуждаех от него. Но спътникът ми тихо ми превеждаше. Подказваше ми и какви въпроси да задам, когато умът ми блокираше.

След като приключих с въпросите, дамата ме заразително за мен самата:

- Какво образование имате?

- Достатъчно, за да ви интервюирам - отвърнах аз. Тя се засмя.

- Не се срещат често добре образовани жени - отбеляза тя.

Когато интервюто излезе, надлежно преправено от редактора, беше подписано с името ми, Гюлшан, под заглавието. Редакторът не пожела да добави християнското ми име Естир. Дамата плати седемстотин рупи за интервюто и аз получих сто и четиридесет от тях. Дадох сто на Джон Емануил, а четиридесет задържах за себе си. Първоначално моите домакини отказваха да вземат парите, но аз настоях.

- Много се радваме, че Бог ти помага - казаха те.

И аз бях щастлива. За пръв път в живота си изкарвах истински пари и се справях сама, като използвах придобитото си образование. Образите на разгневените ми братя започнаха неусетно да избледняват.

По друг повод трябваше да взема интервю от директорката на девическата гимназия в Лахор. Бях притеснена - страхувах се да не объркам въпросите в присъствието на такава умна жена, обвита в авторитет, като в *бурка*.

Но фотографът, Алтаф ме успокои:

- Кажй й да говори простичко, така че читателите да я разберат. После слушай внимателно и записвай всичко. Не се страхувай да задаваш обикновени въпроси - повечето от читателите ти няма да искат да си прекалено умна.

Беше добър съвет. Стоях там - олицетворение на самата простота - и слушах мнението на директорката за разликата между частните и държавните училища. От нейна гледна точка главното предимство сега беше по-голямата й свобода - предишните собственици я контролирали много, а таксите непрекъснато се повишавали. Един от недостатъците беше, че сега имаха по-малко удобства. Освен тази

информация записах някои подробности за подредбата на кабинета, за самата директорка, за персонала, с който също се запознах, за състоянието на училището, из което ни разведоха, и за външния вид на момичетата.

Фотографът много хареса интервюто, понеже го помолиха да снима всичко - включително и момичетата. Те изглеждаха много привлекателни в униформите си - бели *шалвар камийз* и сини *дупати* - и посещението ни, мисля, им се струваше забавно преживяване, защото непрекъснато се смееха, като криеха уста с *дупатите*.

Материалът ми си спечели похвалата на редактора.

- Не е зле.

Не беше от хората, които изпадат във възторг от всяко нещо. Три дни след като статията излезе, отново отидох в училището, за да взема остатъка от парите, които дължаха на списанието - интервюираните винаги плащаха част от сумата в аванс. Открих, че сега директорката изгаря от любопитство да научи повече за мен - една жена от персонала, християнка, ѝ бе разказала част от историята ми.

- Защо стана християнка? Нека ти помогна да се върнеш към мюсюлманската вяра - предложи директорката.

И така, пред целия персонал ѝ разказах малко от историята си.

- Ти си грижовна и имаш силна вяра - каза тя. Нямах проблеми с нещата, които пишех, и притесненията ми започнаха да изчезват. Постепенно работата ми ставаше по-лесна и все повече свиквах да виждам името си под статиите. Беше странно усещането, че навсякъде в Пакистан четат думите ми - и вероятно подхранваха стремежа за реализация на много млади жени, като им показваха какво е постигнала една от тях. Но все пак аз, техният пример, мислех и жадувах за съвършено друго: да служа на Бога и да изпълнявам неговата воля. Тогава защо бях тук и работех за това списание - нещо толкова различно от преживяното в миналото? Пътешествието ми ме бе довело тук, но по каква причина? Не успях да разгада тази загадка; живеех ден за ден два различни живота - вътрешен и външен: живот на работа и живот на молитва.

Колегите журналисти забелязваха разликата между нас. След около две седмици разбраха, че съм християнка, но нямаха представа, че някога съм била мюсюлманка. Подиграваха ми се заради вярата ми:

- Ти вярваш в три Бога - смееха се те. Опитвах се да им обясня заблудата: има само един Бог в три лица - Отец, Божият Син Исус Христос, който не е само пророк, и Святият Дух, изпратен на Петдесетница, за да изпълни вярващите с Христовия живот, да ги учи и да ги освещава. Но още от малки умовете им бяха промити да възприемат християнството като по-нисше от чистотата на тяхната монотеистична религия. Как можех да променя мисленето им? Но забелязах, че никой в офиса не спазва обедния час за молитва и се чудех какво означава за тях вярата.

Преградите между кабинетите бяха от картон и обикновено редакторът влизаше, смъмряше мъжете да престанат и така слагаше край на подигравките им.

- Стига сте я дразнили. Тя е единствената жена тук и не бива да се отнасяте грубо с нея.

Един ден, към 4 часа следобед слизах по стълбите на път за вкъщи, когато собственикът на сладкарницата в съседство с редакцията, господин Юсеф, ме повика.

- *Ас-салаам алейкум (Това е поздрав, който обикновено се разменя от мъже и то, когато са седнали. - Бел. ред.)* (мир вам) - поздрави той. Спрях и го изчаках да се приближи.

- *Уа алейкум у-с-салаам* (мир и вам) - отговорих аз.

- Мадам, виждал съм ви да минавате оттук. Трябва да сте образована, щом работите за списанието. Търся учителка за трите ми деца и се чудя дали не бихте

искали да се занимавате с тях привечер след работа? Ще се договорим за заплащането на уроците.

Поколебах се. Заплатата ми в списанието не беше кой знае какво, а и вземах интервюта само веднъж-два пъти месечно за разлика от мъжете, които се занимаваха с това през цялото време и дори пътуваха извън Лахор. Отидох с господин Юсеф в дома му и се запознах със съпругата и децата му. Веднага си допаднахме. Договорихме се още същия ден. Щях да преподавам на децата след училище, от 4 до 6 часа следобед, урду, математика, ислямска религия, история и география. Поисках сто и петдесет рупи за месец и вечеря всеки ден. В неделя нямаше да ходя.

Поради тези промени се налагаше да напусна милите си приятели от колония „Медина“ - щеше да се стъмва, преди да се прибера вкъщи, а не беше никак безопасно за сама жена да върви по улиците в тъмното. Лахор гъмжеше от джебчии и похитители - след престоя в затвора вече добре знаех за тази страна на живота. Настаних се при господин и госпожа Нийлам. Живееха на улица Уорис, близо до църквата, недалеч от „Анаркали“. Познавах господин Нийлам още от Сън-райз - той преподаваше музика.

До началото на декември написах осем-девет статии, повечето подписани с Гюлшан, някои - с „нашата репортерка“. Редакторът беше доволен от мен. През втората седмица от месеца ме повика в кабинета си.

- Справяш се по-добре, отколкото очаквах. Искам да те задържа, но едно нещо е задължително, ако искаш да останеш - трябва да се върнеш към мюсюлманската вяра.

Стоях като вкаменена.

- Вече знам историята ти - продължи той - и защо си станала християнка. Но нека ти кажа, даже братята ти да не ти помагат, аз ще ти помогна - само се откажи от християнството. Не, чуй, ще дойдеш да живееш в къщата ми. Ще те направя отговорник на репортерите. Ще наема още една репортерка и ще получаваш твърда заплата от хиляда рупи на месец...

С ужас осъзнах какво означават думите му. Този мъж беше във връзка с Алим шах - вероятно бяха приятели, ходеха в един и същи клуб. Сигурно през цялото време е знаел коя съм и търпеливо е очаквал този момент. Старата история се повтаряше.

- Покажи й колко много се обичаме ние, мюсюлманите, сигурно ще се върне, понеже е в затруднение и трябва да изкарва сама прехраната си, да живее при чужди хора.

А аз, тъй доволна от напредъка си в списанието, даже не се питах защо един светски човек държи на работа някой толкова неопитен като мен. Кога най-после щяха да разберат, че никога няма да се върна назад?

Въздъгнах.

- Не мислете, че не оценявам предложението ви. Много бих искала да продължа да работя за вас, но трябва да ви кажа: няма да се откажа от християнството. Исус е моят живот. Това, което намерих в него, не мога да намеря в никоя друга религия.

По-късно същия ден съпругата на редактора се отби при мен на път за базара „Анаркали“ - предполагам, за да направи последен опит да промени решението ми.

Повика ме в кабинета на съпруга си, докато той проверяваше статии в редакцията.

- Ти си доста умна. Защо си християнка?

Намекът в забележката й ме накара да изстена вътрешно. За мюсюлманите всички християни са глупави и вярват на една лъжа. Знаех, че тази жена е лишена от духовна чувствителност, а и няхах желание отново да преминавам през всичко.

Казах внимателно:

- Не би могла да разбереш нивото, на което съм сега. Бог е толкова реален за мен.

Погледна ме и лицето ѝ се помрачи. Излезе, без да каже дума.

В края на деня редакторът ми подаде плик със сто двадесет и пет рупи вътре.

- Много жалко, но повече не можеш да работиш тук. Със съпругата ми съжаляваме, че си отиваш. Винаги ще те помним.

- И аз съжалявам, но Бог ще ми намери друга работа - отвърнах аз, с високо вдигната брадичка, но вътрешно съвсем не бях така смела. Редакторът явно се бореше с чувството си за човечност, защото на излизане ми каза:

- Ако изпаднеш в нужда, ще ти помогна, но въпросът с религията остава.

- Не се притеснявай, моят Бог ще ми помогне. Преди да потърся помощ от хора, ще потърся Божията помощ. - И аз излязох от кабинета му.

Другите репортери не се радваха, че напускам.

- Толкова дълго беше с нас и сега си отиваш заради някаква си религия. Добре, Христос те е изцелил - защо просто не дариш някакви пари и не престанеш да се занимаваш с него?

- За мен Той е повече от това.

Стиснах им ръцете и им казах, че ще се моля за тях. Тръгнах си. Слизайки по стълбите, се чувствах смразена, главата ми бе замаяна от шока на изгонването. То дойде изневиделица, точно когато бях започнала да се чувствам защитена от подобен род атаки.

Отвън се облегнах на стената, за да се успокоя. Трябваше да има причина за всички тези неприятни случки. В сърцето си извиках към небесния ми Отец и Той бързо ми отговори с утешителни думи:

- Силата ти ще бъде като дните ти. Не те ли държа в ръката си?

Тогава не знаех, че точно пред мен се простира моята Обещана Земя и Бог ме подготвяше да вляза в нея.

14: Свидетелката

- Имаш посетител - каза господин Нийлам сутринта на 30 декември и аз с изненада вдигнах очи от книгата си.

Беше господин Гил, старейшина от църквата към християнския колеж „форман“. Носеше ми покана Премина направо на въпроса.

- Преподобният Артър от Методистката църква към християнския колеж „форман“ те кани да проповядваш на новогодишната служба. Дават ти свобода да проповядваш за каквото желаш. Какво ще кажеш? Не отговорих веднага.

Християнският колеж „форман“ беше голям и църквата вероятно щеше да е пълна с влиятелни хора. Как да се изправя пред такава аудитория и да проповядвам? Почти щях да откажа, но си спомних какво ми беше казал Бог през нощта: - Иди и проповядвай на моите хора. Когато ме изцели, Исус ми даде същото поръчение, но тогава не бях готова. Това неугасващо видение бе осветявало трудния ми път и ме бе учило как да опознавам Бог чрез словото му и чрез вярата. Дали тази неочаквана покана е знакът, че вече съм готова да разкажа на църквата за голямата Божия благодат и любящата нежност към мен?

Вече знаех, че ако определена посока на действие е правилна, няколко фактора ще свидетелстват за това - ще се отвори път, ще се даде слово и ще имам вътрешен мир и увереност, че делото е правилно.

Погледнах старейшината.

- Ще дойда, но как да стигна дотам от тази къща?

- Съпругата ми и аз най-сърдечно те каним да останеш с нас утре вечер в дома ни в колония „Уадат“. Намира се близо до колежа и ние ще те заведем на новогодишната служба.

Камла Нийлам прие идеята. Уговорихме се господин Гил да дойде на другия ден и да ме придружи до дома им. Опитах да събера мислите си за предстоящото изпитание.

На другата вечер, в гостната стая на госпожа Гил, докато размишлявах върху това, което ми предстоеше да направя, ме скова страх. Гордостта надигаше глава в мен... толкова много исках да направя добро впечатление.

Най-накрая коленичих и изказах мислите си на глас:

- Как ще говоря за теб? Минаха почти четири години откакто те видях. Как да те опиша?

Казано така, звучеше много глупаво. Какво исках? Постоянно повторение на свещеното преживяване? В момента, в който изразих мислите си, разбрах колко нелепо е да се притеснявам за такива неща. Утихнала и коленичила в Божието присъствие, чух тихия, нежен глас:

- Моят Дух ще бъде с теб. В мен нахлу радост. Това обещание ми стигаше. Несъмнено за пръв път в живота си се изправях пред такава аудитория. Учители, професори, медицински сестри, лекари от близката християнска болница - всички толкова добре образовани и толкова уверени в себе си. Но аз почувствах как върху мен слиза сила, която ме въздига, докато свидетелствах пред тях за изцелението ми и им разказвах за Божията благодат към мен сред толкова много скърби. Хората, потънали в мълчание, попиваха всяка дума и не отместваха поглед от лицето ми.

Когато после слязох от амвона, идваха при мен и ми казваха колко много означават за тях думите ми.

- Ти говори със сила - казаха някои.

- Дори не разбрахме как мина времето - допълваха други със сълзи на очи.

На излизане жените споделяха: - Много си изстрадала сама. Нека отсега нататък бъдем заедно. - И ми даваха адресите си.

Предоставиха ми част от доброволните пожертвувания и господин Гил ме заведе у тях за обяд. Замаяна от удивление, се сетих за братята си - как бих искала да чуят за новото стечение на обстоятелствата за сестрата, която бяха осъдили.

След тази проповед ме поканиха да водя женските събирания в църквата към християнския колеж „форман“. Вече можех да престана да преподавам в дома на господин Юсеф и да се отдам на работата, която наистина ми харесваше - да свидетелствам. Една по една всички църкви в областта започнаха да ме канят да проповядвам и ми плащаха пътните разходи.

През април и май живях с приятели в Канал Парк. През юни ме покани друго семейство. Останах в дома им до сватбения ден на племенника ми.

В Мъри щеше да има женски летен лагер. Това място, на около две хиляди и четиристотин метра надморска височина, в подножието на Хималаите и **на** два и половина часа с автобус от Равалпинди, е стара планинска станция, датираща още от времето на британския Радж. Сега там ходеха на почивка богаташи заради хладния климат и изгледа към планините, чиито върхове са покрити със сняг през по-голямата част от годината.

В Мъри се развиват множество християнски дейности - има езиково училище за мисионери, християнско училище за деца на мисионери и на други хора. Това училище, за разлика от тези на по-ниско надморско равнище, е отворено през лятото. Не работи само един месец през зимата, когато дълбок сняг затрупва опасните планински пътища.

Мъри е много оживен през лятото, когато християнски групи от цял Пакистан провеждат там своите лагери и конференции.

Женският лагер в Мубарик, където ме поканиха за главен говорител, се провежда за една седмица в началото на юни. Заедно с ръководителката на лагера, госпожа Хадаят, предстоеше да отидем с влак до Равалпинди и оттам да тръгнем в петък сутринта в 4 часа. Очаквах с нетърпение първото в живота ми пътуване с влак.

Но в четвъртък сутринта, около 10 часа, получих съобщение от сестра ми Самина - тя живееше в Са-манабад и се подготвяше за сватба. Синът ѝ щеше да се жени в събота и ме канеше да присъствам.

Лично той ми предаде устно поканата ѝ в приемната на къщата, където гостувах. Усмихнах му се с обич. От малкото, на което бях свидетел през годините на израстване на Махмуд, знаех, че е гордостта на семейството. Много ми се искаше да присъствам на сватбата му, но имаше големи пречки. Изпратих устен отговор по Махмуд.

- Моля те, предай на майка ти колко много обичам и нея, и теб, но не мога да дойда. Всички ще бъдат против мен заради вярата ми и присъствието ми само ще разстрои атмосферата на този щастлив за всички ви ден. Не би било тактично от моя страна да дойда, а и в петък заминавам на конференция в планината. Моля да ме извините за отказа на любезната ви покана. Племенникът ми намръщен се качи на мотора си и си тръгна. Продължих да си приготвям багажа. Към 2 часа следобед Махмуд се върна.

- Лельо, трябва да дойдеш на сватбата. Мама казва, че ако не присъстваш, няма да ми разреши да се ожения. Аз също искам да дойдеш.

В очите на този едър, голям момък имаше сълзи. Взех светкавично решение. - Чуй, ще отида при господин и госпожа Хадаят и ще ги попитам какво е тяхното мнение. Дали има начин да присъствам на сватбата ти и да тръгна навреме, за да хвана автобуса за Равалпинди и връзката за Мъри в неделя сутринта.

Лицето на Махмуд светна.

- Можеш ли да се возиш на мотоциклет, лельо? Ще те закарам до господин и госпожа Хадаят - предложи той. Малко по-късно съседите станаха свидетели на рядка гледка: млада жена на задната седалка на мотоциклет, вкопчила се здраво в ризата на млад мъж, потегли с пълна скорост.

Разказах на приятелите ми Хадаят за моята дилема и те веднага я разрешиха: посъветваха ме да приема поканата.

- Това ще бъде свидетелство. Някои от роднините ти не са те виждали, откакто си изцелена.

Наистина беше така. Спомних си за ужасната среща с чичовците ми и суровите погледи, които отправяха към безочливата млада девойка, дръзнала да се противопостави на семейната традиция и ислямския закон. Тогава бях съвсем различна. Но дали те се бяха променили? Съмнявах се. Все пак не бе изключено да се появи възможност да свидетелствам; освен това обичах сестра си и сина ѝ. Заради тях щях да отида. — Прави сте — съгласих се аз. Веднага щом проблемът беше разрешен, господин Хадаят провери в бележника си разписанието на автобусите - от Бадами Багх в Лахор, в 12 часа през нощта в събота тръгва автобус, който щеше да пристигне в Равалпинди навреме, за да хвана друг автобус до Мъри. Така щях да успея за следобедното събиране в неделя, когато трябваше да говоря аз.

Племенникът ми ме върна вкъщи на мотора и обеща да дойде на другия ден, за да ме заведе на сватбата.

И така на следващия ден, с малко куфарче в ръка, скъпият ми племенник ме придружи церемониално до Саманабад.

Сватбата, както предвиждах, беше катастрофа от начало до край. Някои от по-възрастните приеха присъствието ми като открита обида и ми обърнаха гръб веднага щом се появих. Други, в които духът на *джихад* (буквално „усилие“; „велик джихад“ *духовно самоусъвършенстване*, „*малък джихад*“ *война с неверниците*. -Бел. ред.) беше по-силен, непрекъснато спореха с мен, и почти ме лишиха от възможността да приказвам със сестра ми Самина или с Анис, която не бях виждала от около година.

Основният въпрос, с който ме атакуваха беше: - Защо вярваш в Исус като в Божий Син? Библията ми беше в куфарчето, но аз няхах нужда да се консултирам с нея - думите идваха на устата ми сами и със сила. Разбирах, че едва ли ще ми се отдаде втори път такава възможност и затова говорех на всеки, показал и най-малък интерес. Споровете бушуваха с пълна сила; няхах време нито да ям, нито да пия. Не видях главните си опоненти - моите братя. След като разбрал, че аз ще присъствам, Сефдар шах си беше останал вкъщи, а Алим шах се забавляваше с мъжете, далеч от мен.

Един по един опонентите ми постепенно ме оставяха с думите: „О, тя е луда, не ѝ обръщайте внимание“, или „Тя не ни е роднина; не говорете с нея“.

Изведнъж забелязах колко е часът - беше 11 вечерта. Един глас ми каза:

- Утре ще свидетелстваш в Мъри, а си още тук. Обхваната от паника, изтичах в стаята на сестра ми и попитах дали някой ще ме закара до Бадами Багх. Колата на Самина обаче се използваше за други гости, Анис беше заета с роднините на съпруга ѝ, а някои от другите посетители категорично ми отказаха. Чух някой да подхвърля:

- Нямаме намерение да си оскверняваме колата.

Помоли твоя Исус да те закара.

Самина дойде при мен и взе ръката ми: - Гюлшан, съжалявам, но не мога да ти помогна. Защо не останеш у нас тази нощ, а утре ще те закараме на автогарата?

Беше разумно да постъпим така, понеже през нощта улиците са опасни за сама жена. Ала нещо ме караше да бързам. Трябваше да се справя някак сама. Без да се сбогувам, тихо се измъкнах от осветената къща с всичките и удобства и сигурност, и застанах край пътя. Облаци закриваха луната, а сградите и дърветата едва се виждаха. Клоните на голяма черница шумоляха над главата ми. Нервно пристъпих встрани от сянката ѝ.

- Господи, ти си ме направил свята. Погрижи се за мен и ми помогни да стигна навреме до автогарата. Цяла съм в ръцете ти - помолих се аз.

Когато свърших молитвата, от очите ми се стичаха сълзи. Божието присъствие беше навсякъде около мен в тъмнината и аз се чувствах в безопасност.

После чух тихо бучене на двигател - усили се и почти веднага видях фара, който рисуваше светли шарки върху черната завеса на нощта. Колата приближаваше към мен по нагорещената чакълена настилка. Видях, че беше закрыта рикша. Дали караше закъснел гостенин на сватбата или пък собственикът ѝ се прибираще вкъщи след работа? Магнах с ръка, молейки се мъжът да спре. Рикшата спря до мен.

- Възможно ли е да ме закарате бързо до Бадами Багх? Трябва колкото се може по-скоро да хвана автобус за Равалпинди.

Не виждах лицето на шофьора, защото нещо като качулка покриваше главата му, но той кимна. Качих се. Стараех се да не мисля дали е почтен човек, или не; дали нямаше да се възползва от положението ми. Потеглихме, разбуждайки ехото. Имах чувството, че се движим много бързо. Когато свърнахме в Бадами Багх, според моя часовник бяхме изминали близо двадесет и петте километра за пет минути. Шофьорът на рикшата, без да каже дума, взе куфарчето ми и го занесе до спирката на автобуси „уатан транспорт“ за Равалпинди. Когато се обърна към мен, добре сложен и облечен в странна дълга роба в матово кафяв цвят, си помислих, че трябва да е Патан (*член на*

основната народностна група, населяваща Афганистан и северозападен Пакистан. Известни като добри воини. - Бел. ред).

Сложи багажа ми под една от предните седалки. Канеше се да тръгне, без да чака заплащане, но аз го спрях и попитах:

- Колко ви дължа?

Той леко се извърна към мен и каза:

- Бог ме изпрати да ти помогна. Върви си с мир. После вдигна ръкава си и на жилестата му ръка видях дума, написана със светещи букви, Патрус (Петър). Опитах се да разгледам лицето му, но видях само искрящите му очи.

Просълзих се и вдигнах ръка да ги избърша. Когато погледнах отново, беше изчезнал, без да вземе пари. Зачудих се дали не съм сънувала. Огледах автогарата, оживена по това време на денонощието, защото хората предпочитат да пътуват през нощта, отколкото в дневната жега. Видях само пътници, които протягат крака в очакване на дългото пътуване.

Заех мястото си на меката седалка. Бях единствената жена, която пътуваше сама и не носеше бурка. Платих за билета на кондуктора.

Спряхме веднъж за половин час в Джелум, който се намира по средата на пътя, и още веднъж, за кратко, в Гуджаркхан. Захлади се, когато започнахме да изкачваме подножието на Хималаите. Около 4.45 сутринта пристигнахме в Равалпинди, проправяйки си път към спирката на Раджа Базар между навалица от хора, мършави крави и кози, коли, рикши, камиони, колела и каруци. Слънцето вече оцветяваше източното небе със златните лъчи на изгрева.

Автобусът за Мъри беше по-малък, а пътуването - бавно и опасно. Пътят беше осеян със завой и толкова тесен, че колите едвам се разминаваха. По това време на годината тук имаше голямо движение, защото долу в равнината ставаше непоносимо горещо от жарещото слънце. Седалките бяха разположени по дължината на колата - седях с гръб към планината и не ми се налагаше да виждам ръба на страшния склон. Пристигнахме в Мъри в 11 часа преди обяд. Слязох на спирката при пощата на склона преди града. Дадох куфара си на един *кули* и той ме заведе до лагера Муба-рик. Когато наближихме лагера, *чоукедарят* ни видя, дойде да ме посрещне и да вземе куфара.

Седмицата, която прекарах в женския лагер, се превърна в необикновено преживяване за мен. Участваха тридесет жени от Пешавар, Сиалкот, Карачи, файсалабад (старото му име е Лиалпур) и Хидерабад. Бог простираше ръката си над тях и изцеляваше душевните им рани.

Спах в двуетажна сграда, в една стая с Рут от Абот-абад. Имаше сутрешни и вечерни часове, хранене, а останалото време беше свободно, но аз почти постоянно бях заета да разговарям с жените за проблемите им. Една учителка от държавно училище в Лахор ми сподели, че и е трудно да свидетелства сред мюсюлманите там. Молихме се заедно, говорехме за страха, който може да ни обземе в подобна ситуация и аз й казах Христовото обещание: „*Няма да ви оставя, нито да ви забравя.*“ Когато се разделяхме, тя с радост възкликна:

- Ти ми даде нова надежда, с която да посрещам всякакви проблеми.

Жените си заминаха. От Пешавар пристигнаха група младежи и преподобният Сайед - отговорник на лагера - ме помоли да остана, за да говоря и пред тях. Млад адвокат ми призна, че работел между мюсюлмани, но се срамувал да им свидетелства. Цитирах му Матей 10:31-33 и се молих заедно с него. На четвъртия ден ми сподели, че вече има смелост да свидетелства.

- Страхът ми изчезна.

Наистина беше така. Посети ме в Равалпинди при брат и сестра Юнис, където бях отседнала след като напуснах лагера.

Сестра Юнис беше с мен в Мубарик и между нас се създаде здрава връзка.

- Ела ни на гости, когато си тръгнеш оттук - покани ме тя. И аз отидох.

Тези лагери бяха началото на сериозното ми служение. Започнах да посещавам разни конференции и да разказвам какво направи Бог в живота ми. Същата година, в началото на юли отново ме поканиха в Мубарик, където участвах като говорител, редом с известни в християнските общности мъже. Приемаха ме като някой, комуто Бог е дал служение. Всеки път, когато говорех, от близо и далеч ме заливаше порой от покани. Хората искаха да чуят какво имам да им кажа -твърдяха, че думите ми ги насърчават и идват точно в подходящото време.

Отваряха се възможности за по-голямо служение, но през цялото време здраво се държах за Исус. Знаех от опит, че когато има благословение, задължително идва и атака. И въпреки че я очаквах, не бях готова за посоката, от която дойде.

15: Заключение

От Равалпинди пътувах из цял Пакистан: говорех на църкви и конференции и лично общувах с хора, които изпитваха физически и духовни нужди.

През октомври 1977 г. отидох в Лахор по молба на брат и сестра от Методистката църква в Канал Парк, които ми писаха, че синът им бил болен.

- Моля ви, елате да се помолите за него - бе написал брат Джеймс. По пътя се молих.

Когато пристигнах там, тъкмо бяха докарали сина им от Обединената християнска болница. Беше започнал да се оправя, но все още беше твърде слаб. Брат и сестра Джеймс ме помолиха да остана да живея при тях. Имаха пет дъщери и петима сина и искаха да им помогна с възпитанието им в Господа. Накрая се уговорихме да остана при тях, но да бъда свободна, когато се наложи, за да пътувам из Пакистан за срещи.

През всички тези години живеех с вяра и Господ се грижеше за всичките ми нужди така щедро, че другите се питаха дали не ме поддържа някоя чуждестранна мисия. Опитвах се да им обясня, че небесните богатства са изцяло на наше разположение, стига напълно да се доверим на Бога. Бях дала всичко на Бог - семейство, къща, земи, пари, репутация - и сега се доверявах на Него за нуждите си. Докато още бях в Равалпинди, настъпи последната сцена от живота на Анис биби на тази земя. Сестра ми, принудена от семейството ни да пази в тайна вярата си, почина на 14 март 1977 г. Бях до нея, когато умираше, и я утешавах. Знаем, че тя подаде ръка на мъжа с короната, който стоеше на върха на стълбата, и му позволи да я заведе в Божието присъствие.

После двете дъщери на Анис биби - на петнадесет и шестнадесет години - отидоха да живеят при техен чичо, защото баща им не ги искаше. След няколко месеца получих писмо от момичетата - питаха ме дали могат да живеят при мен, понеже не се чувствали добре там. Така, през октомври, станах настойник на двете ми племеннички и те дойдоха да живеят с мен при брат Джеймс. Събраха се твърде много момичета под един покрив и тогава започнах да се моля за къща, където да живея, без да бъда задължена на някой, освен на Бог.

Изпратих двете момичета в манастирско училище - беше трудно да ги оставям в чужди къщи, докато пътувах. Няколко мили сестри държаха училището и атмосферата в него беше добра за момичетата.

Бог вложи желание в сърцата на мои приятели от Карачи да направят нещо, за да се сдобия със собствен дом. Те чувстваха, че вече е време да имам собствен дом и да не

се налага непрекъснато да живея с други хора. Събраха пари и заедно с малкото ми спестявания се оказа достатъчно за малка къща. Колко успокоително беше след изтощителна поредица от християнски събирания някъде далеч, да се завърнеш у дома!

Купих къщата през лятото на 1978 г. и племенничките ми дойдоха да живеят при мен. Но не всичко беше наред. Призоваха ме в съда въз основа на някакви фалшиви обвинения.

Казах на съдията, че съм била парализирана, но Исус ме изцели. Той ме попита дали някой от семейството ми ще го потвърди. В интерес на справедливостта член на семейството наистина се яви в съда и потвърди историята на изцелението ми; разказа и за добрия ми характер. Прекратиха делото срещу мен.

След време моите племеннички ме напуснаха, но Бог беше добър към мен и ми даде две чудесни осиновени дъщери, син и техния дядо, за да не съм сама на този свят.

Два месеца по-късно, през юли 1981 г., бях в Карачи, където отседнах при приятелка в колония „Акх-тар“, близо до Методистката църква. Млада медицинска сестра на име Патриция ме помоли да посетя сестра й Фреда - също медицинска сестра в болницата „Джиннах“, която според нея бе обладана от зъл дух.

- Сестра ми е болна - обясни ми тя. - Вика, а когато духът дойде, започва да крещи и удря хората.

Съгласих се да отида с нея; взехме рикша до болницата. Беше много горещ следобед, а въздухът тегнеше! от влага заради близостта на океана. В стаята на младата сестра в болницата обстановката беше подтискаща - и то не само заради горещината, Фреда седеше там - млада, свита, с наведена глава. Не носеше униформа, а обичайните *шалвар камийз* и *дупата*. От време на време вдигаше очи към мен, но погледът ѝ беше втренчен и безизразен.

Патриция нежно обясни на сестра си:

- *Ба-джи*, това е сестра Гюлшан. Дошла е да се моли за теб.

Младата медицинска сестра не отговори. Известно време остана неподвижна, после внезапно се извини и отиде до тоалетната в дъното на коридора. Понеже се забави петнадесет минути, приятелката ми каза:

- Дълго я няма. Ще отида да я доведа.

Върна се, като теглеше за ръката младото момиче, което не искаше да влезе. Фреда седна на килима, а аз, от стола си, я придърпах да дойде до мен. Сложих ръка на главата ѝ, отворих Библията си на Псалм 91 и прочетох на глас част от него:

„Който живее под покрива на Всевишния, той ще пребъдва под сянката на Всемогъщия.

Ще казвам за Господа: Той е прибежище мое и крепост моя, Бог мой, на когото уповавам.

Защото той ще те избавя от примката на ловеца и от гибелен мор.

С перата си ще те покрива; и под крилата му ще прибегнеш; неговата вярност е щит и закрила.”

Момичето затвори очи. Продължавах да държа ръка на главата ѝ и казах:

- Заповядвам ти в името на Господ Исус да излезеш от нея.

При тези думи тя започна да буйства и да крещи:

- Пусни ме. Изгарям.

- По-добре е за теб да изгориш, отколкото дяволът да те погуби - казах аз.

После с различен глас от този на момичето проговори демонът:

- Ще изляза. Моля те, пусни ме. Няма да се върна. Когато демонът я напусна, тя се свлече на пода и остана неподвижна, а тялото ѝ се отпусна. След десетина минути Патриция ѝ помогна да се изправи. Момичето отвори очи и поиска вода. Когато я изпи,

отново я помолих да седне до мен. Този път тя отпусна глава върху коленете ми и прошепна:

- Моля те, помоли се още за мен. Сега ми е много по-леко.

Помолих я да повтори молитвата след мен:

- Благодаря ти, Боже, че бях освободена и сега предавам живота си на теб. Вземи го и ме употреби за твоята цел, дай ми сила да те следвам и да имам вяра.

Останахме до 7 часа вечерта, когато в стаята дойдоха още медицински сестри. Научиха какво се беше случило и започнаха да ми споделят проблемите си, за да се моля за тях. На една ѝ предстоеше изпит, от който се страхуваше. Друга имаше неприятности в отделението. На трета родителите ѝ бяха болни. Молих се за тях.

Забравих да спомена, че през този дълъг следобед и вечерта ядохме и пихме чай в стаята. Беше един забележителен ден; всеки спомен се е запечатал ярко в съзнанието ми - дори вкуса на рязката, телешкото, *чунате* и бананите.

Дойде време да си тръгнем. Патриция и аз наехме рикша до колония „Акхтар“, където бях отседнала при друга приятелка. За спомен ми остана прекрасна снимка на двете сестри - много красиви момичета, които сега свидетелстват за Исус в болницата.

Господ ме използваше сред хора, когато възникваха конфликти между тях, за да оправи отношенията им. Самата аз често оставах неразбрана, затова предполагам, осъзнавах какъв пожар може да запали една нелюбезна дума или лоша мисъл.

Не ни поддържа никоя църква, ето защо се обръщаме директно към Бог да удовлетвори нашите потребности. Понякога се събуждаме сутрин, а къщи няма никаква храна. Тогава изчакваме да видим как ще бъде снабдена нуждата ни. Но има дни, в които отчасти по необходимост, решаваме да постим. В такива случаи се приближаваме до Бога. Той е нашият Отец. Той знае кое е най-доброто за нас и не ни изоставя, само за кратко ни изпитва.

Бедността ми привлича бедните към мен. Хората изминават цели мили пеша, без да имат пари за обратен автобусен билет, а ние им даваме от оскъдните си запаси. Те идват за духовна помощ, но как да ги изпратим, без да посрещнем и физическите им нужди. „*Даром сте приели, даром давайте.*“ *Матей 10:8.*

Повикаха ме да посетя мъж, дошъл от Англия; страдаше от амевна дизентерия и киста. Беше през януари 1981 г. Молих се, положих ръце върху него и той се възстанови. В резултат на това се озовах в Англия, после в Канада и проповядвах пред азиатци и англичани.

Големият страх на леля ми, когато за пръв път свидетелствах за изцелението си, беше, че ще замина за Англия. И ето ме тук, в Англия, гледайки назад към дългия път, през който ме преведе небесният ми Отец, след като му се доверих.

Виждам как по време на поклонението, което предприех с татко, моята душа започна да търси да познае Бога. То предизвика надежди - макар и разбити в Мек-ка, те ме тласнаха, особено след смъртта на баща ми, да търся Бог настойчиво. Протегнах ръка към Исус Изцелителя - без да знам нищо за него, освен малкото написано в Корана - и бях изцелена.

Днес съм свидетел на Божията сила да достига до хората зад завесата на исляма. Тази завеса може да бъде разкъсана, така че и те да видят Исус, да чуят гласа му и да го обикнат.

Днес вече нямам нужда петте стълба на исляма да поддържат вярата ми. Моето свидетелство е за Исус, разпнат, умрял и погребан, после възкресен за вечен живот и сега обитаващ в людетe си. Моят *намаз* не е към непознат Бог, а към един, чиято история е записана в Словото му, Святата Библия, най-ценното ми съкровище, което е запечатано върху скрижалите на сърцето и ума ми, там където преди беше запечатан Корана. Моят *закат* вече не е част от средствата ми, а целият ми приход, защото

всичко, което имам, принадлежи на Бог. Богатствата ми се пазят горе на небето. Постът ми вече не е само по време на рамадан, за да умилостивя Бог и да си осигуря място в Рая, а постя с радост, за да го опозная по-добре. Моят *хадж* е пътешествието ми през радостите и скърбите на живота. С всеки ден се приближавам към целта - да бъда завинаги с Исус, небесния ми Цар.

Кръвта на телета, овце и кози никога не очиства греха, но ние можем да влезем в Светая Светих, съвършено приети, по нов и жив път - „през завесата“, която е неговото тяло. Защото той (Исус), като принесе жертва за греховете завинаги, седна отдясно на Бога. (Матей 10:12)

Такъв е Исус, Божият агнец, пророк и свещеник, цар на Царете, мой Господ и мой Бог.

ЗАД ЗАВЕСАТА

Първо издание на български език

Превод: Деница Пчеларова

Редакция: Ганка Петкова, Петя Ончева

Оформление на корица: Деница Пчеларова,

Чавдар Сотиров

Печат: ЕТ „Дафне - Йордан Биков“

София, април 2000 г.